

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

Bc. Miroslava Uhlířová

„Zelenající“ olympijské hry?

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze, dne 25.4.2019

Miroslava Uhlířová

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu této diplomové práce, Ivanu Ryndovi, za čas a cenné rady. Dále děkuji Martinu Chvojkovi za poskytnutí kontaktů a přístup ke zdrojům. V neposlední řadě bych též ráda vyjádřila vděk své rodině a příteli, za podporu v procesu psaní.

Miroslava Uhlířová

Abstrakt

Práce pojednává o tzv. „zelených“ olympiádách. Účelem práce je analyzovat posledních pět letních olympijských her (Sydney 2000, Athény 2004, Peking 2008, Londýn 2012 a Rio de Janeiro 2016) v diskurzu udržitelnosti. Jednotlivé hry jsou porovnávány podle následujících hledisek: do jaké míry byla jejich realizace udržitelná oproti předem vytyčeným cílům, nakolik se plány a realizace shodovaly s cíli udržitelného rozvoje odpovídajících lokalit, a zda mířil vývoj jednotlivých her progresivně k větší udržitelnosti. Práce je empirického charakteru, zkoumanými médii jsou oficiální reporty olympijských her a strategické dokumenty daných zemí. Výsledky rozboru, provedené metodou kvantitativní obsahové analýzy, odhalily, že plánované cíle olympijských organizačních výborů v oblasti udržitelnosti do velké míry neodpovídají reálným opatřením. (Nejméně uspokojivé byly výsledky zejména v případě Athén, organizační výbory Sydney a Londýna oproti tomu v naplnění daných slibů odvedly relativně dobrou práci.) Taktéž plány a realizace jednotlivých olympiád se významným dílem neshodují s cíli udržitelnosti odpovídajících lokalit, zejména proto, že mnoho témat, považovaných za důležité v národních strategiích, nebylo v rámci olympijských reportů vůbec diskutováno. (Nejhorší byl v tomto případě Peking, naopak nejspokojivějšího výsledku dosáhlo Sydney.) Výsledky dále naznačují, že vývoj udržitelnosti v rámci letních olympijských her není lineární, neboť každá další zkoumaná olympiáda nesměruje progresivně k větší udržitelnosti. (Olympiády v Sydney a Londýně zaznamenaly relativní úspěch, naproti tomu hry v Athénách a Pekingu byly krokem zpět.)

Klíčová slova:

Olympijské hry, trvale udržitelný rozvoj, udržitelné olympijské hry, udržitelné události, udržitelnost, udržitelný sport, zelené olympijské hry

Abstract

This diploma thesis discusses the topic of “green olympics” and its aim is to analyze and compare the last five summer olympic games (Sydney 2000, Athens 2004, Beijing 2008, London 2012 and Rio de Janeiro 2016) within the sustainability discursus. The bidding process is being compared with its implementation, which is done for each particular olympics, and so are the national strategies of sustainable development of that particular location. The main objective is to find out if the local sustainability strategies are aligned both with the candidature and with the actual realization of the olympic games, and whether every following olympic games tend towards greater sustainability in comparison with the previous ones. The study is carried out through quantitative content analysis, the studied materials being the Official Reports of the olympic games and the strategic documents on sustainability of corresponding countries. The results show a significant mismatch between the set goals and the actual output (especially in case of Athens; while Sydney and London did considerably better in fulfilling their plans). Neither the plans nor the realizations of sustainability within the olympics were satisfyingly in accordance to the national sustainability strategies, as many topics considered crucial in the national documents weren't even touched upon in the olympic Reports. The worse case was Beijing, whereas Sydney did the best in terms of compliance between olympics sustainability and national sustainability. The results also show that there is no linear progress in the development of sustainability within the analyzed olympic games, as the olympics did not better their sustainability approach subsequently.

Keywords:

green olympic games, Olympic games, sustainability, sustainable development, sustainable event, sustainable olympic games, sustainable sport

„Zelenající“ olympijské hry?

1. ÚVOD	3
2. TEORETICKÁ ČÁST	5
2.1. Trvale udržitelný rozvoj	5
2.1.1. O co se jedná	5
2.1.2. Historie	8
2.1.2.1. Místní Agenda 21	10
2.2. Sport a Trvale udržitelný rozvoj	12
2.2.1. Sport a jeho role v současné společnosti	12
2.2.2. Je relevantní zabývat se sportem v kontextu udržitelnosti?	13
2.2.2.1. Jak může být sport nápomocný na cestě k udržitelnosti?	14
2.2.3. Olympijské hry, olympijské hnutí, IOC, aneb o čem se to vlastně mluví?	15
2.2.4. Historie sportu a olympismu v kontextu udržitelnosti	17
3. METODOLOGIE	24
3.1. Design výzkumu	24
3.1.1. Výzkumný problém a cíle výzkumu	24
3.1.2. Výzkumné otázky	25
3.1.3. Výzkumný soubor	25
3.1.3.1. Výběr vzorku olympiád	25
3.1.3.2. Výběr konkrétních dokumentů pro analýzu	26
3.2. Metoda výzkumu – obsahová analýza	27
3.2.1. Tvorba matice	28
3.2.1.1. Způsob definování cílů	29
3.2.1.2. Zohledněné principy	30
3.2.1.3. Témata a oblasti zařazené do výzkumu	32
3.2.2. Obsah a podoba matice	36
3.2.3. Kódovací klíč	40
4. ANALYTICKÁ ČÁST	41
4.1. Strategické dokumenty TUR	41
4.1.1. Sydney, Austrálie	41
4.1.2. Athény, Řecko	42
4.1.3. Peking, Čína	42
4.1.4. Londýn, Velká Británie	44
4.1.5. Rio de Janeiro, Brazílie	46
4.1.6. Srovnání	47
4.2. Oficiální reporty Olympijských her	48
4.2.1. Sydney, Austrálie	48

4.2.1.1. Plány a koncepty	48
4.2.1.2. Realizace	50
4.2.1.3. Srovnání	51
4.2.2. Athény, Řecko	52
4.2.2.1. Plány a koncepty	52
4.2.2.2. Realizace	54
4.2.2.3. Srovnání	55
4.2.3. Peking, Čína	55
4.2.3.1. Plány a koncepty	55
4.2.3.2. Realizace	57
4.2.3.3. Srovnání	58
4.2.4. Londýn, Velká Británie	59
4.2.4.1. Plány a koncepty	59
4.2.4.2. Realizace	61
4.2.4.3. Srovnání	63
4.2.5. Rio de Janeiro, Brazílie	63
4.2.5.1. Plány a koncepty	63
4.3. Co z toho vyplývá, aneb jaké jsou výsledky?	66
4.3.1. Olympijské hry v rytmu strategie udržitelnosti dané lokality?	67
4.3.2. Sliby chyby? Aneb do jaké míry byly naplněny stanovené cíle	70
4.3.3. „Zelenající“ olympiády? Aneb trend vývoje udržitelnosti her	72
5. DISKUZE	73
6. ZÁVĚR	77
7. ZDROJE	81
8. SEZNAM ZKRATEK	89
9. SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	90
10. PŘÍLOHY	93

1. ÚVOD

Letní olympijské hry jsou událostí, která jednou za čtyři roky hýbe světem. Do jejich příprav je investováno nejen mnoho času a financí, ale též potu, sil, lidské práce i přírodních zdrojů, tak, aby vznikla akce trvající nanejvýš pár týdnů, na kterou ovšem celý svět v napětí čeká, aby mohl následně hodnotit, jak se hry vyvedly, nakolik byly velkolepé, jaký měly „wow faktor“ a jaký celkový dojem v lidech zanechaly. Málo se ovšem v souvislosti s olympijskými hrami hovoří o dopadu, který mají na životní prostředí, danou lokalitu, či místní obyvatele. Opomínat tuto stránku věci je nicméně nepřípustné, neboť i ta je důležitou součástí celkového odkazu olympijských her. Olympijské hry, jakožto oslava schopnosti těla a velikosti ducha, se – s drobnými přestávkami – pořádají již dlouhá léta a s velkou pravděpodobností se budou pořádát i nadále, aby tomu tak však mohlo být, je nutné, aby jejich organizace byla trvale udržitelná. Má-li ovšem jejich organizace takovou podobu v tuto chvíli, je velká otázka. Podřezává si lidstvo současnou organizací her pod sebou větev a zařizuje tak, že olympijské hry nebude možné v budoucnosti uskutečňovat, jelikož to stav planety nedovolí? Nebo snad přistupují organizační výbory k pořádání her zodpovědně, a jejich existence (stejně jako existence křehké rovnováhy naší planety) tak do budoucna není v ohrožení? Tato práce si stanovila za úkol odpovědět na tuto otázku i na další, s ní související.

Nejprve si stručně nastíníme vývoj udržitelného rozvoje a především pak udržitelného rozvoje v souvislosti se sportem a olympismem. Dovíme se, čím může být sport současné společnosti prospěšný, jak se může zapojit do boje za udržitelnější zítřky a proč je důležité, aby tak učinil. Ujasníme si, jaká opatření byla v tomto ohledu již učiněna, v rámci čehož si také představíme koncept takzvaných „zelených“ olympijských her. Právě trend „zelených“ olympiád, což je snaha o „zdržitelnění“ olympijských her, který se objevil na konci minulého tisíciletí, by měl zaručovat citlivý a zodpovědný přístup k organizaci her, nicméně otázka, je-li to skutečně tak, je předmětem našeho výzkumu.

Tato práce si stanovuje několik cílů. Za prvé jde o porovnání slibů (které organizační výbory posledních pěti letních olympijských her v diskurzu trvale udržitelného rozvoje formulovaly) s reálným provedením. Druhým cílem je zjistit, zdali byly dané cíle v souladu

se strategií udržitelného rozvoje odpovídajícího státu. V neposlední řadě nám pak půjde o odhalení případné tendence ve vývoji udržitelnosti u posledních pěti letních olympijských her. V konečném důsledku se na základě těchto výstupů pokusíme zhodnotit, ubírají-li se olympijské hry správným směrem na cestě vstříc trvalé udržitelnosti, jaké překážky jim stojí v cestě, případně na jaké nejzávažnější nedostatky si organizátoři příštích olympijských her musí nezbytně dát pozor.

2. TEORETICKÁ ČÁST

„Sport has the power to change the world. It has the power to inspire. It has the power to unite people in a way that little else does. It speaks to youth in a language they understand. Sport can create hope where once there was only despair.“¹

Nelson Mandela, Laureus World Sports Awards, Monaco, 2000 [Sweeney, 2016: 19]

2.1. Trvale udržitelný rozvoj

2.1.1. O co se jedná

Trvale udržitelný rozvoj (dále i TUR, UR či udržitelný rozvoj) je dnes obecně rozšířené sousloví, které do své současné podoby vykrytalizovalo na základě komplikovaného vývoje. Pro začátek si uvedeme definici trvale udržitelného rozvoje, z které budeme v této práci vycházet, hlouběji si rozvedeme jeho význam, a následně si nastíníme sled událostí a trnitou cestu která vedla k jeho etablování.

Vhodné definice trvale udržitelného rozvoje se nabízejí hned dvě, přičemž první z nich je jednoduchá a snadno pochopitelná, a druhá je jejím komplexním a vyčerpávajícím rozšířením. První z nich pochází z úst norské političky Gro Harlem Brundtland, která byla v letech 1974–1979 ministryní životního prostředí a později i ministerskou předsedkyní své země, a která stojí za zrodem zprávy Naše společná budoucnost (diskutováno dále v textu). Její definice je následující:

„Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby“ [Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991: 47].

Brundtland zde trefně odkazuje na skutečnost, že lidé ve svém každodenním životě chtějí především uspokojovat své potřeby. V rámci udržitelnosti je proto klíčové, aby se při naplňování jakýchkoliv potřeb jednalo takovým způsobem, aby měly i následující generace

---

¹ „Sport má sílu měnit svět. Má sílu inspirovat. Má sílu spojit lidi způsobem, jako máloco jiného zvládne. Promlouvá k mládeži jazykem, kterému mládež rozumí. Sport dokáže vytvořit naději tam, kde dříve byla pouze beznaděj“ (překlad autorky).

možnost uspokojovat potřeby dle svého uvážení. Nevýhodou této definice ovšem je její jednostranné zaměření na člověka a fakt, že životní prostředí a environmentální meze jsou zde zahrnuty jen velmi skrytě. Myšlenku vhodně rozšiřuje definice sociálního a kulturního ekologa vyučujícího na Univerzitě Karlově v Praze, Ivana Ryndy:

„Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických nástrojů a technologií uspokojovat sociální potřeby lidí, materiální i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné nově redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich instituce a procesy“ [Rynda, 2000].

Můžeme si všimnout, že autor klade důraz na nutnost respektování environmentálních limitů, což v sobě pojímá právě možnosti budoucích generací naplňovat své vlastní potřeby, neboť ve zničeném životním prostředí některé potřeby naplňovat nelze. Tato formulace je ovšem oproti té od Brundtland o poznání méně antropocentrická, neboť obsahuje i jinou než lidskou stránku. Ryndova definice je přínosná i v tom směru, že zohledňuje současnou podobu globalizovaného světa a naznačuje cestu, na základě které je možné trvale udržitelného rozvoje dosáhnout. Onou cestou je redefinování institucí a procesů na všech úrovních jejich působnosti, což je důležitý krok, neboť aby byl koncept trvale udržitelného rozvoje uskutečnitelný, vyžaduje v první řadě komunikaci, neustálou zpětnou vazbu a opětovné vyhodnocování svých postupů [Leoveanu, 2014].

Zmíněná definice navíc pokrývá všechny tři tradiční roviny trvale udržitelného rozvoje, kterými jsou rovina sociální, environmentální a ekonomická. V rámci trvale udržitelného rozvoje hraje každý jeden z daných pilířů důležitou roli, přičemž je klíčové, aby tyto pilíře byly v rovnováze, neboť dosažení trvale udržitelného rozvoje je bez ekonomické, sociální a environmentální rovnováhy nemožné [Rynda, 2000].

Ekonomického pilíře se Ryndova definice dotýká při zmiňování ekonomických nástrojů, pomocí kterých je možné uspokojit potřeby lidí. Aby bylo možné potřeby lidí, a to zejména v zemích třetího světa, uspokojit, je nutné zvýšit jejich životní úroveň [Agenda 21, 1998; Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991; United Nations, 1972]. V rámci tohoto pilíře je tedy cílem zajištění hospodářského růstu, prosperity a blahobytu lidí, při

vzájemném respektování a ochraně životního prostředí, a též zajištění spravedlivé distribuce a efektivní relokace zdrojů.

Tradičně užívaný sociální pilíř má za cíl vybudovat dobrou a spravedlivou lidskou společnost. Odkazuje na naplnění lidských potřeb při zohlednění různých kulturních a duchovních hodnot, přičemž důraz klade na dosažení rovnosti při zachování kulturních rozdílností [Rynda, 2000]. Sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje zahrnuje boj proti sociální nespravedlnosti, nerovnosti a chudobě, a naopak podporuje boj za mír a budování vzájemnosti. Rynda navíc rozděluje obecně přijímaný sociální pilíř na dva: socio-politický a lidský, a jeho definice tak obsahuje pilíře čtyři. Socio-politický akcentuje především společnost, její podobu, instituce a procesy, lidský pilíř pak jednotlivce, jeho individuální potřeby a hodnoty.

Poslední, environmentální pilíř nabádá k šetrnému zacházení s životním prostředím. Environmentální pilíř určuje meze přírody, které nesmí být lidskou společností překročeny, aby byl rozvoj trvale udržitelný. Environmentální pilíř tedy není v tomto případě cílem, není ani jen prostředkem, ale limitem. Limitem, který má zaručit zachování, nebo zlepšení stavu životního prostředí pro zachování, případně zlepšení kvality života současných i budoucích generací [Rynda, 2000]. Na základě tohoto faktu můžeme postřehnout, že ochrana přírody a krajiny v rámci udržitelného rozvoje není cíl sám o sobě, ale je to prostředek pro zajištění udržitelného blahobytu lidí. Trvale udržitelný rozvoj je tedy konceptem přiznaně antropocentrickým. To mu ovšem nijak nebere na vážnosti, poněvadž tento prostředek ve svém důsledku a provázanosti s ostatními pilíři splývá se záměrem. Jak definuje Rynda: při uspokojování potřeb je důležité respektovat environmentální limity. To jinými slovy znamená, že aby bylo udržitelného rozvoje dosaženo, je třeba chránit přírodu a životní prostředí, přičemž aby bylo dosaženo ochrany přírody a životního prostředí, je potřeba postupovat strategiemi udržitelného rozvoje. Kruh se tak uzavírá, ochrana přírody se stává jak nástrojem, tak výsledkem.

Jak jsme si naznačili, k trvale udržitelnému rozvoji je třeba přistupovat holisticky, jakožto ke komplexnímu, provázanému systému strategií, ve kterém, aby mohl fungovat, musí být zmiňované pilíře v rovnováze.

2.1.2. Historie

Souvislosti mezi jednáním lidí a dopady tohoto jednání na životní prostředí se v minulosti nepřikládaly velký význam. Ještě donedávna bylo vše, co nás obklopovalo, bráno pouze jako prostředek uspokojení lidských potřeb a tužeb, a to v megalomanském YOLO² stylu, či v klasickém, gellnerovském podání: po nás potopa. Že je třeba brát ohledy na budoucnost, nebo že ne všechno lidské jednání je pro Zemi v dlouhodobém měřítku pozitivní, možná tušilo pár přemýšlivých jedinců, oficiálně však tento postoj uznáný nebyl.

Prvotním alarmem, který upozornil na to, že něco není zcela v pořádku, bylo dílo *Mlčící jaro*, které vzešlo z pera americké biologky Rachel Carson v roce 1962. Kniha je kritikou přístupu k přírodě jakožto k neživému objektu sloužícímu pouze k naplnění lidských potřeb [Carson, 2002]. Carson v knize rozebírá používání pesticidu DDT, který sice účinně likviduje hmyz, zároveň má však nepříznivé environmentální následky, dalece přesahující jeho výhody. Způsobuje totiž neschopnost ptáků vysedět vejce, protože zkrěhčuje vaječné skořápky. *Mlčící jaro* sice dozajisté přineslo významné objevy na poli biologie, jeho největším přínosem ovšem je, že bylo prvním impulsem k zamyšlení se nad dalekosáhlými dopady lidského jednání, a nepřímo též impulsem k ochraně životního prostředí.

Rachel Carson ve svém *Mlčícím jaru* upozorňovala na škodlivost některých lidmi vytvořených látek vůči životnímu prostředí, nicméně o tom, že zdroje Země nejsou neomezené se začalo více mluvit až o pár let později. V 70. letech 20. století téma konkrétně rozvíjel Římský klub, což je organizace vzdělavců, usilující o porozumění globálním výzám a provázanosti lidského činění se stavem přírody [The Club of Rome, 2018]. V tomto kruhu intelektuálů došlo k vyjádření obav ohledně vzrůstajících nároků na planetu a jejích přírodních zásob. Zmiňované obavy z vyčerpitelnosti zdrojů byly souhrnně shrnuty v knize *Meze růstu*, na které se podíleli zejména manželé Meadowsovi, Jørgen Randers a William W. Behrens III. *Meze růstu* představují počítačové simulace budoucnosti, ve které by pokračoval exponenciální růst populace a ekonomiky, avšak s omezenou zásobou přírodních zdrojů. Hlavním výsledkem *Mezí růstu* ve zkratce je, že v uzavřeném systému, kterým je planeta Země, není neustálý kvantitativní růst trvale možný, a že při současném trendu růstu

---

² YOLO = žiješ pouze jednou. Z anglického: you only live once

populace a spotřeby zdrojů by se měly negativní důsledky dostavit již kolem roku 2072 [Behrens III, Meadows, Randers, 1972: 23-24], přičemž se bude jednat o důsledky, které povedou jak k náhlému a nekontrolovatelnému poklesu industriální kapacity, tak počtu lidí na planetě.

V roce 1972 se též konala průlomová konference v oblasti trvale udržitelného rozvoje. Jednalo se o konferenci OSN on the Human Environment ve Stockholmu, kde byla vydána Stockholmská deklarace, která obsahuje 7 prohlášení a 26 principů a týkajících se lidského prostředí a rozvoje. Stockholmská deklarace je důležitá v tom, že byla prvním oficiálním dokumentem řešícím danou problematiku, který byl zastřešen významnou mezinárodní organizací, jakou je OSN. Člověk zde byl popsán jako stvoření a zároveň tvůrce životního prostředí, jenž má jako takový odpovědnost opatrovat a moudře životní prostředí spravovat [United Nations, 1972: 3-6].

Dalším důležitým milníkem byl rok 1987, kdy Světová komise OSN pro životní prostředí a rozvoj, v čele s již zmiňovanou norskou političkou Gro Harlem Brundtland, vydala tzv. Brundtland report, též známý jako Naše společná budoucnost. Zmíněný dokument je důležitým mezníkem pro ochranu životního prostředí, protože nabádá k jeho ochraně a k hospodárnému využívání přírodních zdrojů [Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991], k čemuž nabízí i konkrétní kroky, čímž se odlišuje od starší, výše zmiňované Stockholmské deklarace, jejímž cílem bylo spíše na existenci problémů poukázat. Snad ještě důležitější je fakt, že Naše společná budoucnost je též významným mezníkem vzniku konceptu trvale udržitelného rozvoje, neboť poprvé předkládá jeho komplexní definici, kterou jsme si již uváděli na počátku této kapitoly, kterou si však můžeme uvést znovu:

„Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby“ [Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991: 47].

Gro Harlem Brundtland tedy načrtla nezbytnost myslet v rámci našeho současného jednání na budoucí generace. Na této vlně se následně nesly další důležité události a konference týkající se ochrany životního prostředí a rozvojových strategií. Nejinak na tom byla událost, která byla naprosto klíčová pro trvale udržitelný rozvoj. Byla jí Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, též známá jako Summit Země, která se odehrála v roce

1992 v Riu de Janeiro. Většina světových národů se zde zavázala jít vstříc ekonomickému rozvoji takovým způsobem, aby chránila životní prostředí Země a šetrně nakládala s neobnovitelnými zdroji [Agenda 21, 1998]. Centrálním tématem celého summitu byla právě udržitelnost, kterou v sobě mají obsahovat všechny plány rozvoje pro budoucnost. V rámci Summitu Země byly vydány důležité dokumenty, z nichž je pro naše účely zásadní Deklarace Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, a Agenda 21. Deklarace Konference OSN o životním prostředí a rozvoji je stručný dokument, který jasně a přehledně představuje 27 principů, které mají vést jednotlivé státy směrem k udržitelnému rozvoji.

Dalším dokumentem, vzešlým ze Summitu Země, je Agenda 21, což je text mezinárodního významu. Je to dílo rozsáhlé a komplexní a jedná se v podstatě o směrnice určující obecné rámce a cíle, kterých má být dosaženo ve světovém společenství v rámci udržitelného rozvoje, přičemž jednotčím rámcem Agendy 21 je, kromě podpory udržitelnosti, též zdraví a kvalita života. Na základě obecných směrnic Agendy 21 pak jednotlivé národy, které se svým podpisem zavázaly jednat v souladu s ní, konceptualizují a přijímají své vlastní strategie udržitelného rozvoje. Nakolik je tento dokument důležitý, trefně shrnuje poslední věta jeho preambule, neboť ta tvrdí, že „proces implementace Agendy 21 je začátkem nového celosvětového partnerství pro udržitelný rozvoj“ [Agenda 21, 1998: 5]. Agenda 21, podepsaná 179 národy světa, je tudíž základním výchozím textem pro zapředení udržitelnosti do politiky jednotlivých států. Agenda 21 se zabývá nejen neodkladnými problémy dneška, ale též přípravou světa na řešení úkolů budoucích, a to tak, že zavazuje jednotlivé státy aby spolupracovaly na rozvoji a zlepšení stavu společnosti a životního prostředí. K tomu předkládá doporučení rozřazené do 4 oddílů. První oddíl pojednává o sociálních a ekonomických rozměrech světa a o tom, jaké kroky je v rámci daných rozměrů třeba učinit. Druhý oddíl se zabývá nakládáním se zdroji, přičemž nabádá k jejich uchování a šetrnému využívání ve prospěch rozvoje. Třetí část Agendy 21 představuje naléhavost posilování úloh důležitých skupin v rámci udržitelného rozvoje, a poslední, čtvrtá část obsahuje prostředky implementace jednotlivých politik a cílů [Agenda 21, 1998].

2.1.2.1. Místní Agenda 21

Aby byla jejich řešení úspěšná, vyžaduje většina doporučení v rámci Agendy 21 realizaci na úrovni nižší než nadnárodní. Z toho důvodu je kladen důraz na adaptování

směrníc Agendy alespoň na úroveň státní, pokud možno však ještě nižší. Jedná se o takzvaný princip subsidiarity, což je zásada, podle které se má rozhodování o veřejných záležitostech odehrávat na stupni co nejbližší lidem, tak aby byl problém na této úrovni stále ještě řešitelný. Principu subsidiarity odpovídá v Agendě 21 tak zvaná místní Agenda 21, v rámci které je velké množství cílů a politik k řešení problémů decentralizováno a směřováno na lokální úroveň a místní samosprávu [Agenda 21, 1998: 266]. Místní Agenda 21 je realizována na stupni co nejbližší lidem, čemuž na hierarchii státní správy odpovídá úroveň menšího města [Srinivas, 2019]. Důvodem zavedení místní Agendy 21 je fakt, že míra kooperace a zahrnutí rozličných lokálních subjektů do rozhodování o věcech veřejných totiž často hraje klíčovou úlohu v prosazení a uskutečnění kýžených změn, a to zejména v takových oblastech zájmu, do kterých vyšší státní správa potenciálně tak dobře nevidí. Lokální soběstačnost, a schopnost samostatně formulovat cíle a postupy řešení problémů místního významu, je proto důležitou součástí Agendy 21. V rámci místní Agendy 21 se klade důraz právě na vytváření komunitních strategií, participaci a spolupráci místních úřadů a obyvatel, a to jak při tvorbě a implementaci politik, tak při řízení sociálních, ekonomických, nebo environmentálních infrastruktur v rámci daného samosprávného celku. Nosnou myšlenkou místní Agendy 21 je zajištění trvalé udržitelnosti prostřednictvím participace veřejnosti na rozhodování, a to proto, že tak bude spíše zaručena rovnováha mezi veřejnými zájmy, hospodářskou prosperitou a ochranou životního prostředí [Leoveanu, 2014]. Na začátku této kapitoly jsme si uvedli, že koncept trvale udržitelného rozvoje vyžaduje neustálou zpětnou vazbu, komunikaci a opětovné vyhodnocování, čehož lze v tomto případě docílit právě dialogem mezi veřejností a správními subjekty.

Podle Agendy 21 měla do roku 1996 „většina místních úřadů ve všech zemích provést konzultace s obyvatelstvem a dosáhnout v rámci komunit konsenzu ohledně ‚místní Agendy 21‘“ [Agenda 21, 1998: 266]. Nejen většina zemí, ale i většina měst a samosprávných celků by tudíž měla touto dobou mít jak zpracovanou, tak i běžící místní strategii trvale udržitelného rozvoje či místní Agendu 21. Do jaké míry se tento plán naplnil, budeme více diskutovat v pozdějším oddílu této práce.

Po Summitu Země 1992 následovaly i další významné události v oblasti udržitelného rozvoje, z nichž v rychlosti jmenujme ty nejzásadnější: Millennium Summit, uskutečněný v New Yorku roku 2000, na kterém byly schválené miléniové cíle; následovaný Summitem

Země, známým též pod názvem Rio+10, který se odehrál v Johannesburgu v roce 2002 a na kterém OSN více do hloubky diskutovalo další vývoj udržitelného rozvoje. Další významnou událostí byl Summit Země, pořádaný roku 2012, opět v Riu de Janeiro, nazývaný také Rio+20, jehož cílem bylo reflektovat a smířit ekonomické a environmentální cíle globální komunity. A v neposlední řadě byl též velmi důležitý Summit OSN o udržitelném rozvoji, který se konal v New Yorku v roce 2015, a na kterém byly zveřejněny Cíle udržitelného rozvoje, které rozšiřovaly a doplňovaly původní miléniové cíle tisíciletí. Všechny zmiňované události by jistě zasloužily širší pojednání, pro účely této práce však z kapacitních důvodů postačí zevrubné prozkoumání historického vývoje udržitelného rozvoje do Summitu Země uskutečněného v roce 1992, neboť 90. léta 20. století jsou zároveň dobou, kdy se udržitelnost začala řešit i v oblasti sportu a olympijského hnutí. Právě to, jak a proč zapadá do oblasti sportu udržitelný rozvoj, a co z dané myšlenky vzniklo, je téma, kterému se budeme věnovat v následující kapitole.

2.2. Sport a Trvale udržitelný rozvoj

„Sport and the environment are two major of life which can help us to construct a peaceful society concerned to preserve the earth as a hospitable home for present and future generations.“³ Juan Antonio Samaranch (1995)

2.2.1. Sport a jeho role v současné společnosti

Se zvyšováním životní úrovně společností jednotlivých zemí roste v životech lidí i prostor pro sport. Zejména v postmoderní společnosti, kde jsou již ve velké míře uspokojeny základní lidské potřeby, mají lidé více času na osobní zájmy, z nichž velké procento může tvořit tělesná kultura a sport, například jakožto forma seberealizace a projev individuality [Lenartowicz; Isidori; Maussier, 2016]. V rozvinutých zemích navíc dovoluje státní rozpočet uvolnit více peněz na rozvoj sportu a s ním spojených institucí, což lidem usnadňuje participaci ve sportovních aktivitách [Andreff, 2006: 308]. Sport však není častým

---

³ „Sport a životní prostředí jsou dvě oblasti života, které nám mohou pomoci vytvořit mírumilovnou společnost se zájmem o zachování Země jakožto pohostinného domova pro současné i budoucí generace“ (překlad autorky).

fenomémem pouze ve vyspělých zemích. V zemích třetího světa má sice vláda jiné priority než financovat sport a tělesnou výchovu [ibid], neboť státní rozpočet je omezený a nároky na financování důležitějších sektorů velké, přesto jsou však některé druhy sportu místními obyvateli provozovány alespoň jako forma levné zábavy. Sport v zemích třetího světa má však také další úlohu. Může dávat místním lidem naději [Sweeney, 2016: 13], nebo také sloužit jako nástroj k vymanění se z chudoby, ať už nepřímo, například ve formě terapie jakožto boje proti závislostem a násilí [D'allant, 2017], či přímo, jako „výtah“ talentovaného sportovce z nuzných poměrů jeho původního prostředí⁴. Sport navíc může fungovat i jako prostředek kolektivního vědomí a sounáležitosti obyvatel jednotlivých zemí [Goodgers, 1989], jako nástroj k utužování komunity [Banda, Okada, 2018], nebo dokonce i jako významný činitel v procesu budování planetární ekumeny. Sport tedy působí jak na úrovni regionální, tak lokální, tak i globální a může poskytovat zábavu či smysl lidem jak z dobrých, tak i z neuspokojivých životních poměrů.

Díky své univerzální povaze a globálnosti má tedy sport schopnost spojovat a ovlivňovat celý svět, což můžeme pozorovat u velkých sportovních akcí celosvětového charakteru, jakými jsou například olympijské hry. Z výše zmíněných důvodů je zřejmé, že role sportu ve společnosti již není zanedbatelná a nelze ji již tudíž ignorovat pouze jako výsadu marginálního počtu obyvatel. Sport se stává důležitým projevem obyvatel ve všech koutech světa, z čehož mu plyne velká zodpovědnost. Z toho důvodu by měl svět sportu využít příležitost vyplývající z jeho vlivu, a převzít díl iniciativy v boji za lepší budoucnost, například v kontextu trvale udržitelného rozvoje.

2.2.2. Je relevantní zabývat se sportem v kontextu udržitelnosti?

Nejprve se ovšem nabízí otázka, má-li sport vůbec oblasti udržitelnosti co nabídnout. Je vztah sportu s životním prostředím, jakožto prostorem, který nás obklopuje a tvoří naše podmínky k životu, natolik zásadní, že se mohou dané dvě oblasti vzájemně ovlivňovat?

---

⁴ Pojem nějakého aspektu jakožto „výtahu“ použil Jan Keller a Lubor Tvrdý ve své knize *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*, a to ve spojitosti se vzděláním jakožto výtahem, s jehož pomocí se lidé mohou posunout na sociálním žebříčku o několik pater výše. Autoři též popsali vzdělání v historickém kontextu jakožto chrám, který byl dostupný pouze úzkému kruhu vyvolených, či jako pojišťovnu, kdy již vzdělání negarantuje postup na společenském žebříčku, ale pouze pojišťuje, že daný člověk vůbec sežene práci [Keller; Tvrdý, 2008: 23-25]. Dané přívlastky (chrám, pojišťovna a výtah) jdou ovšem stejně trefně použít i na jiné aspekty než je vzdělání, v našem případě tento fenomén demonstrujeme na příkladu sportu.

Podle Jacques Rogge⁵, který působil jakožto prezident Mezinárodního olympijského výboru v letech 2001-2013, rozhodně ano. Sport je v přímé interakci s životním prostředím [Tarradellas, 2003: 7], oba dva aspekty jsou na sobě vzájemně závislé [IOC, 1997: 6], a mají tedy schopnost na sebe působit. Rogge dokonce tvrdí, že při přemýšlení o roli sportu v rámci společenské odpovědnosti je třeba vzít v potaz hned dvě věci, a sice jaký může mít sport vliv na životní prostředí, ale také jaké může mít degradované životní prostředí vliv na sport [IOC, 2012 b: 2]. Problémy vlivu sportu na životní prostředí jsou nasnadě: nedbalost, ignorace, ale též nevdělanost sportovců, ale především sportovní akce organizujících či hostujících subjektů může mít za následek znečištění a poškození životního prostředí, stejně jako může vést k vyčerpávání přírodních zdrojů. Problematika vlivu životního prostředí na sport je možná méně intuitivní, rozhodně však ne zanedbatelná. Koncept sportu totiž sice může být nadčasový, uspokojivý stav životního prostředí však nikoliv, přičemž zničené životní prostředí představuje přímou hrozbu pro budoucnost sportu [Pandev, 2010: 469]. Zajištění příznivého životního prostředí by tudíž mělo být i v hledáčku členů sportovního světa, aby byla zachována možnost sportování i v budoucnosti.

Realita toho, že v současné společnosti vliv sportu roste, a že zdravé životní prostředí je v zájmu atletů i sportovních organizací, tedy napovídá skutečnosti, že svět sportu by skutečně měl přijmout aktivní iniciativu směřující za zlepšením stavu naší planety. Tento názor zastává i Organizace spojených národů, která v roce 2015 uznala sport jakožto důležitý činitel, umožňující naplnění ambiciózních Cílů udržitelného rozvoje (které jsme stručně zmiňovali v předchozí části práce) [IOC, 2018 b: 2].

2.2.2.1. Jak může být sport nápomocný na cestě k udržitelnosti?

Na první pohled by se však mohlo zdát, že angažovat sport do hnutí za zlepšení světa je nadlidský úkol, neboť sport působí jako aktivita ryze fyzického ražení, nehledě na to, že se o sportu často mluví ve spojení s byznysem, nenasytností a korupcí. [Sweeney, 2016: 19]. Může být proto chápáno jako překvapivé, že by myšlenka sportu mohla obsahovat něco hlubšího, či dokonce být katalyzátorem jakékoli pozitivní změny. Zapomeneme-li však na korupci a hulvátství, které sužují sport stejně jako mnohé jiné oblasti života, a uvážíme-li

---

⁵ Jacques Rogge, povoláním ortoped, původem z Belgie, je bývalý předseda Mezinárodního olympijského výboru. Sám je sportovec a v letech 1968, 1972 a 1978 reprezentoval Belgii na letních olympijských hrách v jachtingu. V roce 2011 ho magazín Forbes jmenoval 67. nejvíce vlivným člověkem na světě.

samotnou jeho esenci, zjistíme, že sport je založen na fair play, smyslu pro etiku a respektu vůči ostatním a je schopen nás naučit mnohým životním lekcím a dovednostem [Sweeney, 2016: 3]. Výzkumy navíc ukazují, že sportovci obecně mají silnou vůli, velkou pracovní morálku, a cílevědomost [Minchew, 2002; Rudd, 2005]. Sport tedy disponuje vznešenými hodnotami, a ve své nejčistší podobě nás proto může učinit lepšími, protože ony hodnoty, které nás učí, dalece přesahují hranice tělesnosti. Sport nás učí, že vytrvalost a soustavná, poctivá snaha vede k výsledkům a zároveň přináší uspokojení z malých výher po cestě. Taková malá výhra může mít formu dobrého pocitu po splnění náročného tréninku, neboť ten nás, i přes způsobenou slabost ve svalech a nevyslovitelnou únavu, přinesl blíže většímu vytyčenému cíli, kterým může být například výhra závodu. Na dosažení ruky odtud je transformace těchto postojů a hodnot z roviny tělesnosti, do roviny vznešenějších vizí. Cílem se tak místo výhry závodu může stát učinění světa lepším místem pro život. Bolestným procesem překonávání překážek ve formě nepohodlnosti a odřikání s vidinou vyššího cíle pak není soustavný trénink a tvrdý režim, ale neustálá snaha zlepšit stav prostředí kolem nás a chránit přírodu, a onen pocit blaženosti pak nepřináší splnění náročného tréninku, ale každý malý úspěch, jakožto krok na cestě vsříc trvale udržitelnému rozvoji.

Ujasnili jsme si, že sport hraje ve společnosti roli důležitější než kdy dřív, a že vychází-li ze svých niterních hodnot, má zároveň potenciál stát se nástrojem pro boj za lepší svět. Cítíme, že sport má k trvale udržitelnému rozvoji co říct, a že rozhodně stojí za to se tímto tématem zabývat. Následující stránky budou tudíž věnované stručnému objasnění pár základních termínů souvisejících se sportem a olympismem, a následně přehledu historických událostí a milníků, které formovaly vnímání sportu z hlediska udržitelnosti, a které sport ukotvovaly v pavučině odpovědnosti vůči budoucím generacím.

2.2.3. Olympijské hry, olympijské hnutí, IOC, aneb o čem se to vlastně mluví?

Na předchozích stranách jsme se dozvěděli, že sport má díky své univerzální povaze schopnost spojovat a ovlivňovat celý svět, a to zejména skrze velké sportovní akce globálního charakteru. Největší takovou akcí jsou bezesporu olympijské hry, proto budeme v této práci věnovat pozornost především jim. Olympijské hry jsou událostí politického, kulturního, sociálního a ekonomického významu [Girginov; Parry, 2005: 2], přičemž se jedná

o hromadnou sportovní soutěž probíhající jednou za 4 roky, ve které mohou v určených disciplínách soutěžit všechny uznané státy světa. Současné olympijské hry mají svůj vzor v tradičních antických olympijských hrách, které se konaly ve starém Řecku. Historie olympijských her tak sahá hluboko do minulosti, vůbec prvními zaznamenanými hrami byly ty v roce 776 před naším letopočtem, přičemž jedinou sportovní disciplínou byl v té době běh, a ostatní disciplíny se přidávaly až časem. [Girginov; Parry, 2005: 18].

Od té doby uplynulo nejen mnoho let, ale též mnoho sportovních událostí olympijského ražení. Konaly se však s menšími či většími časovými mezerami, a neměly jednotný charakter [Girginov; Parry, 2005: 26-36]. Moderní olympijské hry v nynější podobě se v daných čtyřletých intervalech konají souvisle (s pár výjimkami) až od roku 1986. Důležitým mezníkem ve vývoji olympijských her současné podoby však byl již rok 1894, kdy Pierre de Coubertin založil olympijské hnutí a Mezinárodní olympijský výbor, a položil tak základy moderních olympijských her [ibid: 9].

V rámci olympijských her se hovoří o olympismu, což je pojem, který v sobě pojímá koncept celého olympijského hnutí, tedy veškerého dění, které je s olympijskými hrami spjato, přičemž zároveň jde o sdružení organizací, atletů, trenérů, a všech ostatních jednotlivců, kteří se řídí Olympijskou chartou a jednají v souladu s ní [IOC, 2018 c]. Cílem celého olympijského hnutí je při tom budovat stabilní mírové lidské společenství prostřednictvím vzdělávání sportovními aktivitami, a to v rámci hodnot olympismu [ibid]. Olympismus tedy nezahrnuje pouze organizační stránku her, ale též životní filosofii, velebící rovnováhu a souhru vůle lidské mysli s tělesným a duševním zdravím [Girginov; Parry, 2005: 6]. Hodnoty olympijského hnutí jsou zakotvené ve zmíněné Olympijské chartě, což je dokument obsahující hlavní zásady a principy olympismu [IOC, 2018 c]. Hlavním činitelem a svrchovanou autoritou olympijského hnutí je pak Mezinárodní olympijský výbor. Mezinárodní olympijský výbor (dále jen IOC⁶) je nejvyšší výkonný orgán multinárodního charakteru, mající na starosti pořádání olympijských her [Guthoff, 2017: 365], založen roku 1894 [Girginov; Parry, 2005: 8], který by měl usnadňovat vzájemnou spolupráci a komunikaci všech ostatních stran olympijského hnutí [Guthoff, 2017: 365].

---

⁶ IOC = z anglického International Olympic Committee

2.2.4. Historie sportu a olympismu v kontextu udržitelnosti

V předchozím oddílu, věnovaném trvale udržitelnému rozvoji jsme skončili u události Summit Země, který se konal v roce 1992 v Riu de Janeiro. Připomeňme si, že tento summit byl klíčovou událostí v etablování trvale udržitelného rozvoje jakožto žádoucí strategie budoucího vývoje světa. Diskutovaná událost však též byla základní hybnou silou pro rozdmýchání zájmu o udržitelnost ve spojitosti se sportem [IOC, 1999]. Konkrétnější podobu nicméně myšlenka udržitelnosti sportu poprvé dostala na Centennial olympijském kongresu, který se konal roku 1994 v Paříži (ku příležitosti stého výročí prvního olympijského kongresu, pořádaného tamtéž), kde IOC učinila udržitelnost třetím pilířem olympionismu [IOC, 2018 b: 5]. Díky tomu, že IOC svým rozsahem reprezentuje nejen olympijské hnutí, ale veškerou institucionalizovanou a formalizovanou podobu sportu ve světě, na sebe bere hlavní odpovědnost v prosazování trvale udržitelného rozvoje v oblasti sportu [IOC, 1997: 5]. V roce 1994 tedy IOC na zmíněném kongresu přislíbila sdílet a implementovat koncept udržitelnosti ve veškerém svém jednání, přičemž pro další utvrzení tohoto záměru vznikla v roce 1995 Sport and Environment Commission, která měla za úkol asistovat a radit mezinárodnímu olympijskému výboru v otázkách týkajících se ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje [IOC, 2014 a: 1]. V následujícím roce pak přidala IOC do Olympijské charty odstavec týkající se ochrany životního prostředí [IOC, 2014 a: 1]. Daný odstavec říká, že úloha Mezinárodního olympijského výboru spočívá v tom, že: „povzbuzuje a podporuje zodpovědný přístup k problémům životního prostředí, podporuje udržitelný rozvoj ve sportu a vyžaduje, aby se olympijské hry konaly v souladu s těmito zásadami“ [IOC, 2016: 12]. V návaznosti na to vydalo IOC v roce 1997 Manuál sportu a životního prostředí, což je vůbec první dokument IOC vysvětlující souvislosti a interakce sportu a životního prostředí. Manuál si klade za cíl být nástrojem pro rozeznání a lepší pochopení environmentálních problémů ve spojitosti se sportem [IOC, 1997].

Nedlouho poté, roku 1999 vykonalo olympijské hnutí další krok vstříc odpovědné budoucnosti, a to přijetím Olympijské Agendy 21, která byla připravena IOC ve spolupráci s Environmentálním programem Organizace spojených národů [IOC, 1999: 13, 23]. Olympijská Agenda 21 Je inspirována právě obecnou Agendou 21, přijatou na Summitu Země v Riu de Janeiro v roce 1992, avšak její podoba je adaptována na sportovní a

olympijské prostředí. Jejím hlavním cílem je vyzvat všechny subjekty, které mají s olympismem co dočinění, aby se aktivně podílely na udržitelném rozvoji naší planety, protože přináší sadu obecných principů a zásad chování. Svou povahou má promlouvat ke všem aktérům olympijského hnutí, od mezinárodního olympijského výboru, přes mezinárodní federace, národní olympijské výbory, sportovní kluby, trenéry, až po atlety samotné [IOC, 1999: 21]. Jak již bylo zmíněno, olympijská Agenda 21 se nese v duchu obecných směrnic Agendy 21, proto je zde důraz na respektování klimatických, politických, náboženských, socio-ekonomických, a ostatních lokálních podmínek, které reprezentují diverzifikované účastníky celého olympijského hnutí [IOC, 1999: 22]. Olympijská Agenda 21 je zároveň hlavním dokumentem, který pojednává o udržitelném rozvoji, ze kterého následující olympiády musely vycházet.

Roku 2000 nejen že svět vstoupil do nového milénia, ale taktéž se odehrály letní olympijské hry v australském Sydney, což byly vůbec první letní olympijské hry, kde byla udržitelnost oficiálně řešena, a kde se reflektovaly rostoucí mezinárodní obavy týkající se změny klimatu [Guthoff, 2017: 379]. Olympiáda v Sydney je tak považována za vůbec první „zelenou“ olympiádu [Barkham, 2000]. V rámci implementace her se tak postupovalo podle zmiňovaných oficiálních dokumentů, avšak olympijské hry v Sydney byly zajímavé i tím, že už v roce 1992, kdy se o pořádání olympijských her ucházelo, se Sydney zavázalo k plnění specifických environmentálních směrnic, a to ještě před zakomponováním udržitelnosti do jakýchkoli oficiálních dokumentů [Greenpeace, 2000:2]. Přívlastek první udržitelné, „zelené“ olympiády tak jistě Sydney náleží právem.

Po skončení Olympiády v Sydney navrhlo hnutí Greenpeace speciální olympijské environmentální směrnice, které mají být vodítkem pro další národy a města, usilující o pořádání olympijských her. Jejich cílem je zaručit, aby snaha o udržitelnost olympijskými hrami v Sydney nekončila [Greenpeace, 2000:1]. Danými směrnicemi se budeme ve větší podrobnosti zabývat v metodologické kapitole této práce.

V roce 2004 následovaly letní olympijské hry, které se odehrály v řeckých Athénách. I zde museli pořadatelé brát v potaz udržitelnost a šetrnost k životnímu prostředí jakožto důležitý faktor a součást her.

Dalším důležitým mezníkem ve vývoji udržitelnosti ve spojení se sportem a olympismem byl rok 2006, kdy IOC vydalo dokument *Guide to Sport, Environment and Sustainable Development*. Tento manuál rozšiřuje souvislosti vztahu mezi přírodou a sportem, a jeho smyslem je pomoci všem členům olympijského hnutí převést směrnice Olympijské Agendy 21 do konkrétních postupů a plánů akcí [IOC, 2014 a: 1]. Jeho přínos je právě ve zkonkrétnění jednotlivých obecných cílů do jednoduchých kroků, které jsou snadno implementovatelné. Diskutovaný manuál detailně popisuje jednotlivé kroky a opatření, pokrývá široké množství témat, a zároveň přináší přehledy aspektů specifických pro jednotlivé olympijské disciplíny [IOC, 2006 a].

Roku 2008 hostil letní Olympijské hry čínský Peking, přičemž zvyšování povědomí o stavu životního prostředí a jeho ochrana a zlepšování byly v ohnisku zájmu pekingského organizačního olympijského výboru při pořádání her [IOC, 2014 a: 5].

Naprosto přelomovým rokem byl ovšem pro udržitelnost olympijských her rok 2012. V tomto roce nejen, že se konaly letní Olympijské hry v Londýně, kteréžto se proslavily jako environmentálně velmi přátelské, ale zároveň IOC vydalo dva důležité dokumenty.

Prvním z dokumentů je *Sustainability through Sport: Implementing the Olympic Agenda 21*, což je spis, který vznikl jakožto reakce na Summit Země (Rio+20), konferenci OSN, konající se ve stejném roce v Riu de Janeiro. IOC se na základě zmíněného Summitu chopila příležitosti posoudit, do jaké míry byl sport do současné chvíle hnací silou pro změnu [IOC, 2014 a: 2]. Dokument tedy shrnuje veškerý vývoj v udržitelnosti olympiád za posledních 20 let a přichází se závěrem, že IOC a celé olympijské hnutí učinilo signifikantní pokrok v porozumění zodpovědnosti, kterou vůči životnímu prostředí má, a podniklo kroky k zachování a zlepšení životního prostředí. Zároveň přichází s nadějí do budoucna týkající se víry v to, že budoucí skutky povedou k ještě většímu rozšíření a hlubšímu ukotvení udržitelnosti v každém činu člověka napříč světem [IOC, 2012 b: 94].

Druhým souvisejícím důležitým dokumentem, který vznikl v roce 2012 je *Guide on Establishing the Sustainability Programme*, vydaný IOC v návaznosti na londýnské letní olympijské hry. tento dokument má být dalším, propracovanějším vodítkem, které má pomoci následujícím organizátorům olympijských her v plánování a vývoji vlastních programů

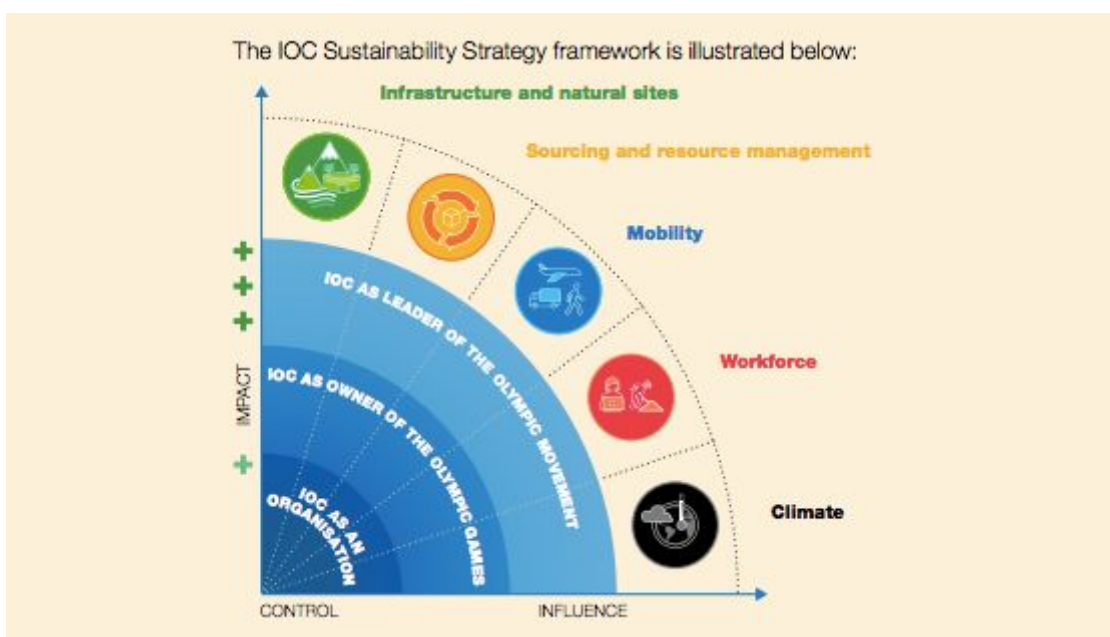
udržitelosti, a to hned od počáteční fáze, tedy od výhry kandidátského řízení [IOC, 2012 a: 11].

Následujícím mezníkem je vydání Olympijské Agendy 2020, v originálním znění The Olympic Agenda 2020. Dokument byl schválen a publikován roku 2014 na 127. sezení IOC v Monkaui [IOC, 2014 b]. Agenda 2020 v podstatě představuje strategickou mapu, určující budoucí vývoj olympismu a olympijského hnutí. Udržitelost není jejím výsadním tématem, významnou měrou je však v dokumentu diskutována. Agenda 2020 obsahuje tři pilíře: hodnověrnost, mládí a udržitelost [IOC, 2018 b: 2], přičemž udržitelosti v olympijských hrách se v Agendě 2020 výslovně dotýkají doporučení 4 a 5, která říkají, že IOC musí přijmout proaktivnější postoj k udržitelosti, a že je důležité zahrnout udržitelost do všech kroků plánování a implementace olympijských her, a to i do každodenních úkonů [IOC, 2018 b: 12]. Vizí Agendy 2020 je podílet se na pokroku prostřednictvím změny, a jejím cílem je ochrana olympijských hodnot a posílení významu sportu ve společnosti. Přináší návrh 40 doporučení, které mají dohromady tvořit obraz nejen budoucích olympiád, ale celého olympijského hnutí. Konkrétní implementace jednotlivých doporučení bychom měli vidět již na olympiádě roku 2024, neboť projekty kandidátských hostujících zemí a měst již musejí z této Agendy vycházet [IOC, 2014 b: 1-2]. Pro dosud proběhlé olympijské hry byla závazná Olympijská Agenda 21, a Agenda 2020 mohla být tudíž pro novější olympijské hry inspirujícím, ne však závazným dokumentem. Její konkrétní ztvárnění v rámci her tedy uvidíme na olympiádách v letech následujících.

V roce 2016 se následně odehrály zatím poslední letní olympijské hry. Dané hry hostilo brazilské Rio de Janeiro, kolébka udržitelného rozvoje (neboť Rio de Janeiro hostilo veledůležité Summity Země, a to v letech 1992 a 2012), a cílem organizačního výboru olympijských her v Rio bylo excelovat v oblasti udržitelosti a mít co nejmenší ekologickou stopu při současném nárůstu ekonomické prosperity Brazílie [IOC, 2014 a: 6].

Roku 2017 vydal mezinárodní olympijský výbor specifickou Strategii udržitelného rozvoje, což je v původním znění dokument zvaný IOC Sustainability Strategy. Strategie udržitelného rozvoje byla vyvinuta jak na základě Olympijské Agendy 2020 [IOC, 2018 b: 7], tak také na základě summitu Organizace spojených národů o trvale udržitelném rozvoji, konaném roku 2015, a na kterém byla přijata Agenda pro Udržitelný rozvoj 2030. IOC

Strategie udržitelného rozvoje reaguje na cíle SDG, které byly zveřejněny právě v rámci zmiňovaného summitu (více o SDG v kapitole o TUR). Strategie představuje komplexní souhrn kroků a strategií pro dosažení udržitelného rozvoje, přičemž vytyčuje 3 oblasti zodpovědnosti IOC, kterými jsou: IOC jakožto organizátoři olympijských her, IOC jakožto vlastníci olympijských her, a IOC jakožto lídři olympijského hnutí; a 5 oblastí zájmu: infrastrukturu, dodávku zdrojů a jejich management, mobilitu, pracovní sílu a klima [IOC, 2017]. Strategie předkládá seznam činností v kompetenci IOC jakožto lídra olympijského hnutí, přičemž jedním z vytyčených postupů je závazek vytvoření směrnic, metodologií a nástrojů v boji za udržitelnost, společných pro národní olympijské výbory a mezinárodní federace [IOC, 2018 a: 3].

Graf 1.: Jak funguje Strategie udržitelného rozvoje IOC

Na základě Strategie udržitelného rozvoje vydalo IOC v následujícím roce, tedy v roce 2018, manuál zvaný Introduction to Sustainability: Sustainability Essentials, což je průvodce udržitelností, určený nejen pro členy olympijského hnutí, ale pro celou širokou veřejnost. Dokument kompaktně vysvětluje, co IOC míní pod pojmem udržitelnost, proč je dobré o ni usilovat, jaké jsou klíčové kroky pro její dosažení, a v neposlední řadě též jak se v rámci udržitelnosti neustále posouvat [IOC, 2018 a]. V průvodci reflektuje všechny dosud zveřejněné dokumenty, a jedná se o doposavad nejhutněji, nejobsáhleji a při tom nejstručněji sestavený spis týkající se udržitelnosti olympijských her.

V roce 2018 též vyšel do současné chvíle poslední dokument IOC týkající se udržitelnosti Olympijských her, a to sice IOC Sustainability Report: Sharing progress on our 2020 objectives, což je report reflektující vývoj a pokrok dosažený v olympismu v rámci trvale udržitelného rozvoje od představení Strategie udržitelného rozvoje v předchozím roce, tedy v roce 2017 [IOC, 2018 b]. Spis představuje jednotlivé aspekty, v rámci kterých byl plánován určitý pokrok, s pozitivním výsledkem, ukazujícím, že již během daného roku došlo ve většině bodů k signifikantním posunům [IOC, 2018 b: 8-12].

Dostáváme se na konec seznamu historických událostí, které do současné chvíle formovaly vývoj diskurzu udržitelnosti v rámci olympijského hnutí, a proto je na místě se zde pozastavit a ujasnit si, co je míněno pod pojmem udržitelnosti a trvale udržitelného rozvoje, a to právě z pohledu olympijského hnutí. IOC definuje udržitelnost jako takový způsob rozhodování, který zaručuje proveditelnost daného rozhodnutí, s maximalizací jeho pozitivních dopadů, při současné minimalizaci jeho budoucích dopadů negativních, a to v sociální, environmentální a ekonomické sféře [IOC, 2018 a: 8]. Jde v zásadě o snahu dělat lépe informovaná rozhodnutí, která zajistí lepší dlouhodobou budoucnost. IOC přitom vnímá snahu o dosažení environmentální, sociální a ekonomické udržitelnosti jako spojené nádoby a zdůrazňuje tak důležitost přistupovat k udržitelnosti integrovaným způsobem [IOC, 2018 a: 8]. Můžeme si všimnout, že ač jinak formulovaná, odpovídá v podstatě tato definice definici trvale udržitelného rozvoje, kterou uvádí Brundtland v knize Naše společná budoucnost, neboť klade důraz na činění rozhodnutí takového charakteru, aby co nejméně negativně ovlivnily budoucnost.

Na základě zmíněného výčtu všech důležitých milníků, konferencí a zveřejněných dokumentů si můžeme povšimnout, že olympismus na cestě za udržitelností do současné chvíle prodělal dlouhý a komplikovaný vývoj. Rozličných dokumentů a reportů, které IOC v souvislosti s daným tématem vydalo rozhodně nebylo pomálu, a ačkoli se zmíněný souhrn může zdát jakožto ohromující a nadbytečný, je dobrý pro realizaci skutečnosti, že IOC v oblasti udržitelnosti nezhálí, ba právě naopak. Dozvěděli jsme se, že udržitelnost se zaryla sportu pod kůži do té míry, že vznikl koncept takzvaných zelených, či udržitelných olympiád. Je důležité si uvědomit, že spletnost cesty, která vedla ke vzniku jednotlivých milníků a důležitých dokumentů a znalost jejich posloupnosti, je klíčová pro ucelené pochopení

konceptu udržitelnosti letních olympijských her. Zevrubná znalost vývoje konceptu udržitelnosti olympiád v čase je ovšem důležitá také pro možnost porovnání jednotlivých her. Zmíněný výčet událostí a vydaných písemností tudíž není samoúčelný, neboť analýza a porovnání kandidátského procesu, implementace, a následného dopadu a odkazu „zelených“ letních olympijských her je téma, kterému se budeme věnovat v následující, tedy metodologické a dále v praktické části této práce.

3. METODOLOGIE

3.1. Design výzkumu

3.1.1. Výzkumný problém a cíle výzkumu

V předchozí kapitole jsme diskutovali význam a vývoj sportu – a olympismu především – v souvislostech trvale udržitelného rozvoje. Dozvěděli jsme se, že se v 90. letech 20. století zrodil koncept udržitelných, „zelených“ olympijských her. Udržitelnost od té doby prochází akcelеровaným vývojem a rozpukekem, a v rámci olympionismu získává – přinejmenším teoreticky – každým rokem významnější postavení. Ověřování úspěchu či neúspěchu implementace udržitelnosti do těla olympiád je logickým krokem, spojeným s tímto procesem. Pro účely studií olympijských her vznikla roku 2001 pod záštitou IOC takzvaná OGGI studie⁷. OGGI je projektem, jehož hlavní misí je posoudit celkový dopad olympijských her na dané město a zemi [IOC, 2006 b]. Nevýhodou OGGI ovšem je, že posudek vypracovává pro každé olympijské hry jiná instituce, jeho hlavní oblastí zájmu není udržitelnost, a posudek rovněž není vypracovaný pro všechny olympijské hry od vzniku konceptu „zelených“ olympiád. Tato diplomová práce však bere právě onu mezeru jako příležitost a klade si za úkol zevrubně analyzovat a následně porovnat, nakolik je udržitelnost olympiád, tolik prosazovaná v oficiálních dokumentech IOC, skutečně realizována. Budeme zkoumat kandidátský proces i samotné uskutečnění každých jednotlivých letních olympijských her, Sydney 2000 počínaje, a Riem de Janeiro roku 2016 konče. Práce se též bude zabývat analýzou kompatibility kandidátských dokumentů a provedení olympiád s místními strategickými dokumenty (například s místní Agendou 21); jinými slovy bude zkoumat, zdali byla olympijská kandidatura daných regionů a následné její provedení v souladu se zásadami a cíli daných strategických dokumentů. Práce si klade za cíl zjistit trendy ve vývoji „zelených“ olympiád v čase, a prozkoumat, na kolik se vybrané olympijské hry zhostily úkolu zakomponovat udržitelnost do svého průběhu i odkazu. V případě zjištění mezer v realizování udržitelnosti olympijských her pak tato práce může být podnětem pro zlepšení v indikovaných kritických oblastech.

---

⁷ OGGI = Globální dopad olympijských her. Z anglického: Olympic Games Global Impact

3.1.2. Výzkumné otázky

Pro účel našeho výzkumu formulujeme čtyři základní výzkumné otázky, z kterých budeme v práci vycházet. Otázky mají následující podobu:

1. **Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například: místní Agenda 21 existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s kandidátským plánem olympijských her?**
2. **Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například: místní Agenda 21 existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s realizací olympijských her?**
3. **Shodoval se kandidátský plán jednotlivých olympijských her s jejich realizací?**
4. **Směřovala každá další olympiáda k větší udržitelnosti?**

3.1.3. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří všechny jednotlivé zkoumané události (jednotlivé olympijské hry) a veškeré materiály, které se k němu pojí, a které jsou zmíněny ve výzkumných otázkách. Vzhledem k povaze práce je výzkumný soubor rozdělen na výběr jednotlivých olympijských her a výběr konkrétních textů.

3.1.3.1. Výběr vzorku olympiád

V rámci práce budou analyzovány všechny letní olympijské hry, které se odehrály od roku 2000 po současnost, tedy po rok 2019. Jedná se celkově o patery hry, uspořádané v následujících letech a městech: 2000 Sydney, 2004 Athény, 2008 Peking, 2012 Londýn a 2016 Rio de Janeiro. Hry v Sydney jsou jako počáteční bod výzkumu zvoleny z toho důvodu, že jsou vůbec prvními letními olympijskými hrami, v kterých muselo být přihlíženo k udržitelnosti, neboť ta už byla do jisté míry oficiálně zakotvena v pravidlech a oficiálních dokumentech [Guthoff, 2017: 379]. Zkoumat tak předchozí olympijské hry v rámci diskurzu udržitelnosti by bylo bezpředmětné, neboť ten ještě nebyl formálně zaštitěn. Nabízí se též otázka, z jakého důvodu se výzkum zabývá pouze hrami letními, a nikoli též zimními. Důvody jsou to čistě kapacitní, neboť práce pro svůj daný rozsah nedovoluje zahrnout

všechny olympijské hry, které musejí nakládat s udržitelností, při současném zachování kvalitativního standardu a hloubky výzkumu práce. Vzorek olympijských her tak bylo nutné zúžit, a vzhledem k tomu, že prvními „zelenými“ hrami byly hry letní, zkoumat následující letní hry se nabízelo jakožto vhodné řešení, už z toho důvodu, že letní hry se s jinými letními hrami pro svůj podobný charakter porovnávají lépe než letní hry s hrami zimními.

3.1.3.2. Výběr konkrétních dokumentů pro analýzu

Pro účely práce bylo třeba najít takový druh dokumentů, který by umožnil provést analýzu na základě výše definovaných výzkumných otázek. Potřebovali jsme tedy strategické dokumenty místa konání dané olympiády pojednávající o udržitelnosti (například: místní Agenda 21 existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu), dále dokumenty dotýkající se kandidátského procesu a plánu pořádání olympijských her daných měst, a v neposlední řadě dokumenty pojednávající o provedení konkrétních olympiád. Při rozhodování se o tom, jaké dokumenty do analýzy zahrnout jsme se soustředili na to, aby byly dokumenty z relevantních, formálních zdrojů, což v praxi znamená, že jsme se rozhodli pracovat pouze s oficiálními dokumenty vydanými IOC, či vládami daných států. Zároveň byl důraz kladen na reprezentativnost, což znamená, že byla vyvinuta maximální snaha o nalezení dokumentů, které si pro jednotlivé hry odpovídaly. Do analýzy jsme se tedy po pečlivé úvaze rozhodli zahrnout oficiální reporty daných letních olympijských her, a oficiální strategie trvale udržitelného rozvoje (státní, či místní Agendy odpovídajících lokalit).

Oficiální reporty olympijských her jsou obsáhlé dokumenty, vydávané národními olympijskými výbory odpovídajících států do několika let po skončení daných olympijských her. Jsou k dohledání v olympijském archivu, a k dispozici jsou – až na několik výjimek – olympijské reporty sahající až do roku 1896. Jako vhodné dokumenty se pro naši analýzu jeví z toho důvodu, že se jedná o propracovaný, kontrolovaný, a oficiální zdroj, který má standardizovanou formu, a jehož ročníky lze mezi sebou porovnávat.

Státní dokumenty místní Agendy jsou zvoleny pro svou oficiální povahu, a jelikož se jedná o primární zdroj informací.

3.2. Metoda výzkumu – obsahová analýza

Obsahová analýza je jednou z nejdůležitějších a nejvyužívanějších výzkumných metod v oblasti společenských věd [Krippendorff, 2004: 8]. Jedná se o empiricky zakotvenou metodu výzkumu komunikačních materiálů, kterou charakterizoval Bernard Berelson v roce 1952 [ibid, 11]. Jejím cílem je „vypovídat o velkých souborech dat, což je nezbytné, pokud chceme (...) zjišťovat dlouhodobé trendy v (...) zobrazování určitých trendů či skupin nebo komparovat jejich reprezentace“ [Sedláková 2014: 291]. Vzhledem k tomu, že záměrem této práce je analyzovat a porovnávat množství dat z rozličných písemností, je použití obsahové analýzy na místě. Pod pojmem obsahové analýzy se však skrývá repertoár rozličných postupů rozboru textů, filmů, rádiového hlášení, či vizuálních zobrazení, které se vyznačují rozdílnými postupy [Krippendorff, 2004: 17]. Pro účely naší práce budeme využívat pouze jednu z možných forem obsahové analýzy a tou je kvantitativní obsahová analýza.

Kvantitativní obsahová analýza je strukturovaným postupem rozboru dat [Rose; Spinks, Canhoto, 2015: 2], přičemž svou povahou je to metoda popisná [Sedláková 2014], klade si tudíž za cíl zjistit, co je v textech obsaženo, nikoli však vysvětlit, proč tomu tak je. Tato forma obsahové analýzy tedy nabízí odhalení manifestní charakteristiky obsahu zkoumaného média, neposkytuje ovšem interpretaci na rovině významů, ty tudíž musí výzkumník získaným datům přiřadit sám. Analýzou tedy můžeme například zjistit, jestli se v textu hovoří o nějaké problematice, avšak to, proč se tam o ní hovoří nebo nehovoří, už samotnou kvantitativní obsahovou analýzou nezjistíme, není-li to ovšem v textu výslovně řečeno. Právě kvůli této své povaze vyžaduje metoda obsahové analýzy pozornost a intelektuální poctivost výzkumníka, a to pro správné pochopení kontextu a významu obsahu zkoumaného média, aby nedošlo jednak k bagatelizaci zkoumané problematiky, nebo k její misinterpretaci, či redukci na pouhá hesla.

Při použití kvantitativní obsahové analýzy výzkumník nejprve vysloví výzkumné otázky, tedy to, co chce zjistit. Následně vymezí konkrétní kategorie neboli komponenty, na které se chce v textu zaměřit, a v rámci kterých poté zvolené texty analyzuje [Sedláková, 2014]. Těmito komponenty jsou takzvané kódovací jednotky, jimiž mohou být slova, věty, nebo celé tematiky [Rose; Spinks, Canhoto, 2015: 4]. Vytváření tohoto kódovacího schématu

a kategorií probíhá a priori, tedy před samotným procházením a kódováním textů. Tvorbě samotného kódovacího schématu proto musí předcházet konceptualizace, založená na pečlivé rešerši a důkladném prostudování zkoumané problematiky, což umožní pochopení komplexních souvislostí tak, aby kódovací schéma, vytvořené pro analýzu bylo ucelené a kompletní. Daným schématem, které slouží jako podklad a nástroj pro samotnou analýzu je matice či mustr, pomocí kterých výzkumník postupuje a kóduje zvolené texty, na základě čehož poté analyzuje a vyvozuje závěry [Rose; Spinks, Canhoto, 2015: 1]. Proces samotné analýzy pak může probíhat buďto pomocí specializovaného softwaru, či může být manuálně zpracován přímo výzkumníkem. V procesu vyhodnocování závěrů mohou být utilitizovány například frekvenční, či komparativní analýzy, které byly využity i v této práci [ibid, 5].

Výhodou aplikace kvantitativní obsahové analýzy je její spolehlivost, neboť díky systematickosti této metody může výzkumník při dostatečné pečlivosti dosáhnout vysoké reliability. Výstupy výzkumu jsou tudíž snadno ověřitelné a opakovatelné [Rose; Spinks; Canhoto, 2015: 1].

3.2.1. Tvorba matice

Pro účely analýzy zvolených dokumentů vzniká jakýsi rastr, který v sobě zahrnuje všechny důležité aspekty, které v práci chceme zkoumat. Na základě výzkumných otázek, definovaných v počátku výzkumu víme, že chceme porovnávat to, jak byly konkrétní olympiády udržitelné ve svém provedení, a to jednak v porovnání s Místními agendami odpovídajících regionů, a druhak se svými kandidátskými dokumenty neboli plány a sliby. Aby však byly výstupy validní a měly vypovídající hodnotu, bylo důležité pojem udržitelnosti zkoumat ve všech oblastech jeho rozsahu, což vyžadovalo jeho rozebrání na malé dílčí jednotky, které by dávaly dohromady jeho souhrnný a ucelený obraz. Jinak řečeno, bylo třeba sestavit komplexní obrázek toho, co udržitelnost v rámci daných „zelených“ olympiád tvoří, kde se zhmotňuje, a v jakých aspektech se projevuje. Výběru indikátorů udržitelnosti a tvorbě schématu pro kódování jednotlivých textů tudíž předcházela proces zevrubného studia materiálů za účelem sestavení úplné matice, která bude obsahovat každý důležitý jev reprezentativní pro danou oblast zkoumání. Výsledná matice je tedy operacionalizací výzkumných otázek do analyzovatelné podoby, a nástrojem pro samotnou

analýzu. Na následujících stránkách nastíním postup její tvorby a přehled klíčových jednotlivostí, které při rozhodování o její podobě figurovaly nejvíce.

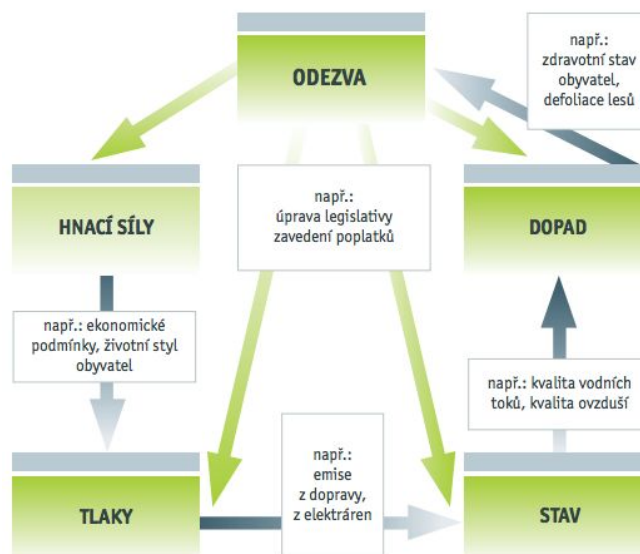
3.2.1.1. Způsob definování cílů

Nežli jsme učinili rozhodnutí týkající se konkrétních indikátorů udržitelnosti neboli koncepcí, témat a cílů, které jsme do analýzy zahrnuli, bylo nutné určit prostředek na analýzu jejich povahy a vlastností, neboť při určování cílů je vždy dobré postupovat podle určitých pravidel tak, aby byly cíle nastaveny smysluplně a dosažitelně. Chybné nastavení cíle totiž může vést k jeho selhání již na samém počátku, proto je moudré krok pečlivého definování cíle nepřeskakovat. Jedním z nástrojů, který vytyčení dobrých cílů může pomoci, je S.M.A.R.T. rámeček. S.M.A.R.T. je akronym pro anglické pojmy: specific (specifický), measurable (měřitelný), attainable (dosažitelný), reasonable / related (soudný) a time-bound (časově ukotvený) [Doran, 1981]. Jednotlivá písmena odkazují na pět důležitých kritérií, jež je třeba zohlednit při utváření kvalitního a *chytrého* (tedy SMART) cíle. Respektováním jednotlivých S.M.A.R.T. vodítek v průběhu definování cíle zaručíme, že daný cíl bude konkrétní, bude možné měřit progres jeho plnění, bude zasazený v rámci daných možností – tedy dosažitelný – a zároveň rozumný, a také bude časově ukotvený, jinými slovy: bude mít časový rámeček a plán. S.M.A.R.T. jakožto kritérium pro formulaci cílů je používáno dlouhá léta, a ukázalo se být užitečnou pomůckou [ibid], která může zvýšit pravděpodobnost naplnění samotného cíle, neboť pro realizaci cíle je jeho dobrá formulace prvním a nejdůležitějším krokem. Podobných kritérií typu S.M.A.R.T. je mnoho, z ostatních jmenujme například C.R.E.A.M., který odkazuje na to, že cíle mají být clear (přesné), relevant (relevantní), economic (hospodárné), adequate (adekvátní), a monitorable / measurable (sledovatelné či měřitelné). Můžeme si povšimnout, že náplň je v podstatě stejná čili pro účel naší analýzy vycházíme pouze ze S.M.A.R.T. kritéria, jakožto z klasické a časem prověřené varianty.

Objasnili jsme si, že při definování cíle je důležité zaměřit pozornost na jeho kvalitní vytyčení, k čemuž může posloužit například výše zmiňované vodítko S.M.A.R.T.; při rozboru situace a následně i při samotné realizaci cíle je nicméně neméně důležité soustředit se na vzájemné působení mezi zvoleným postupem a okolím. K tomu účelu může posloužit

například DPSIR rávec, což je mezinárodně používaný indikátor, obsahující systém jednotlivých kroků, které v cyklu realizace určitého cíle hrají roli. Jedná se o model k popisu interakce mezi lidským jednáním a životním prostředím, proto je pro účely naší práce vhodným nástrojem. DPSIR je akronymem pro následujících pět vzájemně závislých komponent: driving forces (hnací síly), pressures (tlaky), state (stav), impact (dopad), a response (odezva) [Bock, 2008: 6-7]. Zvolené cíle jsou právě odpovědí společnosti na problémy identifikované v procesu, a tyto cíle jsou následně realizovány prostřednictvím konkrétních opatření [ibid]. DPSIR model se zčásti překrývá s R komponentem S.M.A.R.T. kritéria, neboť zaručuje, že cíle nebudou zvoleny nahodile, ale přiměřeně a jakožto odpověď dané situaci. V rámci DPSIR modelu je zároveň důležitá zpětná vazba a propojenost jednotlivých faktorů, což lépe ilustruje schéma Graf 2.

V analyzovaných textech se tedy budeme soustředit na to, zdali byly dané cíle udržitelnosti *chytře* definovány, a zdali braly v potaz širší environmentální souvislosti a tlaky společnosti.

Graf 2.: DPSIR rávec: CENIA 2008 [Bock, 2008: 7]

3.2.1.2. Zohledněné principy

Další důležitý faktor, který bylo třeba vzít v úvahu při tvorbě rastru byly klíčové principy udržitelnosti. Hlavní otázky v tomto směru zněly: jaké zásady by se měly dodržovat

při snaze o udržitelnější akce takového charakteru a velikosti jakou jsou olympijské hry? Co by měl člověk brát v potaz jak při tvorbě plánu, tak při samotné realizaci her? V tomto směru nám byly nápomocny jednak směrnice, které vydalo Greenpeace na základě letních olympijských her v Sydney v roce 2000 (a které jsme blíže diskutovali v kapitole o udržitelnosti sportu), a také tak zvané Principy udržitelnosti z Bellagia. Bellagio STAMP⁸ byl projekt, který se uskutečnil roku 1996, a který měl za úkol vytvořit směrnice na měření a hodnocení pokroku cílů nastavených v rámci trvale udržitelného rozvoje. Výsledkem výzkumu je 10 principů, které mají s nastavením a hodnocením projektu z hlediska udržitelnosti pomoci. První princip říká, že je důležité nastolit jasný cíl s praktickou definicí, zaštitený myšlenkou trvale udržitelného rozvoje. Druhý až pátý princip se zabývá obsahem daného cíle a nutností jeho hodnocení jakožto integrovaného systému s důrazem na vytyčené priority. Šestý až osmý princip se soustředí na klíčová témata procesu hodnocení, zatímco princip devátý a desátý si bere pod křídlo nutnost zavedení neustále pokračující kontroly a hodnocení daného cíle [Hardi, Zdan, 1997: 1-4]. Dané principy hrály při tvorbě matice významnou roli, stejně jako již zmiňované principy Greenpeace, které se navíc vztahují konkrétně na olympijské hry.

Nezisková organizace Greenpeace přišla s devíti hlavními principy, ze kterých by se při realizaci olympiád mělo vycházet. Jejich výčet je následující:

1. princip environmentální udržitelnosti, aneb udržitelnost her v čele zájmu olympijského výboru
2. princip předběžné opatrnosti
3. princip předcházení negativním vlivům
4. princip integrovaného a celostního přístupu
5. princip specifických a měřitelných cílů
6. princip zahrnutí NGO⁹, veřejnosti a komunit do rozhodovacích procesů
7. princip rozhodování o environmentálních problémech v popředí rozhodování
8. princip nezávislého auditu a kontroly
9. princip vzdělání v oblasti environmentální udržitelnosti [Greenpeace, 2000: 2 – 3]

---

⁸ STAMP = principy hodnocení a měření udržitelnosti. Z anglického: Sustainability Assessment and Measurement Principles

⁹ NGO = nestátní neziskové organizace. Z anglického: nongovernmental organizations

Všechny výše jmenované principy jsou nosnými myšlenkami trvale udržitelného rozvoje, přičemž některé vycházejí ze samotného jeho jádra, jakožto například princip čtvrtý, který nabádá k řešení problémů skrze kombinaci všech tří pilířů trvale udržitelného rozvoje. Můžeme si zároveň povšimnout provázanosti jmenovaných zásad za prvé s komponentami S.M.A.R.T. rámce – jmenovitě princip 5 – a za druhé s principy Agendy 21 – a to zejména v principech 6 a 9.

3.2.1.3. Témata a oblasti zařazené do výzkumu

Konečně se dostáváme k problematice toho, jaké oblasti zájmu byly zařazeny do výzkumu, tedy co konkrétně bylo v textech analyzováno. Při rozhodování o jednotlivých tématech jsme v první řadě přihlíželi k tomu, aby byly zastoupeny všechny tři (až čtyři, vycházíme-li z Ryndovy definice) pilíře trvale udržitelného rozvoje. Jak jsme již zmiňovali v teoretické kapitole, jevy těchto pilířů působí synergicky, a je nezbytné brát je v potaz všechny. Rozhodnout se o tom, které kategorie do rastru zahrnout, nám následně pomohlo několik dokumentů.

Prvním z nich je Agenda 21 (což je – pro připomenutí – hlavní výstup veledůležitého Summitu Země, který se konal roku 1992 v Riu de Janeiro). Z Agendy 21 nám pak konkrétně posloužily dvě její části. První částí byl odkaz k místní Agendě 21, kterou jsme blíže diskutovali v teoretické kapitole. Místní agenda je, s ohledem na strategii udržitelného rozvoje, strukturována podle sekcí, jejichž obsah sloužil jako inspirace při tvorbě rastru. Dané sekce jsou podle Místní agendy seřazeny následovně:

1. Hodnocení přírodního kapitálu

a) atmosféra, b) vodní zdroje, c) nerostné zdroje, d) půda, e) biodiverzita a chráněná území, f) lesy.

2. Hodnocení antropického kapitálu

a) průmysl, b) zemědělství, c) obchod, d) doprava, e) základní infrastruktura, f) komunikace, g) inovační a informační technologie, h) turismus, i) odpadové hospodářství, j) finanční služby, k) fyzické plánování.

3. Hodnocení sociálního kapitálu

a) populace a lidský rozvoj, b) chudoba a inkluze, c) zdraví, d) vzdělání, e) společnost a společenské kategorie, f) udržitelná spotřeba.

4. Cíle [Leoveanu, 2014: 56]

Druhou částí Agendy 21, která posloužila při tvorbě rastru, je její třetí oddíl, který hovoří o takzvaných major groups. Major groups, nebo též multistakeholders, jsou důležité skupiny lidí, které by v udržitelné, demokratické společnosti neměly chybět u žádného velkého rozhodování, které však byly – zejména v minulosti – v rozhodování často opomíjeny, či z něj přímo vyřazovány. Význam major groups ovšem neplyne pouze z jejich historické diskriminace, ale též z faktu, že díky jejich jinosti obohacuje jejich postoj názor většiny, čímž činí hledisko na určitý problém kompletnějším. Agenda 21 v této souvislosti zmiňuje především nutnost zahrnout do rozhodování:

1. ženy
2. děti a mládež
3. původní (domorodé) obyvatele
4. nevládní organizace
5. místní úřady
6. pracující a odbory
7. podnikání, obchod a průmysl
8. vědeckou a technickou obec
9. zemědělce (farmáře) [Agenda 21, 1998: 252-277].

Dalším nosným dokumentem na základě kterého byly vybírány jednotlivé kódovací jednotky je Olympijská agenda 21, neboť olympijské hnutí si – pro uspokojení obecných záměrů Agendy 21 – vytvořilo vlastní akční program, v rámci kterého se má během plánování a realizace olympijských her postupovat. Daný akční program je součástí právě Olympijské agendy 21, a je vybudován kolem následujících tří robustních cílů a jejich dílčích podbodů:

1. zlepšování socio-ekonomických podmínek
  - a) postavení hodnot a činů olympismu na principu TUR b) silná mezinárodní spolupráce pro TUR, c) boj proti exkluzi, d) změna spotřebních návyků, e) ochrana zdraví, f) lidské prostředí a osídlení, g) integrace principu TUR do zásad sportu.
2. ochrana a správa zdrojů pro udržitelný rozvoj

a) rozpracování metodologie environmentálních akcí pro olympijské hnutí, b) ochrana chráněných území a krajiny, c) co nejlepší využití sportovních zařízení, d) co nejlepší využití sportovního náčiní, e) transport, f) energie, g) ubytování a zásobování na velkých sportovních akcích, h) správa vody, i) správa nebezpečného odpadu, emisí, hazardních látek, j) zachování biosféry a její kvality.

3. posilování postavení „major groups“

a) zlepšení postavení žen, b) zlepšení postavení mladých lidí, c) uznání a zlepšení postavení domorodých populací [IOC, 1999: 23-45].

Následujícím dokumentem, ke kterému jsme při vybírání problematik k analýze přihlíželi, byly již zmiňované olympijské směrnice Greenpeace. Výše jsme si jmenovali principy, které Greenpeace do své listiny zahrnulo, a nyní se budeme zabývat jejími samotnými směrnici. Ty se týkají:

a) zodpovědného nakládání s energiemi, b) zodpovědného transportu a veřejné dopravy, c) zodpovědného chlazení a klimatizace, d) předcházení ničení ozonové vrstvy, e) zodpovědného využívání těženeho dřeva a těžby obecně, f) ochrany habitatu, g) předcházení znečišťování vody, vzduchu a půdy, h) zodpovědného nakládání s vodou, i) zajištění udržitelného přísunu vnitřního vzduchu, j) zodpovědného využití přírodních zdrojů, k) předcházení a zodpovědného nakládání s odpady, l) zodpovědného nakládání s GMOs, m) zajištění kvality života místních obyvatel, n) zajištění zasazení her do kulturního a historického kontextu, a v neposlední řadě je též kladen důraz na o) transparentnost a monitoring [Greenpeace, 2000: 3-5].

Posledním dokumentem, který nám pomohl rozhodnout, které indikátory do výzkumu zahrnout, byla (již zmiňovaná) šablona OGGI studie. Ta obsahuje celkem 67 komponentů, v rámci kterých jsou olympijské hry analyzovány [University of East London, 2015]. Ne všechny se ovšem týkají udržitelnosti, proto dokument posloužil pouze jako inspirace pro vytvoření naší vlastní matice. Výčet jednotlivých OGGI indikátorů je pro svou obsáhlost zařazen do příloh.

V procesu tvorby matice a vymýšlení témat vhodných pro analýzu hrál dále neméně důležitou roli vlastní posudek. Po důkladné kontemplaci nad výčtem možných indikátorů udržitelnosti byly doplněny takové komponenty, které ve výše zmiňovaných dokumentech

chyběly, které se však zdály být neméně důležitou součástí celku udržitelnosti v diskurzu letních olympijských her. Mezi tyto témata patřilo nakládání s plasty, stravování a správa hlukového znečištění.

Finální činitelé, kteří ovlivnili podobu matice, byli odborníci v oboru trvale udržitelného rozvoje, nebo sportu, nebo obojího. Jako první byla pracovní verze matice předložena k diskusi již zmiňovanému sociálnímu a kulturnímu ekologovi Ivanu Ryndovi, který po jejím prostudování poskytl další materiál ve formě seznamu svých komplexních, pečlivě rozpracovaných principů trvale udržitelného rozvoje, v souladu s kterými byla matice rozšířena zejména o prvky hodnot. Rynda dále na základě dlouholetých zkušeností a nastřádaných znalostí uznal za vhodné do matice zahrnout též kategorii „dlouhodobý časový dopad“ zkoumaných témat, a to pro lepší podchycení jejich udržitelnosti a budoucího odkazu. Rynda zároveň doporučil rozlišit globální / prostorově indiferentní, či lokální dosah daných indikátorů v rámci jednotlivých pilířů trvale udržitelného rozvoje, a to z důvodu větší přehlednosti a logiky uspořádání.

Druhým konzultovaným profesionálem byl Simon Lewis¹⁰, působící po 12 let jakožto vedoucí pro sport a udržitelnost pro World Wildlife Fund, který navrhl v rámci tvorby matice – a konkrétně pak při sestavování principů, rysů a parametrů jednotlivých zkoumaných konceptů – zohlednit též ISO 20121, neboť sportovní sektor tento standard uznává. Jedná se o mezinárodní certifikační standard pro udržitelné řízení událostí, který lze aplikovat na rozličné typy příležitostí, a platí pro pořadatele, provozovatele i dodavatele. Jeho účelem je pomoci „zudržitelnit“ organizaci událostí i jejich samotný průběh, k čemuž standard specifikuje postup a sadu požadavků, které mají být splněny při správě dané akce. Důraz je kladen na flexibilitu, zlepšení a ustavičného vyladování procesů [ISO, 2012], odmítá tedy rigiditu a rituální opakování zavedených postupů. Systém ISO 20121 rozlišuje 4 fáze a to konkrétně: 1. plánování, 2. komunikaci se stakeholdery, zajištění zdrojů a implementaci postupu, 3. Monitorování a hodnocení, a následně 4. učinění opravných či regulačních

---

¹⁰Simon Lewis je expert v oblasti udržitelnosti sportu, který 12 let pracoval jako vedoucí pro sport a udržitelnost pro World Wildlife Fund a roku 2012 byl jedním z předních odborníků, kteří navrhli a realizovali *The One Planet Olympic framework* pro letní Olympijské hry v Londýně 2012. Tento rámcový dokument má dodnes sloužit jakožto předloha řešení udržitelnosti sportu. Roku 2014 Lewis založil a spustil projekt Team Planet, což je specializovaná konzultantská firma poskytující služby v oblasti udržitelnosti sportovních organizací a projektů [Josoor Institute, 2019].

opatření [ibid]. Certifikace ISO 20121– a zejména pak její výše zmíněný systém provedení – taktéž hrála, díky své tématické relevanci, v procesu draftování matice nemalou roli.

Lewis dále doporučil do tvorby matice zahrnout též takzvaný *Event Organizer's Sector Supplement*, dále jen EOSS¹¹, vydaný organizací Global Report Initiative. Global Report Initiative, známá též pod zkratkou GRI, je nestátní, nezávislá, mezinárodní organizace, která pomáhá firmám a vládám porozumět, komunikovat a sdílet jejich vliv na problematiku typu lidských práv, korupce, či změny klimatu. GRI disponuje řadou rámců, které usnadňují daným subjektům sbírat a publikovat požadované informace, přičemž je důležité, že dané standardy vznikaly s přispěním major groups [GRI, 2019]. Konkrétně zmiňovaný dodatek EOSS je pak soubor směrnic či vodítek, jejichž cílem je pomoci připravit zprávy pojednávající o udržitelnosti přímo organizátorům rozličných událostí [GRI, 2012]. Jinými slovy, jde o návod, jakým způsobem správně provádět reporting udržitelnosti z určité akce, konference, či happeningu. Tyto směrnice jsou šité na míru právě pro management akcí a pokrývají klíčové sektory, kterými jsou: 1. výběr místa, 2. přeprava zúčastněných, 3. nábor a trénink dobrovolníků, zaměstnanců a pořadatelů akce, 4. zásobování zdroji, materiálem, a službami, 5. správa dopadů na komunitu, životní prostředí, a lokální a globální ekonomiku, 6. plánování a správa odkazů a 7. dostupnost dané události.

3.2.2. Obsah a podoba matice

Na základě zevrubného prostudování zmíněných zdrojů a pečlivého uvážení jednotlivých aspektů byla vytvořena matice. Jedná se o dobře organizovaný a logicky srovnaný systém komponentů, které vznikly syntézou všech důležitých výše zmiňovaných bodů. Daná matice je vlastně tabulkou, ve které jsou v jednotlivých sloupcích uvedeny témata, oblasti a koncepty, které jsou v určených textech hledány a analyzovány. Řádky pak představují žádoucí vlastnosti, principy a rysy daných konceptů, přičemž do prvního řádku se zaznamenává, je-li daný komponent v konkrétním dokumentu obsažen a rozebírán či nikoli, a do druhého řádku se zaznamenává případná konkrétní hodnota související s daným tématem, je-li uvedena. Všechny koncepty jsou zastřešeny třemi až čtyřmi pilíři trvale udržitelného rozvoje, v rámci kterých jsou dále přehledně uspořádány do podoblastí v závislosti na tom, jedná-li se o lokální, či globální / prostorově indiferentní problematiku. Následuje výčet

---

¹¹ EOSS = Dodatek sektoru organizace událostí. Z anglického: Event Organizer's Sector Supplement

jednotlivých tématik a jejich vlastností a rysů, v rámci kterých jsou dané tematiky analyzovány. V případě, že ze samotného hesla či sousloví není zřejmé, co přesně je tím myšleno, je výše zmíněné pár větami vysvětlené. Samotná matice ve formě tabulky je dohledatelná v přílohách.

Komponenty matice:

Sloupce matice:

1. Environmentální pilíř:

1.1. Lokální

- a) Nerostné zdroje a kroky na jejich ochranu
- b) Půda, a zemědělství a kroky na jejich ochranu

Odkazuje nejen na podporu a ochranu farmářů a zemědělství obecně, ale též na správu půdy a její ochranu před degradací specifickou pro danou lokalitu (ať už se jedná o deforestaci, desertifikaci, erozi, zábor, či jiný problém).

- c) Biodiverzita a habitat a kroky na jejich ochranu a zachování
- d) Chráněná území a krajina a kroky na jejich ochranu
- e) Těžba dřeva a kroky na ochranu a zachování lesů
- f) Omezení plastů / snaha o nahrazení udržitelnými alternativami
- g) Management hlukového znečištění
- h) Odpadové hospodářství / správa nebezpečného odpadu (+ hazardních látek)

1.2. Globální / Prostorové indiferentní

- a) Klima a kroky na jeho ochranu / Správa emisí a kroky na jejich zamezení a mitigaci / Předcházení ničení ozonové vrstvy
- b) Vodní zdroje a kroky na jejich ochranu
- c) Udržitelná energie

Udržitelnou energií je v tomto případě míněna energie z obnovitelných zdrojů, neboť ty jsou ze své povahy udržitelné. Jde tedy především o energii sluneční, větrnou, geotermální, či energii získanou z biomasy. Jadernou energii v tomto případě, s ohledem na princip předběžné opatrnosti, za udržitelnou nepovažujeme a to kvůli prozatím nedořešenému problému radioaktivního odpadu vznikajícího jejím získáváním.

2. Sociopolitický + lidský pilíř

2.1. Lokální

a) Zasazení her do kulturního a historického kontextu dané lokality

Tato tematika vychází z myšlenky, že ačkoli se olympijské hry pořádají na různých místech světa, je vhodné při jejich organizaci myslet na místní kulturu a historické souvislosti a snažit se dané lokalitě vyjít co nejvíce vstříc, a to právě zarámováním organizace olympijských her do kontextu daného místa. Tímto přístupem mohou organizátoři nejen mitigovat stres, který uskutečnění olympiády může místním přinést, ale též tak mohou prokázat respekt, neboť projeví zájem směřující k udržitelnosti a přesahující tak pouhé hnaní se za ziskem.

b) Zahrnutí Major groups do rozhodování + zlepšení jejich postavení (např. zohlednění kvality života místních)

Zahrnutím tohoto tématu si klademe za cíl zjistit, jsou-li brány ohledy na práva a názory multistakeholders, především pak lokální komunity v místě pořádání daných olympijských her.

c) Podpůrná síť pro osoby s handicapem

d) Veřejné služby

Tento tematický okruh má za úkol zjistit, zda je v místě konání olympiád zajištěná dostatečná infrastruktura služeb, a to jak v oblastech zdravotnictví, lokální dopravy a přepravy zúčastněných, či sociálních zařízení, tak například v oblastech pohostinství nebo rekreace.

2.2. Globální / Prostorové indiferentní

a) Vzdělání v oblasti environmentální udržitelnosti

Odkazuje k nutnosti osvěty a vzdělávání veřejnosti v oblasti udržitelnosti a dopadů, které může pořádání akce typu olympijských her mít, činí-li se nešetrně. Klade si za cíl zjistit, jestli se v daných olympiádách vzdělávání k udržitelnosti plánovalo / realizovalo.

b) Změna spotřebitelských návyků a kroky k udržitelné spotřebě

c) Zohlednění chudoby a boj proti ní

d) Inkluze a boj proti exkluzi, soudržnost globální ekumeny

e) Mezinárodní spolupráce a komunikace

f) Zdraví a kroky k jeho ochraně

3. Ekonomický pilíř

3.1. Lokální

a) Dostupné ubytování

- b) Vytvoření nových pracovních míst pro účely konání OH
- c) Co nejlepší využití sportovních zařízení a náčiní

3.2. Globální / Prostorově indiferentní

- a) Průmysl
- b) Zásobování
- c) Obchod
- d) Doprava / transport
- e) Inovační a informační technologie

Řádky matice

Vlastnosti, parametry a rysy komponentů:

- a) DISKUTOVÁNO / NEDISKUTOVÁNO
- b) Konkrétní hodnota (počet, objem, hmotnost, ...)
- c) Transparentnost / nezávislý audit, monitoring + kontrola
- d) Uvedené cíle jsou jasné a specifické
- e) Uvedené cíle jsou měřitelné
- f) Uvedené cíle jsou soudné / relevantní

V tomto případě nás zajímá, zda jsou dané cíle – tak jak jsou definované – dosažitelné.

Jinak řečeno, chceme zjistit, jestli jsou to cíle rozumné, adekvátní a přitom relevantní.

- g) Uvedené cíle jsou časově ukotvené
- h) BAT¹² uplatněny

Ptáme se, jestli jsou pro stanovený cíl zvoleny nejlepší dostupné technologie.

- i) Aktuální stav diskutován
- j) Tlaky, hnací síly a okolnosti brány v potaz

V tomto případě chceme zjistit, jestli jsou pro cíl daného problému zohledněny jak vnitřní, tak vnější okolnosti, nutící k dané akci. Jinými slovy: ptáme se, jestli je daný cíl provázaný s realitou a jestli reaguje na existující podněty.

- k) Možné dopady + scénáře budoucnosti diskutovány
- l) Udržitelnost jako hlavní hodnota

---

¹² BAT = nejlepší dostupné technologie. Z anglického: Best available technologies. Jedná se o výrobní postupy nejvíce šetrné k životnímu prostředí, které jsou aplikovatelné za standardních technických a ekonomických podmínek. Souhrnně jde tedy o environmentálně pokročilé, nicméně z ekonomického hlediska akceptovatelné technologie [OECD, 2018].

- m) Princip předběžné opatrnosti / předcházení negativním vlivům
- n) Princip integrovaného a celostního přístupu

3.2.3. Kódovací klíč

Pro samotný proces analýzy bylo potřeba vytvořit kódovací klíč neboli pomůcku, která nám rozbor umožnila a usnadnila. Při analýze se postupovalo následujícím způsobem: jestliže byl daný parametr (řádek v matici) pro danou tematiku (sloupec v matici) přítomný, bylo odpovídající políčko označeno X; pokud ne, bylo políčko označeno 0. I přes usilovnou snahu nastavit náplň matice univerzálně, nebylo možné na každý komponent aplikovat veškeré vybrané vlastnosti a rysy, proto pokud danou vlastnost nešlo na konkrétní indikátor vztáhnout, bylo do políčka vyplněno N/A¹³.

Nakonec je důležité zdůraznit, že vzniklá matice je metodologickým nástrojem k samotné analýze, pouhé její mechanické vyplnění však není konečným cílem daného výzkumu. Matice je tudíž jen pomůcka, která pomohla uchopit a zkoumat komplexní téma olympismu a to v rámci ještě komplexnějšího tématu trvale udržitelného rozvoje, nevyloučila však roli výzkumníka, neboť ta spočívala v následné analýze a induktivní interpretaci vyplněných tabulek, kterou ovšem nelze redukovat na jejich pouhé strojové porovnávání. Zopakujme si, že tato práce zkoumá realitu, neboť zvolená metoda je metoda popisná, přesto je však pro kvalitní popis dat nutná dávka širšího pohledu výzkumníka.

---

¹³N/A = nevztahuje se. Z anglického: not applicable.

4. ANALYTICKÁ ČÁST

4.1. Strategické dokumenty TUR

4.1.1. Sydney, Austrálie

Sydney samo o sobě nemá místní Agendu 21 (dále jen Agenda), avšak Austrálie má zpracovaný strategický dokument udržitelného rozvoje, pod který spadá i Sydney. Dokument, který vyšel roku 1992, se jmenuje *National strategy for ecologically sustainable development*, a kromě vodítek na to, jak aplikovat udržitelný rozvoj, obsahuje především cíle udržitelného rozvoje pro celou Austrálii. Analyzován byl tedy právě daný dokument.

Australská strategie udržitelného rozvoje má velmi dobře zpracovanou teoretickou část, která vysvětluje, co je míněno pod pojmem ekologicky udržitelný rozvoj a podle jakých principů je tento rozvoj uskutečňován. Tématiky, které se v dokumentu vyskytovaly a které byly do matice kódovány, tak byly dobře zaštitěny parametry udržitelnosti. Často však chybělo jejich zasazení do širších souvislostí a do kontextu současné situace, což znamená, že nebyly zohledněny ani vnější ani vnitřní okolnosti nutící k uskutečnění opatření v dané oblasti. Stejně tak ve velké většině případů chybělo jakékoli konkrétní vyjádření stanovených cílů či jejich časové ukotvení. Dokument tak hovořil například o nutnosti ochrany nerostných zdrojů, nezmiňoval už ovšem kroky, kterými k dané ochraně přispět, či časový horizont, v rámci kterého by mělo k ochraně dojít. K pozitivním aspektům australské strategie ovšem patří to, že je zde kladen důraz na transparentnost veškerých postupů a na jejich nezávislou kontrolu.

Jak napovídá již název dokumentu, zajímala se australská strategie udržitelného rozvoje především o ekologická témata. Zmíněna byla nutnost ochrany neobnovitelných zdrojů, půdy a zemědělství, lesů, biodiverzity i chráněných území. Dále byla diskutována nutnost správy odpadového hospodářství, ochrana vody, a podpora udržitelné energie. Pro všechny výše jmenované oblasti, s výjimkou ochrany lesů, však byly cíle definovány obecně, a bez jakýchkoli specifických kroků, na které by se člověk mohl odvolat, nebo podle kterých by mohl pokrok měřit. V případě ochrany lesů australská strategie slibuje každých pět let

zveřejňovat reporty o stavu lesů, avšak co by měl daný report obsahovat, to už tato strategie nezmiňuje. Ve strategii chybí jakékoliv kroky k řešení hlukového znečištění, k hledání alternativ v problematice plastů, nejpřekvapivější ze všeho je ovšem absence jakýchkoliv cílů zaměřujících se na problematiku globálního oteplování, na řešení znečištění ovzduší, či na ochranu ozonové vrstvy.

Co se týká sociálního pilíře udržitelného rozvoje, pojednává australská strategie – v rámci zkoumaných témat – o nutnosti zahrnutí major groups do rozhodování, o nutnosti vzdělávání a osvěty v oblasti udržitelnosti, o nutnosti ochrany zdraví, o boji proti exkluzi a v neposlední řadě též o mezinárodní spolupráci. Stejně jako v případě environmentálních aspektů jsou ovšem dané cíle definovány velmi vágně, bez konkrétních termínů či specifikovaných postupů. Dalo by se říci, že spíše než o konkrétní cíle se jedná o jakési nespecifikované záměry. V dokumentu není vůbec řešena chudoba a boj proti ní, ani změna spotřebitelských návyků, nebo veřejné služby.

V oblasti ekonomického pilíře se dokument letmo dotýká témat průmyslu, obchodu a inovačních technologií směřujících vstříc udržitelnosti, zapomíná však opět na konkrétní kroky, organizace zastřešující dané kroky, či termíny k splnění závazků.

4.1.2. Athény, Řecko

Situace Athén – a Řecka obecně – je v souvislostech udržitelnosti značně neutěšená. Řecko totiž sice roku 1992 v Riu de Janeiro podepsalo Agendu 21 [Ramirez, 2018], implementace jakékoli místní Agendy (která – jak jsme již zmiňovali v kapitole věnované místní Agendě – měla být zavedena nejpozději v roce 1996) ovšem nebyla úspěšná [Beriatos, 1998: 12]. Podle OSN se Řecko rozhodlo směřovat k trvale udržitelnému rozvoji od roku 2017 a zavázalo se naplnit alespoň Agendu 2030 (která vešla v platnost roku 2015) [United Nations 2018], vlastní strategický dokument pojednávající o udržitelnosti ovšem nemá, proto nebylo možné v tomto ohledu Athény do analýzy zahrnout.

4.1.3. Peking, Čína

Čína byla první rozvojovou zemí, která zpracovala národní Agendu 21. Práce na ní začala již po Summitu Země roku 1992, dokončena a vydána pak byla roku 1994 [Gan, 1998:

11]. Čínská Agenda 21 byla formulována v dokumentu, který nese název *China's agenda 21: White Paper on China's Population, Environment and Development in the 21st Century*, a který byl do angličtiny přeložen roku 2000. V roce 1996 navíc čínská vláda vydala dodatek k Agendě, zaměřený pouze na ochranu a udržitelný rozvoj životního prostředí, který pojmenovala *Environmental Protection in China*. Místní Agenda konkrétně pro Peking zpracovaná není, ovšem zmíněný strategický dokument pojednávající o cílech udržitelného rozvoje pro celou Čínu se vztahuje právě i na její hlavní město.

Čínská Agenda – na rozdíl od australského strategického dokumentu – u zmíněných tématik častěji uvádí konkrétní číselné hodnoty, vyjádřené cíle jsou tak měřitelné a sledovatelné. U valné většiny formulovaných kroků však chybí časové ukotvení, není tedy jasné, do kdy má Čína v plánu dané kroky uskutečnit. Agenda rovněž postrádá vyjádření důrazu na transparentnost postupů a nezávislou kontrolu stanovených objektiv. Čína nicméně zůstává v definování svých cílů pozitivně střízlivá, jinými slovy, nevymýšlí si velkolepé a nedosažitelné plány, zvolené kroky jsou tudíž dané situaci adekvátní a proto i dosažitelné. Čína má též ve své Agendě dobře zvládnuté souvislosti trvale udržitelného rozvoje, uvádí i jeho hlavní principy, z nichž jednotlivé cíle vycházejí. Pro jednotlivá témata jsou většinou uvedeny i aktuální okolnosti a hnací síly pro formulované kroky.

Agenda nejrozsáhleji pokrývá environmentální pilíř trvale udržitelného rozvoje. Velmi letmo se zde dotýká nutnosti ochrany neobnovitelných zdrojů, vody, a půdy se zemědělstvím, pro tyto oblasti ovšem nenabízí konkrétní kroky a řešení. Do větších podrobností jsou ovšem řešena témata biodiverzity, chráněných území, lesů, a obnovitelné energie. V rámci ochrany biodiverzity Čína vyvíjí vlastní akční plán na ochranu biodiverzity, pro ochranu území slibuje revitalizaci 6 667 milionů hektarů desertifikované půdy k roku 2001, a v souvislosti ochrany lesních porostů slibuje zvýšit zalesnění (ze 134 milionů hektarů v roce 1994). V rámci udržitelné energie Čína plánuje posílit výzkum v oblasti hydroelektrické, geotermální, solární a větrné energie, a nahradit jimi současné zdroje energie. Zajímavá je též oblast ochrany ovzduší a klimatu. Agenda se v této oblasti dotýká pouze tématu znečištění ovzduší, kde slibuje vyvinout technologie pro „čisté spalování uhlí“ aby snížila emise polutantů, a vybírání poplatků za oxid siřičitý pro kontrolu kyselých dešťů. Tématem globálního oteplování, ani degradací ozonové vrstvy se Agenda nezabývá.

V oblasti sociálního pilíře Čína zmiňuje důležitost pamatovat na major groups a zohlednit práva minorit, jde však o pouhá prohlášení bez konkrétních kroků či plánů realizace. Největší důraz je však v rámci tohoto pilíře kladen na zdraví, a to konkrétně na uskutečnění opatření ke snížení natality tak, aby se rodilo méně – ale zato zdravějších – dětí. Konkrétní čísla a kroky na uskutečnění v Agendě – snad i kvůli kontroverzi tohoto tématu – uvedeny nejsou, otázka plánovaného rodičovství a regulace reprodukce je ovšem napříč Agendou řešena hojně. Agenda dále hovoří o důležitosti vymýtit chudobu, avšak i v tomto případě jsou formulace velmi vágní, neboť se zde zmiňuje například důležitost „zlepšit schopnost lidí zbavit se chudoby a zbohatnout“, avšak způsob, jak to uskutečnit, už se čtenáři nabídnutý není. Čína dále akcentuje nutnost vzdělávání k udržitelnosti a velký význam mezinárodní spolupráce, i tato prohlášení ovšem zůstávají bez zakotvení ve specifikovaných čínech.

Ekonomický pilíř udržitelného rozvoje čínská Agenda téměř neřeší. V podstatě jediné téma, které je v dokumentu diskutováno je průmysl, kde Čína slibuje, že bude postupně přeseďat ze složkového (tak zvané end-of-pipe technologies) způsobu emisní kontroly na integrovaný způsob, kdy budou emise kontrolovány v celém procesu průmyslové výroby. Ani v tomto případě však Čína svému plánu konkrétní datum nepřiradila.

4.1.4. Londýn, Velká Británie

I Velká Británie měla s implementací udržitelnosti do svého programu potíže. Nejzazší termín pro zavedení místní Agendy – daný v Agendě 21 – kterým byl rok 1996, stát nestihl a Tony Blair¹⁴ v roce 1997 prohlásil, že se Velká Británie o sestavení a implementaci místní Agendy snaží a plánuje ji mít hotovou roku 2000 [Hanley; Buchdahl, 2000]. Ani tento termín ovšem dodržen nebyl. V roce 2005 byl vydán dokument pojednávající o udržitelnosti, který nese název *The UK government sustainable development strategy*, a který má místní Agendu zastupovat [ibid]. Konkrétně pro Londýn jakožto město ovšem místní Agenda napsaná nebyla.

Na základě analýzy jsme zjistili, že Velká Británie představila světu velmi rozsáhlou a propracovanou strategii udržitelného rozvoje, která – na rozdíl od výše zmíněných

---

¹⁴ Tony Blair je britský právník a politik, který působil v roli britského premiéra mezi lety 1997 až 2007.

analyzovaných Agend – ve větší míře přináší i konkrétní hodnoty a především časové cíle stanovených kroků. Britská Agenda má výborně zvládnutou podstatu udržitelnosti, stejně jako tlaky, současné události a okolnosti, kvůli kterým je třeba určitá opatření přijmout. Konkrétní zmiňované plány a postupy jsou tudíž principy trvale udržitelného rozvoje stabilně zastřešeny. Po přečtení některých velmi smělých cílů, uvedených v dokumentu, nám ovšem kvůli jejich megalomanské podobě vyvstávají pochyby, jsou-li tyto cíle nastaveny dosažitelně. Velká Británie měla tendenci ve své strategii udržitelnosti mířit velmi vysoko, avšak rozsah některých cílů se zdá být pro splnění nerealistický.

Environmentální pilíř je v britské strategii zahrnutý velmi zevrubně. Ze všech diskutovaných témat v tuto chvíli zmíníme ty hlavní. Strategie se zabývá otázkami ochrany neobnovitelných zdrojů, pro jejichž ochranu slibuje zvýšení efektivity využívání energie v britských domácnostech do roku 2010 oproti roku 2000, a to až o pětinu. Dokument zároveň slibuje, že bude mít britská vláda do roku 2005 podrobně zpracovaný plán s konkrétními postupy v otázce ochrany a zlepšení využití zmiňovaných zdrojů. Dále je řešena otázka odpadů, v rámci které si dokument stanovuje cíl recyklace 25 % odpadu do roku 2006. Velkolepé plány má Británie též v oblasti ochrany biodiverzity, kdy slibuje přivést 95 % všech národně významných stanovišť volně žijící zvěře do příznivých podmínek, a to do roku 2010. Do roku 2010 má dále v plánu významné snížení ztráty biodiverzity oproti současnému stavu. Následujícím krokem má být obnovení vyčerpaných stavů ryb ve vodních objektech, včetně přilehlých moří, s čímž též souvisí založení mořských chráněných oblastí, a to vše do roku 2015. Za zmínku stojí i cíle vyslovené v oblasti ochrany ovzduší, a klimatu, v rámci kterého Velká Británie určila cíl snížit počet emisí látek poškozujících klima či ozonovou vrstvu (např.: oxidu uhličitého, metanu, oxidu dusného a tvrdých freonů) o 12,5 % do roku 2012. V otázce energetiky vyslovuje Velká Británie plán mít do roku 2010 10 % všech vozidel nízkouhlíkových.

V rámci sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje je kladen důraz na zahrnutí major groups, úplně opomenuta je ovšem důležitost vzdělávání ve směru udržitelnosti. Poměrně podrobně rozpracované jsou ovšem další témata, z nichž opět zdůrazníme ty nejhlavnější. Zajímavá je bezesporu iniciativa za vyvinutí informačního servisu, který by veřejnosti poskytl radu ohledně dopadu rozličných komodit a služeb, aby mohli lidé udělat co nejvíce informovaná a udržitelná rozhodnutí. Tento servis by měl být spuštěn roku 2006.

Detailně je v rámci dokumentu též probírána chudoba a cíle k jejímu zmírnění, například snížení počtu mladých lidí kteří nepracují, či nejsou ve vzdělávacím systému a to o 2 % oproti současnému stavu, nebo snížení počtu dětí v chudých domácnostech o 50 %, oboje do roku 2010. V dokumentu je dále kladen důraz na mezinárodní spolupráci a boj proti exkluzi, stejně jako na ochranu zdraví a eradikaci nemocí.

Ekonomický pilíř je v rámci dokumentu řešen nejméně, přes to však přináší některé zajímavé cíle, z nichž opět uvedeme ty zásadní. Mezi konkrétně formulovanými opatřeními jsou zejména smělé úkoly týkající se nejen bydlení a ubytování pro sociálně slabší skupiny, ale pro občany obecně. Dalším specifickým cílem je vyvinutí národního akčního plánu pro udržitelné zásobování a transport, a to do roku 2006.

4.1.5. Rio de Janeiro, Brazílie

Ani pro Rio de Janeiro jakožto pro město, nebyla místní Agenda formulována, nicméně Brazílie má vlastní strategický dokument zabývající se udržitelností, který nese název *Brazilian Agenda 21*. Brazílie svou Agendu 21 schválila roku 2002.

Agenda Brazílie má opět dobře zvládnutý podklad a souvislosti k trvale udržitelnému rozvoji, formulované kroky tudíž vychází z aktuálních tlaků a jsou podepřeny hlavními principy udržitelnosti. Stanovené cíle jsou většinou zároveň dosažitelné, nicméně často nejsou časově ukotvené, nebo chybí konkrétní hodnoty. V Agendě též chybí jakákoliv zmínka o transparentnosti postupů či nezávislé kontrole a auditu.

Brazilská Agenda se soustředí především na environmentální pilíř, kde je nejvíce rozvinutý plán správy a ochrany území a vody, naproti tomu biodiverzité není věnována téměř žádná pozornost. Agenda klade důraz na zemědělství a podporu zemědělců, stejně jako na ochranu půdy, k čemuž byl v Brazílii vyvinutý speciální program, nazvaný Forest Pronaf, který si klade za cíl napravit stav degradovaných oblastí a zlepšit podmínky na podporu malých zemědělců. Mezi další cíle patří i podpora přechodu z konvenčního na ekologické zemědělství a hledání alternativ k chovu prasat, jakožto mitigační krok ke změně klimatu. Překvapivé nicméně je, že kromě této malé zmínky, nejsou – pro předcházení a zmírnění změny klimatu, či pro ochranu ovzduší proti polutantům – v Agendě definovány žádné cíle. Za zmínku naproti tomu určitě stojí brazilská iniciativa na zmírnění škod způsobených plasty,

a to způsobem kdy dochází ke sbírání PET lahví znečišťujících řeky či blokujících kanalizace a k používání těchto lahví k výrobě nábytku. Podle britské Agendy je tímto způsobem touto dobou využíváno až 55 000¹⁵ lahví a cíl je jejich počet navýšit. Dalším důležitým krokem je zpoplatnění vodních zdrojů, a to na principu znečišťovatel platí.

Brazílie má rozpracovaná i některá témata spadající pod sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje, je jich však pomálu. Nedotýká se například vůbec problematiky major groups, veřejných služeb, či ochrany zdraví. Pojednává nicméně jak o důležitosti vzdělávání v oblasti udržitelnosti, tak o naléhavosti změnit spotřebitelské návyky, s konkrétním cílem vytvořit národní kampaň proti plýtvání zdroji a energií. Agenda dále hovoří o nutnosti vymýtit extrémní chudobu¹⁶ do roku 2015 (což je cíl adaptovaný z SDGs), či o nutnosti zlepšit redistribuci příjmů.

V rámci ekonomického pilíře nejsou řešena do hloubky téměř žádná témata. Nicméně otázky, kterými se zde přeci jen Agenda zabývala, jsou otázky průmyslu, kde přichází s cílem, aby víc firem získalo standard ISO 14 001¹⁷, či aby se rozvinuly technologie pro zlepšení postupů směrem k větší udržitelnosti. Všechna tato prohlášení ovšem mají velmi nespecifický a těžko uchopitelný charakter.

4.1.6. Srovnání

V rámci všech analyzovaných strategických dokumentů udržitelného rozvoje se vyskytoval problém vágní, nekonkrétní formulace cílů, a ve valné většině případů též absence jakýchkoliv konkrétních způsobů, kterými dané velkolepé plány uskutečnit. Dané strategie trvale udržitelného rozvoje tedy nabízejí spíše vždy jen jakýsi slib dané země učinit kroky vstříc „zelenějším“ a „udržitelnějším“ zítřkům, avšak specifické kroky, s definovanými nástroji, financováním či jmenovitou odpovědností nepřinášejí.

---

¹⁵ Při hlubším zamyšlení se toto číslo může zdát jako velmi malé, což může vyvolat dojem, že se jedná o omyl. Není tomu nicméně tak, neboť dokument skutečně uvádí 55 000 lahví, což vskutku není mnoho, je to aspoň nějaká iniciativa nakládání s plasty.

¹⁶ Světová banka definuje extrémní chudobu jako nutnost vystačit si s \$1,25 na den [Takepart Team, 2019].

¹⁷ISO 14 000 jsou mezinárodně uznávané standardy související se správou životního prostředí, které mají pomáhat organizacím a firmám minimalizovat jejich negativní vliv na životní prostředí. ISO 14 001, uvedený v platnost roku 2015 pak představuje specifikované požadavky na environmentální manažerské systémy malých i velkých firem . [ISO, 2019]

4.2. Oficiální reporty Olympijských her

4.2.1. Sydney, Austrálie

4.2.1.1. Plány a koncepty

Jak jsme se dozvěděli v teoretické kapitole, olympijské hry konané roku 2000 v Sydney byly prvními letními hrami, v rámci kterých měla být udržitelnost v popředí zájmu a to napříč celým procesem kandidatury a následné implementace dané sportovní události. Trvale udržitelný rozvoj měl zaštitit nejen veškeré materiální aspekty místa konání, ale i aktivity lidí v olympijských hrách jakkoliv zainteresovaných. Organizační výbor australské olympiády si tento fakt vzal k srdci, neboť kandidurní plány skutečně udržitelnost do značné míry zahrnují. Sydney se též zavázalo k transparentnosti postupů a garanci nezávislé kontroly veškerých metod a aplikované politiky. Hlavní principy udržitelnosti byly v dokumentu podchyceny dobře, ačkoli chyběla hlubší provázanost s aktuálním děním a tlaky událostí, které k přijetí opatření nabádají. Mohli bychom se tak při čtení domnívat, že environmentálně příznivé kroky organizační výbor činí pouze z dobrého rozmaru a ne jako neoddiskutovatelnou nutnost, ve které není možné dělat kompromisy či slevovat z plánovaných cílů. Právě problém cílů vyslovovaných v uchazečských plánech byl jedním z nedostatků a to kvůli jejich nízké míře specifičnosti. Organizační výbor tak sice často sliboval udržitelné olympijské hry, avšak vyjádřené sliby nebylo možné konkrétně uchopit, nebo se dokonce odvolat na konkrétní garantované hodnoty. Hrozilo tudíž nebezpečí, že dané plány zůstanou jen prázdnými slovy. Do jaké míry se tak stalo či nestalo se dozvíme na následujících stranách.

Největší závazek byl učiněn u témat spadajících pod environmentální pilíř trvale udržitelného rozvoje. V rámci plánů byly diskutovány oblasti správy a ochrany zdrojů, půdy, biodiverzity, chráněných území a krajiny, lesů a dřeva, a vody. Do velké míry byly též řešeny otázky odpadového hospodářství, ochrany ovzduší a klimatu, a také udržitelné energie. Australský organizační výbor se dotkl též problematiky plastů. Vůbec nicméně nebyla řešena problematika hlukového znečištění. Velká část dějiště byla umístěna v Homebush Bay, což byla bývalá industriální oblast ve velmi tristním stavu, proto aby zde mohly být hry

uspořádány a jednotlivá sportoviště postavena, bylo nutné učinit určitá opatření, k čemuž byly vydány speciální směrnice. Pod tyto směrnice spadala i ochrana zdrojů: energie, vody, půdy, a stavebních materiálů, dále ochrana lidí a jejich životního prostředí, a v neposlední řadě též ochrana druhů ohrožené a endemité fauny a flóry. Organizační tým se dále zavázal co nejdříve používat recyklované dřeviny jakožto stavební materiál, a zasadit až 100 000 stromů a křovin na místo konání her, a to i z důvodu retence a regulace vody. V rámci správy vody byl taktéž učiněn slib zavést užívání recyklované, čištěné vody. Velké kroky byly naplánovány také v oblasti ochrany klimatu, v rámci kterého se výbor zavázal snížit počet emisí skleníkových plynů až o 10 000 tun ročně, a to oproti zařízením srovnatelného typu. Důležitým cílem byl zákaz používání freonů, jakožto látek velmi poškozujících ozonovou vrstvu, a velké omezení škodlivých klimatizačních zařízení. V rámci šetření energií Sydney slíbilo, že hlavním zdrojem energie bude elektřina a že 100 % veškeré použité energie bude z obnovitelných zdrojů přičemž bude z velké části získávána ze slunce, pro což bylo v plánu vybudování rozsáhlé základny solární energie. Smělé – ačkoli vágně definované – cíle byly naplánovány i pro problematiku plastů, neboť Sydney prohlásilo, že se pokusí hodně omezit, či úplně vyřadit jejich užívání. Zároveň slíbilo zakomponovat do všech prostorů koše pro recyklaci. V rámci odpadového hospodářství byly též plánovány záměry týkající se recyklace konstrukčního materiálu, přičemž cílem bylo dosáhnout co nejvyšší míry recyklace. Organizační výbor učinil odhad na množství během her vyprodukovaného odpadu na 10 000 tun, s tím, že cílem bylo recyklovat až 80 % veškerého odpadu.

V rámci sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje učinil organizační výbor závazky mnohem menšího rozsahu. Dotkl se problematiky major groups, ve smyslu vyzdvižení naléhavosti vytvořit multikulturní společnost a kladení důrazu na zahrnutí domorodých obyvatel, a to jak do oslav zahajovacího i ukončovacího procesu, tak do pracovních pozic, či přímo mezi atlety. Dále zmínil nutnost environmentálního vzdělávání, a vytvoření podpůrné infrastruktury pro osoby s handicapem. Co se týká veřejných služeb, plán byl postavit všechna sportoviště maximálně 30 minut jízdy od olympijské vesnice, a úplně zakázat přístup osobních automobilů do prostorů konání her a namísto toho vytvořit kvalitní pokrytí veřejnou dopravou. V oblasti zdravotnictví byl učiněn závazek poskytnout bezplatné lékařské služby všem členům olympijské rodiny.

Témata ekonomického pilíře byla řešena též skromně. Byly formulovány plány se snahou měřit, monitorovat a případně regulovat dopad olympijských her na trh s ubytováním a bydlením, stejně jako byl vysloven záměr vytvořit další pracovní místa pro účely realizace her, a to především pro domorodé Aboridžince. V rámci průmyslu byl určen mlhavý cíl, říkající, že všechny stavební práce mají stát na principech udržitelného rozvoje, konkrétní opatření nicméně zmíněná nebyla. Plány též zdůrazňovaly, že zvolené postupy budou podporovat nejvyšší stupeň inovační a výzkumně-technické činnosti.

4.2.1.2. Realizace

Jedním z vůbec prvních kroků, které byly učiněny v procesu přípravy her a které se dotýkaly environmentálního pilíře udržitelného rozvoje, byla rehabilitace ploch v Homebush Bay. Na tento projekt bylo uvolněno 137 milionů australských dolarů, které pomohly přetvořit vysoce degradované místo. V rámci ochrany biodiverzity si Sydney určilo jako významnou prioritu ochranu rozmanité fauny a flory v Homebush Bay, což byla oblast, která se povedla. Došlo k rehabilitaci před tím velmi zničených mokřadů a lesů, což mělo za následek zlepšení životních podmínek místní fauny, například endemických žab. Dále bylo zasazeno až 200 000 stromů a 135 000 křovin napříč celým areálem, což předčilo vytyčený cíl 10 000 stromů. Klimatizační zařízení ovšem, ačkoli bylo v souladu s mezinárodními normami, neodpovídalo stanoveným slibům, a to zejména v největším areálu SuperDome. V rámci her se nicméně podařilo ušetřit značné množství energie a to prostřednictvím sluneční energie, která byla vyprodukována v olympijské vesnici. Olympijská vesnice byla učiněna největším komplexem výroby solární energie a stala se nejrozsáhlejší solární energií napájenou čtvrtí na světě. Prostřednictvím energeticky efektivních designů budov a zařízení bylo docíleno dalších úspor energií – a to až o 20 % – neboť ve dne bylo z velké části používáno přírodní světlo. V souvislosti s problematikou plastů nebyla realizace cílů tak úspěšná, neboť se nepodařilo jejich užití vynechat, či je přinejmenším dostatečně omezit, organizační výbor nicméně zařadil nějaké alternativy a to především v podobě recyklovatelných obalů na potraviny. V rámci odpadového hospodářství bylo, oproti původně odhadovaným 10 000 tunám, vyprodukováno během samotných her jen 5 010 tun odpadu, z čehož ovšem bylo recyklováno pouze 68 %, namísto původního cíle 80 %, nicméně ze stavebního a montážního odpadu bylo recyklováno až 94 %.

Naplnit cíle definované v rámci sociálního pilíře nebylo těžké, neboť ty byly definovány velmi volně a nekonkrétně. Úspěchem, stojícím za zmínku, bylo zahrnutí domorodého obyvatelstva do konání her, stejně jako uskutečněná školení a olympijský kemp mládeže, který měl jako své hlavní téma životní prostředí. Mládež na zmíněném kempu sázela stromy a účastnila se rozličných ekologicky naučných prohlídek.

Uskutečnění či neuskutečnění slibů vyslovených pro témata spadající pod ekonomický pilíř trvale udržitelného rozvoje se posuzovalo těžko, neboť zmíněné kroky nabývaly většinou jen velmi matných, nehmotných podob, a jejich uskutečnění a návaznost nebyla v reportech vysledovatelná. Důležité bylo ovšem dostání slibu zákazu osobních dopravních prostředků v místě konání olympijských her. Byla implementována síť hromadné dopravy, v rámci které byly přepravovány osoby mezi olympijskou vesnicí a jednotlivými sportovními dějišti. Pro tyto účely bylo mimo jiné použito 400 nízko-emisních vozidel, a všechny autobusy byly poháněny stlačeným zemním plynem, jakožto šetrnější alternativou k naftě. Úspěch tohoto kroku spočíval především v tom, že si lidé uvědomili snadnost dopravy hromadnými prostředky, což je pro udržitelnou budoucnost důležité. Nepodařilo se nicméně úplně splnit plán říkající, že všechna sportoviště budou umístěna maximálně 30 minut jízdy od olympijské vesnice, neboť tento rádius byl o 15 minut větší. V oblasti průmyslu stojí za zmínku, že všechny materiály určené ke konstrukci a stavbě byly podle dokumentu podrobeny analýze životního cyklu.

4.2.1.3. Srovnání

Organizační výbor olympiády v Sydney dosáhl poměrně vysoké míry transparentnosti a byl do velké míry schopný naplnit cíle uvedené ve svých plánech, to ovšem bylo z velké části dáno faktem, že dané cíle byly vysloveny obecně a s nízkou mírou konkrétnosti. Číselné odhady se v plánech vyskytovaly pouze omezeně, bylo je proto velmi těžké porovnat s reálnými hodnotami. Máme-li tedy vyvedenost prvních „zelených“ olympijských her hodnotit z většího nadhledu, stejně, jako k tomu přistoupil jejich organizační výbor, dospějeme k následujícím závěrům.

Úspěchem byl v první řadě výběr lokality. Homebush Bay byl zaneřádněným územím bývalé industriální zóny, který podléhal neustálé degradaci, čili uspořádáním olympijských

her na daném místě došlo k jeho vyčištění a revitalizaci, což přineslo důležitá pozitiva nejen životnímu prostředí, ale i ohroženým druhům některé fauny, neboť na daném místě vznikly chráněné habitaty. Dalším vyvedeným aspektem her v Sydney byla infrastruktura veřejné dopravy na místě konání, a využití solární energie na uspokojování energetických potřeb. Mezi kladné stránky patřilo zajisté i odpadové hospodářství, ačkoli se nepovedlo dosáhnout cíle recyklace 80 %, dosažený cíl 68 % byl přesto velmi uspokojivý. S celkovým množstvím odpadu odpovídajícím 0,4 kg na osobu odvedl organizační tým též dobrou práci.

Co se týká negativních aspektů australských olympijských her, je nutné zmínit zejména užití látek poškozujících klima a ozonovou vrstvu. Zejména v otázce užívání tvrdých freonů nebyl organizační výbor tak úspěšný, jak sliboval. Nedostatky byly zaznamenány též v otázce nakládání s plasty, neboť ty byly – oproti vyslovenému plánu – rozsáhle používány.

Velké nedostatky měla australská olympiáda v zahrnutí témat spadajících do sociálního a ekonomického pilíře trvale udržitelného rozvoje. Například otázky chudoby a boje proti ní, či inkluze a budování světové ekumeny, nebo třeba změny spotřebitelských návyků nebyly v reportu vůbec diskutovány, ačkoli se jedná o veledůležité aspekty trvale udržitelného rozvoje.

4.2.2. Athény, Řecko

4.2.2.1. Plány a koncepty

Organizační výbor letních olympijských her konaných v Athénách roku 2004 se udržitelnosti zhostil poněkud nešťastně. Důležitost a naléhavost tématu nebyla v rámci reportu nikterak vysvětlena, stejně, jako zde téměř nebyly uvedeny principy udržitelného rozvoje, v duchu kterých by se měly celé hry nést. Athény tak přistoupily k povinnosti zahrnout ochranu životního prostředí do nitra olympijských her spíše jako k zátěži než jako k příležitosti a na výsledku se to podepsalo. Pokud už byly formulovány nějaké kroky směřující k trvale udržitelnému rozvoji, nebylo většinou jasné, z jakých důvodů je organizační výbor volí, neboť ve většině případů chybělo jakékoli zohlednění aktuální situace a tlaků, které dané kroky vynucují. Dané cíle navíc většinou postrádaly jakoukoli specifickou hodnotu. Athénský organizační výbor stejně tak nezmínil důležitost transparentnosti procesů

a neustálé nezávislé kontroly. Podíváme se nyní, jak se postavil k tématikám spadajícím pod jednotlivé pilíře udržitelného rozvoje.

Otázky environmentálního pilíře byly v reportu řešeny v nejvyšší míře. Organizační výbor ve svých plánech přislíbil soustředit se na odstraňování chemických, kovových a toxických látek tak, aby nedocházelo k poškozování životního prostředí. V jednom ze sportovišť, konkrétně ve veslařském sektoru, byla slíbená akcelerovaná obnova degradovaných biotopů, které byly v tristním stavu, neboť byly dříve špatně využívány. Organizační výbor též vyslovil závazek snížit hlukové znečištění v místě konání her a v jeho blízkém okolí, tak, aby obyvatelstvo nebylo průběhem her rušeno. Plán obsahoval i kroky odpadové hospodářství. Jeho cíle byly: dosáhnout vysokého procenta recyklování materiálů, kontrolovat a zmenšit tok odpadů pomocí recyklovatelných obalů, informovat všechny zainteresované strany o daném odpadovém hospodářství a jít příkladem. V rámci ochrany vod organizační výbor představil tak zvaný Oil Spill Contingency Plan, což byl plán, který měl určovat kroky k zamezení znečištění moře a úniku ropy a chemických substancí. Plány ovšem například vůbec nehovořily o udržitelné energii, ochraně klimatu a ovzduší, ani o ochraně lesů či biodiverzity.

Sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje rovněž nebyl v plánu příliš zohledněn. Chybělo zasazení her do kulturního a historického kontextu daného místa, chybělo zohlednění postavení a práv major groups, a to tak, že úplně, dále taktéž chyběly závazky k boji proti chudobě a exkluzi a k budování světového společenství. V plánech nebyla zmíněna ani důležitost mezinárodní spolupráce a komunikace. Organizační výbor nicméně definoval kroky k environmentálnímu vzdělávání. Cílem bylo co nejvíce vyvíjet a rozšiřovat povědomí o životním prostředí a jeho ochraně.

V rámci ekonomického pilíře měl organizační výbor v plánu kroky zejména v oblasti dopravy. V kandidátských plánech bylo uvedeno, že dostupnost olympijských zařízení bude zprostředkována veřejnou hromadnou dopravou (která bude pro ty účely rozšířená) a že budou učiněny kroky na omezení užívání osobních automobilů. Dále též bylo plánované navýšení pracovních míst pro účely her. Organizační výbor též vyslovil závazek, že se v rámci her bude co nejvíce používat existující infrastruktura, a nebudou se zbytečně stavět

nové budovy, a především že veškeré projekty budou realizovány za použití environmentálně příznivých technologií a materiálů.

4.2.2.2. Realizace

Realizace formulovaných cílů spadajících pod environmentální pilíř byla velmi mizivá. Organizační výbor ve svých plánech často něco přislíbil, avšak to, jak byla daná opatření implementována nebylo možné dohledat, z čehož se dá předpokládat, že k realizaci ani nedošlo, jinak by to bylo v reportu jistě zmíněno. Například tedy cíl o odstraňování chemických, kovových a toxických látek s cílem nepoškozovat životní prostředí byl v reportu bez jakékoli zmínky o realizaci, stejně jako to, jak to dopadlo se slíbenou akcelerovanou obnovou degradovaných biotopů ve veslařském sektoru. Nedožvěděli jsme se ani jak to dopadlo se snížením hlukového znečištění v místě konání her a v jeho blízkém okolí. Co se týká odpadového hospodářství, důraz byl kladen na recyklaci, ve všech místech dění byly umístěny koše na tříděný odpad, Celkově bylo vytríděno a zrecyklováno 970 tun plastu a 675 tun papíru. Dle informací uvedených v reportu se zdá, že v rámci ochrany vod žádné konkrétní realizační kroky uskutečněny nebyly. Co se týká tematiky omezení plastů, nerealizoval organizační tým žádné kroky, kromě servírování nápojů v plastu, který byl recyklovatelný.

Témata sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje se ve své realizační fázi dočkala ve valné většině případů ještě menší pozornosti než ve fázi plánovací. Velmi dobře ovšem byl zvládnutý program na vzdělávání a osvětu, a to především ve směru ochrany životního prostředí. Bylo napsáno spoustu pamfletů, spuštěno mnoho naučných programů a vzdělávacích akcí, pořádalo se sázení stromů, byly postaveny informační pulty, kde se lidé mohli do vzdělávat. Organizační výbor též zajistil podpůrnou síť pro osoby s handicapem, a to modifikováním přístupů do budov a sportovních hal tak, aby jim byly tyto objekty dostupné. Žádné další kroky indikující sociální udržitelnost ovšem učiněny nebyly.

Témata indikující ekonomickou udržitelnost byla vydařená zejména v oblasti dopravy. Nejen, že byla zvýšena kapacita 1. linky metra ze 17 000 na 26 000 pasažerů na hodinu a směr, ale byly navíc přidány další dvě linky. Zároveň byly představeny nové vlakové, tramvajové a autobusové linky, které odlehčují nápor cestujících na metru. Naproti tomu nevyvedené aspekty ležely zejména v oblasti průmyslu. Byl učiněn slib v rámci her co

nejvíce používat existující infrastrukturu a to nejen z důvodu ochrany prostředí, ale též úspory peněz, nakonec se ovšem použil pouze jeden existující stadion (Peace and Friendship) a o opravě jiných budov a prostorů nepadlo v reportu ani slovo. Kandidaturní plány dále slibovaly, že všechny projekty budou realizovány s použitím environmentálně příznivých technologií a materiálů. V realizační části reportu ovšem o konkrétních opatřeních nepadlo pak již ani slovo.

4.2.2.3. Srovnání

Za pozitiva, která hry přinesly, se dá považovat vylepšení dopravní situace, která byl před tím zřejmě v dosti žalostném stavu. Šlo zejména o postavení obchvatu, omezení přístupu osobních automobilů, a o vývoj hromadné dopravy, konkrétně pak rozšíření linek metra. Povedla se i poměrně rozšířená kampaň environmentálního vzdělávání, tím však povedené aspekty olympijských her v Athénách končí. Jako by Athény své velmi kvalitně zpracované a rozsáhlé snahy plynoucí z environmentálního uvědomění nedokázaly či nezvládly převést do praxe. Malá až žádná snaha o využití obnovitelné energie (například solární, podobně jako v Sydney), stejně jako upuštění od některých slibů z důvodu nedostatku času, nedostatečné až chybějící řešení emisí skleníkových plynů, znečištění ovzduší, či ochrany půdy staví tyto hry do nepříznivé situace, máme-li hodnotit jejich udržitelnost environmentální. Řecko se svými hrami bohužel nepřineslo žádné inovace v oblasti udržitelné energetiky, stavebnictví, či systému ochrany klimatu a ovzduší, ale ani v otázkách týkajících se sociálního či ekonomického pilíře na tom nebylo o mnoho lépe. Otázkami chudoby, zahrnutí major groups, mezinárodní spolupráce a budování světové ekumeny se v programu organizační výbor v podstatě nezabýval, stejně jako otázkami dodavatelství, průmyslu, či inovačních a informačních technologií.

4.2.3. Peking, Čína

4.2.3.1. Plány a koncepty

Během plánování a přípravy her se pekingský organizační výbor snažil postupovat v souladu s environmentálními pravidly IOC. Při definování jednotlivých kroků byl brán v potaz současný stav Číny, nicméně v reportu chybělo zakotvení postupů jak v principech

udržitelosti, tak i v palčivých okolnostech stavu společnosti a planety, které dané postupy vyžadují. Pravda je taková, že v reportu vůbec nebyl používán diskurz udržitelnosti, nýbrž pouze diskurz environmentální ochrany. V řídicích principech a konceptech organizace her tak nepadla o udržitelnosti zmínka, udržitelnost nebyla ani nikterak integrována v těch oblastech organizace her, které se přímo nedotýkaly ochrany životního prostředí a jeho zdrojů. Můžeme proto předpokládat, že pekingský organizační výbor bral kroky k udržitelnosti her spíše jako nezbytnou nutnost environmentální ochrany, vyžadovanou mezinárodními standardy, než jako zvnitřnělou a uvědomělou volbu pro lepší budoucnost. Většina zmíněných opatření navíc měla vágní a neměřitelný charakter, nehledě na naprostou absenci příslibu nezávislé kontroly a transparentnosti vytyčených cílů a postupů. Vyabstrahovat z neurčitých prohlášení v reportu konkrétní informace proto nebylo snadné. Nemnoho témat, které byly v dokumentech diskutovány nicméně následují v nadcházejících odstavcích.

V rámci environmentálního pilíře trvale udržitelného rozvoje byly definovány cíle v oblasti ochrany a správy lesů a městské zeleně, ochrany ovzduší a klimatu, odpadového hospodářství a správy a ochrany vody. Pro ochranu lesů bylo plánem navýšit městskou zeleň a praktikovat přístup „paperless office¹⁸“, aby se ušetřil papír a tedy i stromy. Pro ochranu klimatu učinil organizační výbor závazek spočívající v omezení emisí vylučovaných automobily a dále v omezení používání chladících zařízení poškozující ozonovou vrstvu. Co se týká kvality ovzduší, bylo cílem dosáhnout vysoké úrovně čistoty vzduchu. Cílem byla též implementace IV. mezinárodního emisního standardu pro automobily. V otázce odpadové politiky byl vysloven záměr co nejvíce třídit a recyklovat odpad. Dalším vyřčeným plánem byla ochrana a správa vodních zdrojů i odpadních vod.

Otázky spadající pod sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje v reportu téměř rozebírané nebyly. Jediné dvě oblasti, v rámci kterých organizační výbor učinil nějaký závazek bylo environmentální vzdělávání a ochrana lidského zdraví. Vyřčeným cílem v oblasti osvěty v rámci udržitelnosti bylo zvýšit povědomí lidí ohledně nutnosti ochrany životního prostředí, a v rámci ochrany zdraví šlo o velmi široký plán zajištění vysoké úrovně ochrany a poskytované péče.

---

¹⁸ Paperless office = bezpapírová kancelář. Odkazuje k praktice šetření papírem způsobem, kdy nedochází k tisku dokumentů a píssemností, není-li to potřeba.

V oblasti témat ekonomického pilíře udržitelného rozvoje se řešily pouze otázky dopravy, transportu a okrajově průmyslu. Nejvíce objektiv bylo definováno právě v oblasti dopravy. Hlavním cílem bylo podpořit přepravu veřejnou hromadnou dopravou obecně, se závazkem, že 80 % všech prostor olympijské vesnice bude dostupné vlakem. Mezi další dílčí cíle patřilo kontrolovat bezpečnost přepravy, implementovat silniční pruhy speciálně pro účely autobusové dopravy v rámci olympijských her.

4.2.3.2. Realizace

V otázkách spadajících pod environmentální pilíř udržitelného rozvoje došlo k realizaci vytyčených cílů následujícím způsobem: Ohledně realizace přístupu „paperless office“ se v reportu bohužel nic nedočteme. Městská zeleň byla nicméně navýšena, a to o 10 000 hektarů na 43 % oproti původním 38 %. Tato zeleň též pomohla absorbovat 16,48 milionů tun oxidu uhličitého od roku 2001 po dobu sedmileté přípravy her. V otázce ochrany klimatu bylo též slíbeno omezení emisí vylučovaných automobily, což bylo realizováno, když bylo z dopravy vyřazeno 11 000 starých vozidel hromadné přepravy neodpovídajících emisním standardům, a místo nich bylo do provozu zařazeno 2 349 nízkouhlíkových autobusů a 2941 nízkouhlíkových taxi automobilů. Došlo-li k omezení chladicích zařízení s tvrdými freony se z reportu nedozvíme, nicméně stanovená meta implementace IV. mezinárodního emisního standardu pro vozidla byla dosažena. V roce 2008 navíc došlo k zaznamenání zlepšení kvality ovzduší až o 50 %, přičemž se jednalo konkrétně o snížení koncentrace následujících polutantů: oxidu siřičitého, oxidu uhlíku, pevných částic a oxidů dusíku. V rámci cíle odpadového hospodářství, spočívajícího ve vysoké míře třídění a recyklace odpadů, bylo zaznamenáno celkem 73,4 %, tedy 4 688 tun recyklovaného odpadu, a to z celkově uvedených 6 386 tun odpadu, posbíraného během konání her. O tom, kolik odpadu se vyprodukovalo a případně zrecyklovalo během celého procesu organizace, realizace, i likvidace olympijských her nicméně report mlčí. Soustředíme-li se na otázku správy a ochrany vody, organizační výbor v reportu deklaruje, že se podařilo spravovat odpadní vody v 85 % kanalizačního systému, s tím, že byla navýšena kapacita vodního odpadního systému z 320 milionů kubických metrů na 800 milionů. Pro ochranu vod došlo též k čištění říčních toků a nasazování vodních rostlin a zvířat pro autoregulaci říčních a potočních systémů.

Naplnění cílů pod záštitou sociálního pilíře se – kvůli jejich nekonkrétním formulacím – dohledávalo těžko. Podle reportu však bylo realizováno mnoho programů za účelem environmentální osvěty, zejména mezi dětmi. V rámci ochrany zdraví pak došlo k nastavení nouzových opatření pro případy vážných zdravotních ohrožení a hazardů, zřízení nemocnic a zdravotnických zařízení pro účely olympijských her a zvýšení bezpečnostních a hygienických kontrol napříč oblastmi v rámci organizace a realizace her.

Realizace cílů ekonomického pilíře trvale udržitelného rozvoje se týkala výhradně dopravy. Pro účely olympijských her byla zřízena speciální linka metra a vlaku, což pomohlo naplnit závazek, že až 80 % všech závodišť bude dostupné vlakem. Organizační výbor zároveň zvýšil počet a frekvenci jízd prostředků hromadné dopravy, aby bylo možné přepravit všechny cestující. Výbor dále představil iniciativu pro snížení automobilů na silnici a to prostřednictvím sudého / lichého čísla na SPZ. Pokud SPZ automobilu končilo lichou cifrou, mohlo na ulice jen v nějaký den, a naopak. To snížilo provoz na silnici o 45 %.

4.2.3.3. Srovnání

K pozitivům můžeme počítat, že Čína zvýšila své emisní standardy pro automobily na mezinárodně uznávané stupnici na stupeň EURO IV. Mezi neoddiskutovatelné přínosy též patřilo vylepšení pekingské kanalizační sítě a správy recyklace vody. Oblast dopravy měla svá pozitiva, mezi která patřilo rozšíření dopravní infrastruktury a vybudování nových linek metra a vlaků, nicméně obsahovala i své stinné stránky. Na olympijských hrách v Sydney totiž došlo k zákazu vjezdu soukromých vozidel do sportovišť, což znamená, že celý olympijský park musel být přístupný hromadnou dopravou. V Pekingu naproti tomu padl pouze závazek zpřístupnit až 80 % všech sportovišť vlakem, což znamená, že do některých míst se návštěvník či účastník hromadnou dopravou dostat nemohl, ani kdyby chtěl. Soukromé automobily tudíž nejen, že nebyly zakázané, ale k přístupu do některých částí olympijského parku byly dokonce nezbytné. Peking se sice snažil počet automobilů na silnici omezit tím, že povolil vjezd do ulic střídavě pouze automobilům se sudou nebo lichou poznávací značkou, toto vynucené řešení je však poněkud nešťastné, neboť občanům pouze přitěžuje a nemotivuje je automobil nepoužívat. Velmi nepovedené aspekty udržitelnosti pekingské olympiády dále představovaly oblasti, které se do plánů ani realizace nedostaly. Patří mezi ně například ochrana biodiverzity, půdy, chráněných území, či správa hlukového

znečištění. Ani na major groups, inkluzi, či boj s chudobou se v rámci organizace nemyslelo, stejně jako nebyla uznána nutnost mezinárodní spolupráce a budování světové ekumeny. Regulace cen bydlení v plánu organizačního výboru taktéž nefigurovalo. Nezávazné a nekonkrétně deklarované cíle, stejně jako netransparentní metody, kterým organizační výbor k některým výsledkům dospěl navíc celé věci ubírají na důvěryhodnosti.

4.2.4. Londýn, Velká Británie

4.2.4.1. Plány a koncepty

Organizační výbor olympijských her v Londýně přišel se závazkem uspořádat „doposud nejvíce udržitelné hry“. Zároveň ve svých koncepčních dokumentech vyslovil silné tvrzení, že v Londýně má jít o více než jen o hry. Má jít o regeneraci jedné z nejdegradovanějších čtvrtí Evropy tak, aby z her prospívala široká veřejnost a aby byla inspirována aspirovat k lepším zítřkům. Pro tyto záměry bylo zvolené výstižné motto londýnských her, které znělo: Vstříc jedné planetě. Londýn na sebe tedy uvalil velkou zodpovědnost a očekávání v otázce udržitelnosti svých her. Na tomto základě organizační tým formuloval ve svých koncepčních dokumentech smělé plány realizace her v mezích udržitelného rozvoje. Londýn neopomenul tyto plány dobře podložit souvislostmi a zakotvit je v současných událostech s důrazem na tlaky a hnací síly, které k daným krokům vybízejí. Organizační výbor při definování cílů myslel i na budoucnost a dlouhodobý odkaz, který hry přinesou, stejně jako na nutnost auditu, monitoringu a kontroly všech postupů. Většina formulovaných cílů měla konkrétní, sledovatelnou a měřitelnou podobu, a Londýn tak představil souhrnný balíček cílů a postupů, které blíže diskutujeme v následujících odstavcích.

V rámci environmentálního pilíře trvale udržitelného rozvoje se plány zabývaly především oblastí odpadového hospodářství, redukcí a mitigací emisí uhlíku do ovzduší a správou a ochranou vody. V otázce odpadové politiky bylo cílem londýnských organizátorů představit bezodpadovou olympiádu (tak zvané zero-waste games) a to prostřednictvím pečlivé správy zdrojů a jejich zpracování. Důraz byl kladen na znovuvyužití a recyklaci materiálů, přičemž byl stanovený cíl recyklace a opětovného využití 90 % demoličního

materiálů z olympijského parku, a pro budování samotných sportovišť a budov pro účely olympiády použít až 25 % recyklovaného materiálů. Dalším cílem bylo recyklovat či kompostovat až 70 % veškerého odpadu. Londýn dále uznal závažnost tématu změny globálního klimatu a nutnost ochrany klimatu. Proto bylo cílem uspořádat nízkouhlíkové hry, a představit tak nové způsoby, jak omezit uhlíkovou stopu. Organizační výbor si jakožto cíl vytyčil snížit emise uhlíku emitované v průběhu her o 50 % oproti běžným postupům. Dalším cílem bylo zmírnění působení nevyhnutelných uhlíkových emisí prostřednictvím použití nejlepších dostupných technologií. Celkově se na základě propočtů počítalo s tím, že se v Londýně po dobu přípravy a konání olympijských her vypustí kolem 3,4 milionů tun oxidu uhličitého, z čehož bude organizační výbor londýnských her svým činěním zodpovědný za zhruba 400 000 tun. Další závazek spočíval v omezení ochlazovacích zařízení obsahující tvrdé freony a to až o 90 %. V otázce správy a ochrany vody byl cíl snížit množství spotřebované pitné vody na člověka o 40 % oproti roku 2006, přičemž očekávaná spotřeba dodané pitné vody v tankerech činila 16 600 kubických metrů. Plány udržitelnosti se v rámci environmentálního pilíře dotkly i dalších oblastí. Například v oblasti energetiky byl cíl pokrýt až 20 % procent veškerých energetických požadavků z obnovitelné energie generované přímo na místě. Dále se Londýn zavázal použít pro účely her 100 % udržitelného a legálně získaného dřeva.

Sociální pilíř byl v plánech her obsažený poměrně podrobně a všestranně. Londýnské hry měly být „olympiádou všech“, přičemž jeden z cílů her bylo oslavovat různorodost a rozmanitost světové populace, s důrazem na respekt a férovost vůči každému. Londýnský organizační výbor učinil slib podporovat udržitelný zaměstnanecký model a rozmanitost na pracovištích olympijského parku. Konkrétně pak došlo k závazku zaměstnat alespoň 7 % lidí, kteří byli před pořádáním olympijských her nezaměstnaní. Organizátoři mysleli i na osoby s handicapem, neboť pro zpřístupnění sportovišť bylo v plánu vybudovat infrastrukturu a poskytovat speciální parkovací povolení. Londýnské hry měly též inspirovat k zdravému, udržitelnému životnímu stylu. Zároveň byl učiněn závazek neustále hlídat a kontrolovat veřejné zdraví a bezpečnost v průběhu her i během jejich přípravy. Jedním z důležitých objektiv bylo též podnítit zájem a následně vytvořit přetrvávající odkaz informovanosti a to prostřednictvím osvěty a vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje. Organizační výbor se taktéž zavázal inspirovat lidi ke změně jejich spotřebitelských návyků vstříc udržitelnosti.

Uskutečněním her dále Londýn v koncepčních plánech sliboval regeneraci komunity, což mělo přinést přímý užitek všem kdo tam žijí. Uspořádání her mělo zároveň mít za následek utužení komunit i světové ekumeny, a zrození modelu společenské inkluze prostřednictvím vytvoření nových příležitostí podílet se na komunitním životě. Inkluzi v rámci her chtěl organizační výbor zajistit též umožněním dobrovolničit na hrách.

Ani otázky ekonomického pilíře nebyly v plánech opomenuty. Londýn ve svých plánech deklaroval záměr co nejvíce zaměstnat vyspělé technologie ku prospěchu a „zdržitelně“ her. Závazek vytvořit nové pracovní pozice byl taktéž učiněn, s cílem poskytnou 15 – 20 % veškerých pracovních a dobrovolnických míst místním obyvatelům. Dále byla hojně diskutovaná otázka dopravy. Hlavním cílem organizačního výboru her bylo poskytnout spolehlivou, rychlou a environmentálně šetrnou dopravní infrastrukturu, která by posloužila nejen během her, ale i po nich a zároveň motivovala lidi k využívání těchto prostředků místo vlastních automobilů. Snaha byla učinit chůzi, cyklistiku a hromadnou veřejnou dopravu prioritními způsoby přepravy v rámci olympijských her, a povzbudit lidi cestující na místo olympijského parku, aby zvolili vlakovou dopravu místo letecké, je-li to možné. Veškeré dopravní prostředky vstupující do olympijského parku navíc musely být nízko-emisní. Organizační výbor se též zavázal inspirovat změnu v zásobování a přepravě zdrojů a rozběhnout tradici udržitelného zásobování. V rytmu tohoto cíle učinil závazek transportovat 50 % (hmotnosti) všech stavebních materiálů buď vlakem, nebo vodní dopravou. Další závazek spočíval v zajištění, že všichni dodavatelé budou mít licence v souladu s odsouhlasenými standardy udržitelnosti.

4.2.4.2. Realizace

Cíle environmentálního pilíře se vesměs podařilo naplnit. Meta 90 % recyklace a opětovného použití demoličního materiálu při stavbě byla překročena o 9 %, což znamená, že došlo k recyklaci bezmála všeho demoličního materiálu vzniklého přípravou her. 70 % cíl recyklace veškerého odpadu vyprodukovaného v průběhu her nebyl splněn jen o kousek, s konečnými 62 % procenty vyříděného odpadu. V otázce snížení zátěže klimatu zaznamenal organizační výbor taktéž úspěch. Cíl snížit emise uhlíku o 50 % oproti již běžným postupům se podařilo naplnit. Místo celkově odhadovaných 3,4 milionů tun oxidu uhličitého se v Londýně v danou dobu nakonec vyprodukovalo 3,3 milionů tun, přičemž pouze londýnský

organizační výbor byl zodpovědný za 311 tisíc tun oproti původně odhadovaným 400 tisícům tunám. Největší podíl na vypuštěných emisích měly stavební práce a budování sportovišť. Organizační výbor si uložil smělý cíl snížit spotřebu pitné vody na člověka o 40 % oproti roku 2006, avšak jestli se podařilo tento plán naplnit report neprozrazuje. Organizačnímu výboru se nicméně podařilo snížit spotřebu pitné vody dodávané v tankerech z očekávaných 16 600 kubických metrů na 6 600 kubických metrů. Cíle pokrýt 20 % veškeré potřebné energie z obnovitelných zdrojů přímo na místě se nepodařilo dosáhnout kvůli technickým komplikacím, proto bylo tohoto pokrytí dosaženo pouze v 10 %. Organizační výbor se zavázal pro účely her použít dřevo ze 100% udržitelného a legálně získaného zdroje, což je cíl, kterého bylo dosaženo.

V rámci otázek spadajících pod sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje došlo k uspokojivým výsledkům. Stanovenou metou zaměstnat alespoň 7 % lidí, kteří byli před pořádáním olympijských her nezaměstnaní se podařilo dalece překonat. Cíl environmentálního vzdělávání byl také realizován, stejně jako snaha o inkluzi a inspiraci lidí ke změně svých spotřebitelských návyků vstříc udržitelnosti. Infrastruktura pro osoby s handicapem sice byla vybudována, mnoho indisponovaných účastníků přes to narazilo na potíže, zejména díky velkým přesunům v rámci olympijského parku a nedostatečných informací ohledně toho, kde se speciální vstupy a jiné příslušenství nacházejí.

Cíl poskytnout až pětinu veškerých pracovních a dobrovolnických pozic místním obyvatelům byl naplněn, stejně jako cíl učinit veřejnou dopravu hlavním dopravním prostředkem her, neboť ve finále 86 % všech návštěvníků do olympijského parku cestovalo vlakem. Speciálně pro účely londýnských olympijských her byly navíc vyvinuty některé elektrické automobily a jiná vozidla poháněna čistou energií. Mety transportovat 50 % (hmotnosti) všech stavebních materiálů buďto vlakem nebo vodní dopravou se taktéž podařilo dosáhnout, čímž byly dále sníženy nejen přepravní náklady, ale i emise oxidu uhličitého. Závazek spočívající v zajištění, že všichni dodavatelé budou mít licence souhlasící se standardy udržitelnosti, se nepodařilo naplnit stoprocentně, neboť malé procento dodavatelů požadované licence nemělo.

4.2.4.3. Srovnání

Co se Londýnu povedlo, bylo zpracování a realizace témat, která bychom mohli zařadit pod sociální pilíř trvalé udržitelnosti. Londýnský organizační výbor si dal skutečně záležet na tom, aby se v rámci her nezapomínalo na důležitost inkluze a mezinárodní spolupráce, stejně tak na major groups, environmentální vzdělávání, ochranu zdraví a inspiraci k zdravému životnímu stylu. Mezi relativně vyvedené oblasti ochrany životního prostředí bychom pak mohli ještě zařadit kroky ke snížení uhlíkové stopy a k tomu určenou dobře propracovanou a transparentní metodologii. Vyvedená byla i politika odpadového hospodářství s vysokým procentem dosažené recyklace. Škoda jen, že ačkoli se povedlo recyklovat 99 % veškerého materiálu z demolice předcházející budování samotného olympijského parku, má právě toto budování na svědomí přes polovinu veškerých vypuštěných emisí oxidu uhličitého. Oblasti k vylepšení bychom mohli vidět také v otázce místní dopravy. Londýn sice dosáhl značného procenta osob přepravených v rámci olympijského parku hromadnou dopravou, nešel nicméně tak daleko jako Sydney, totiž nezakázal plně vjezd soukromých vozidel do prostoru olympijského parku. To je možná škoda, neboť londýnský výbor měl organizaci her jinak velmi dobře zvládnutou, zvládnout i tento aspekt by proto pro ně neměl být problém. Příliš vyvedené nebyly ani realizace plánů na zásobování elektřinou z místního obnovitelného zdroje. K záporům patří i fakt, že londýnský organizační výbor se prakticky vůbec nezabýval otázkami ochrany biodiverzity, půdy či neobnovitelných zdrojů. Stejně tak chyběly cíle v oblasti boje proti chudobě či kontrolování trhu s bydlením a ubytováním.

4.2.5. Rio de Janeiro, Brazílie

4.2.5.1. Plány a koncepty

Nejširším cílem bylo po uskutečnění her zanechat pozitivní environmentální hodnotu, tedy převýšit negativní dopady klady, které hry v oblasti udržitelného rozvoje měly přinést. Organizační výbor pro plánování i realizace her v Rio de Janeiro přijal nejen oficiální etický kód IOC, ale též svůj vlastní etický kód, férový a bezkorupční přístup byl tedy v rámci

plánování her důležitým faktorem. Definované cíle a plány nezapomněli organizátoři vystavět na pevných základech principů trvale udržitelného rozvoje, přičemž události pálicí současnou společnost a planetu byly představeny jakožto důvod pro přijetí určitých opatření, důraz na udržitelnost byl proto zářmován do souvislostí. Udržitelnost navíc byla integrována napříč tématy v celém plánu, kde byl zároveň zmíněn reporting, nezávislá kontrola a udržitelná správa jakožto důležitá součást realizace stanovených cílů. To mělo být zajištěno prostřednictvím mezinárodně uznávaného certifikátu udržitelného vedení událostí ISO 20121, který pro organizaci olympijských her Rio de Janeiro získalo.

Plány obsahovaly mnoho cílů spadajících do oblasti environmentálního pilíře udržitelného rozvoje. Organizační výbor například deklaroval, že je odhodlán sřežit biodiverzitu a učinit kroky nutné k její ochraně, například pomocí speciálního plánu pro management biodiverzity a předcházení její degradaci. V otázce ochrany lesů byl učiněn závazek nakupovat všechno dřevo z certifikovaných udržitelných zdrojů. Též byl definován záměr nainstalovat protihlukové bariéry, aby bylo minimalizováno hlukové znečištění. Organizační výbor měl v plánu řešit též odpadovou politiku. Předpokládaný objem vyprodukovaného pevného odpadu během her byl odhadnut na 8 000 tun, přičemž byl učiněn slib na znovuvyužití a recyklování co největší části, odhadem alespoň 3 500 tun, což odpovídá zhruba 40 %. Velký důraz byl dán též předcházení vzniku odpadu, například upuštěním od tisku olympijských brožur. Hlavním cíle v oblasti ochrany klimatu bylo uspořádat hry příznivé pro klima a snížit tak co nejvíce uhlíkovou stopu, a to prostřednictvím pečlivého plánování, nízkouhlíkového designu budov a nahrazením fosilních paliv obnovitelnými zdroji energie. Bylo odhadováno, že těmito postupy může být snížena produkce uhlíkových emisí až o 18 %, přičemž odhad na objem oxidu uhličitého vyprodukovaného pouze postupy spadajícími pod kompetence organizačního výboru byl stanoven na 580 483 tun. Celkový objem emisí oxidu uhličitého, vyprodukovaných veškerými činnostmi před, v průběhu a při likvidaci her byl pak odhadován na 4,5 milionů tun. Pro kompenzaci vypouštěných emisí uhlíku došlo též k závazku regenerace 3,4 milionů hektarů pastvin, aby byla zajištěna jejich lepší ekosystémová funkce. Organizační výbor určil též cíle v ochraně vody. Jednalo se především o hlídání kvality vody, efektivní využívání vodních zdrojů a zamezí jejich znečišťování. Odhad na celkovou spotřebu vody byl učiněn na 40 018 kubických metrů. Cíle byly stanoveny i v oblasti energetiky a to tak, aby docházelo

k efektivnímu využívání energie. Konkrétní opatření by pak měla obsahovat co nejrozsáhlejší využívání přirozeného osvětlení, utilizaci solární energie na ohřev vody, „chytrý“ design budov, ve kterém nebude docházet k přehřívání, aby bylo možné použít co nejméně chladících zařízení.

Plány a cíle byly formulovány i v oblastech sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje. Organizační výbor v první řadě přislíbil reflektovat kulturní a historické vlastnosti města a proklat je do organizace her tak, aby byly v souladu s místním kulturním a historickým dědictvím. Dalším z hlavních závazků bylo připravit hry pro všechny, včetně minorit, a to v celém jejich životním cyklu, od plánování, přes realizaci a následně dlouhotrvající odkaz, přičemž zákaz diskriminace byl považován za významnou hodnotu. Organizační výbor myslel i na místní obyvatele a slíbil zamyslet se nad tím, jak minimalizovat negativní dopady, které hry mohou na lokální komunity mít, a jak naopak co nejvíce znásobit pozitiva. Dalším vysloveným cílem bylo respektovat lidská práva a přinášet lidem prospěch prostřednictvím rozvoje profesních dovedností a pracovních příležitostí. Důležitou součástí plánů bylo též zajistit všeobecnou dostupnost sportovišť a budov a vybudování infrastruktury pro osoby s handicapem. V neposlední řadě bylo též neméně významné učinění závazku vytvořit iniciativu k environmentálnímu vzdělávání a rozšíření povědomí o problémech udržitelného rozvoje.

V otázkách spadajících pod ekonomický pilíř se plány udržitelnosti dotýkaly dopravy a stavebnictví. Co se týká stavební infrastruktury, byl učiněn závazek nalezení ideální rovnováhy mezi využitím již postavených budov a vytvořením dočasných a stálých staveb a sportovišť tak, aby po skončení her nezůstal žádný „bílý slon“ v podobě nevyužívaných zařízení. V oblasti dopravy bylo plánováno vybudování dobrého pokrytí olympijského parku sítí veřejné dopravy, neboť vjezd soukromých vozidel do prostoru neměl být povolen. Cílem tedy bylo přepravit 100 % všech olympijských pracovníků a diváků na místo konání prostředky hromadné dopravy. Dalším cílem na udržitelnou dopravu je nahrazení fosilních paliv palivy obnovitelného charakteru.

4.3. Co z toho vyplývá, aneb jaké jsou výsledky?

V této části práce přesuneme svoji pozornost na interpretaci analyzovaných dat a zasazení informací do širších souvislostí, a to v závislosti na tom, jak jsme si definovali výzkumné otázky. Než si však na samotné výzkumné otázky odpovíme, uvádíme pro snazší orientaci přehledovou tabulku. Jedná se o výčet veškerých analyzovaných témat v rámci všech zkoumaných dokumentů (strategické dokumenty daného státu = S, plány organizátorů OH = P, realizace v rámci daných OH = R), přičemž tabulka ukazuje pouze to, zda bylo dané téma v rámci dokumentu diskutováno či nikoliv. Podrobnější interpretace následuje na dalších stránkách.

Zkoumaná témata	Analyzované olympijské hry														
	Sydney 2000			Athény 2004			Peking 2008			Londýn 2012			Rio de Jan. 2016		
	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.
Nerostné zdroje	✓	✓	0	/	✓	0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	0	/
Půda / zemědělství	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	0	✓	0	0	✓	0	/
Biodiverzita	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	✓	/
Chráněná území	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	0	0	✓	0	0	✓	0	/
Lesy / Těžba dřeva	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Řešení plastů	0	✓	0	/	✓	0	0	0	0	0	0	0	✓	0	/
Management hluku	0	0	0	/	✓	0	0	0	0	✓	0	0	0	✓	/
Správa odpadu	✓	✓	✓	/	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Klima / ovzduší	0	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Vodní zdroje	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Udržitelná energie	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Kultur. / Hist. kontext	-	0	0	/	0	0	-	0	0	-	0	0	-	✓	/
Major groups	✓	✓	✓	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	/
Osoby s handicapem	-	✓	✓	/	✓	✓	-	0	0	-	✓	✓	-	✓	/

Veřejné služby	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	0	0	/
Vzdělání v TUR	✓	✓	✓	/	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	/
Udržitelná spotřeba	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	✓	0	/
Chudoba	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	0	0	✓	0	/
Inkluze	✓	0	0	/	0	0	0	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	/
Mezinár. spolupráce	✓	✓	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	0	/
Zdraví	✓	✓	0	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Dostupné ubytování	0	✓	✓	/	✓	✓	0	0	0	✓	0	0	0	0	/
Prac. místa pro OH	-	✓	0	/	✓	✓	-	0	0	-	✓	✓	-	0	/
Využití zařízení	-	0	0	/	✓	0	-	0	0	-	0	0	-	0	/
Průmysl	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	✓	0	0	0	0	✓	✓	/
Zásobování OH	-	0	0	/	0	0	0	0	0	✓	✓	✓	0	0	/
Obchod	✓	0	0	/	0	0	0	✓	0	✓	0	0	✓	0	/
Doprava / Transport	0	✓	✓	/	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	/
Inov. / Inform. tech.	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	/

Tabulka 1.: Témata analyzovaná v rámci jednotlivých dokumentů. Vysvětlivky: strategické dokumenty = S, plány = P, realizace = R, diskutováno = ✓, nediskutováno = 0, nesouvisí, nevztahuje se = -, neexistují data = /.

4.3.1. Olympijské hry v rytmu strategie udržitelnosti dané lokality?

Přejdeme nyní k interpretaci výsledků analýzy pojednávajících o jednotlivých hrách v souvislosti se strategickými dokumenty odpovídajících míst. Připomeňme si, že první dvě výzkumné otázky zněly:

1. Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například: místní Agenda 21 existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s kandidátským plánem olympijských her?

2. Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například: místní Agenda 21 existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s realizací olympijských her?

Pro účel zodpovězení obou výzkumných otázek je nejprve nutné upřesnit, že danými strategickými dokumenty byly ve všech případech strategie trvale udržitelného rozvoje či Agendy dané země, jelikož požadovaná města neměla zpracovanou místní Agendu 21. Athény jsme v tomto případě nuceni vypustit úplně, jelikož strategický dokument nebyl v té době zpracován ani pro Athény, ani pro celé Řecko.

Uvedme si nyní pár postřehů, které se týkají obou výše zmíněných výzkumných otázek. Prvním z nich je nevyváženost oblastí jednotlivých pilířů trvale udržitelného rozvoje, diskutovaných ve strategických dokumentech oproti reportům olympijských her. Mohli bychom jednoduše shrnout, že zatímco strategické dokumenty zkoumaných zemí pojednávají alespoň do nějaké míry i o tématech sociálního a ekonomického pilíře TUR, analyzované olympijské hry jsou do velké míry plánovány i realizovány s přihlédnutím pouze k environmentálnímu pilíři. Jak v případě Sydney a Peking, tak i Londýna a Ria de Janeiro, byla témata sociálního a ekonomického pilíře v olympijských reportech oproti strategickým dokumentům velice zanedbávána. Dalším důležitým postřehem je, že reporty olympijských her se oproti strategickým dokumentům nezabývaly chudobou. Zatímco boj s chudobou byl zmíněn ve všech strategických dokumentech kromě toho australského, toto téma bylo ignorováno ve všech reportech her. V reportech OH se zároveň nikde neodvolávají na konkrétní programy a iniciativy uvedené v strategiích daných zemí.

Máme-li nyní odpovědět na první výzkumnou otázku, tedy určit, zda-li plány olympiády odpovídaly strategii TUR daného místa, nejvýstižnější odpověď zní: do jisté míry ano, ale méně, než by se dalo očekávat. Ačkoli byly totiž většinou cíle ve strategických dokumentech definovány velmi široce a bez konkrétních, měřitelných hodnot (jednalo se v podstatě jen o závazek zodpovědného hospodaření či ochrany daného zdroje nebo části životního prostředí), nekorespondovaly často s oblastmi zmíněnými v plánech dané olympiády. Jinými slovy, témata, určená jako důležitá ve strategických dokumentech pak ne vždy byla považována za zásadní i v procesu plánování olympiády, neboť v plánech nebyla zahrnuta. V případě Sydney bylo z oblastí, které byly zahrnuty ve strategickém dokumentu

udržitelného rozvoje 88 % obsaženo též v plánech her. V případě Pekingů to bylo pouze 53 %, zatímco Londýn považoval v procesu plánování olympiády za nezbytné zahrnout 73 % z témat, o kterých hovořil ve svém strategickém dokumentu. V Riu de Janeiro se jednalo o 60 %. Nejlépe si tedy vedlo Sydney, kde se v procesu plánování her zřejmě přihlíželo i k danému strategickému dokumentu, neboť velká většina témat zde obsažených byla i v plánech pokrytá. Zklamáním je naproti tomu Peking, který toho z poměrně dobře rozpracovaného strategického dokumentu do plánu svých olympijských her přenesl jen něco málo přes půlku.

Co se týká druhé výzkumné otázky, tedy toho, odpovídala-li realizace olympijských her cílům uvedeným ve strategickém dokumentu příslušného místa konání, je nejvhodnější odpovědí: spíše ne. Hodnotíme v tomto případě pouze Sydney, Peking, a Londýn, neboť pro Athény neexistuje strategický dokument a pro Rio de Janeiro není k dispozici oficiální report realizace, nicméně všechny tři analyzované hry dopadly velmi neuspokojivě. Nejlépe si vedl organizační výbor v Sydney, který realizoval kroky k udržitelnosti v oblastech, které pokrývaly 69 % témat diskutovaných v odpovídajícím strategickém plánu. V Londýně se v rámci olympijských her realizovala opatření, která pokrývala oblasti strategického dokumentu z 59 %, a v případě Pekingů došlo k realizaci kroků, které ovšem pokryly jen 41 % témat vyřčených ve strategickém dokumentu.

Na základě naší analýzy můžeme usuzovat, že organizační výbor zkoumaných olympijských her ze strategických dokumentů daného místa a závazků v nich vyřčených vycházel jen ve velmi omezené míře. Hlavním nedostatkem je, že se do olympijských plánů, natož do realizace her nedostalo mnoho oblastí – zejména sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje – diskutovaných ve strategických dokumentech. Velmi překvapivé taktéž bylo, že oblasti, jejichž správa a ochrana byla ve strategických dokumentech vyzdvihována jakožto klíčová, nebyly do organizace her často ani zahrnuty. Jako příklad pro tento fenomén jmenujme biodiverzitu v případě Londýna, a především otázku chudoby v případě Pekingů, Londýna, či Ria de Janeiro. V procesu analýzy nebyl nicméně nalezen případ, kdy by byla v rámci organizace či realizace olympiády učiněna taková opatření, která by šla proti cílům vyřčeným ve strategických dokumentech, což lze ovšem do značné míry přisoudit tomu, že cíle v diskutovaných strategických dokumentech byly velmi nekonkrétní a časově neukotvené. Jako příznivý nicméně můžeme vnímat fakt, že některé organizační

výbory šly v organizaci olympijských her až za závazky učiněné ve strategických dokumentech. V rámci her v Sydney bylo kupříkladu mnoho pozornosti věnováno ochraně klimatu, což je téma, o kterém v australské Agendě nepadlo ani slovo. Dalším příkladem mohou být kroky učiněné v oblasti dopravy v případě Sydney a Peking.

4.3.2. Sliby chyby? Aneb do jaké míry byly naplněny stanovené cíle

Již jsme si vyjasnili, jak dopadly jednotlivé olympiády v souvislosti se strategickými dokumenty odpovídajících míst, přesuňme proto nyní pozornost ke třetí výzkumné otázce, která pro připomenutí zněla:

3. Shodoval se kandidátský plán jednotlivých olympijských her s jejich realizací?

Nejprve je pro pořádek třeba objasnit, že pro odpověď na tuto výzkumnou otázku nepočítáme s olympiádou v Riu de Janeiro, jelikož nemáme k dispozici oficiální report reflektující průběh a výsledky realizace daných her.

I v případě této problematiky si uvedeme pár postřehů, které s interpretací získaných dat mají co dočinění. V první řadě jde o fakt – který jsme zmiňovali již v minulé podkapitole – že totiž organizační výbory všech zkoumaných olympijských her, až na Londýn, formulovaly cíle v největší míře rozsahu i podrobností na poli environmentálního pilíře trvale udržitelného rozvoje. Naopak témat indikující udržitelnost v sociálním či ekonomickém pilíři se v reportech vyskytovalo jen poskromnu a to většinou ve velmi obecné, nespecifikované podobě. Problém nespecifických cílů se nicméně vyskytoval i u ostatních zkoumaných oblastí, což výrazně ztěžovalo interpretaci míry, do jaké byly cíle naplněny. Obecně můžeme prohlásit, že organizačním výborům se nejčastěji dařilo dosáhnout cílů spadajících právě pod působnost environmentálního pilíře, zatímco mlhavé sliby učiněné v rámci sociálního či ekonomického pilíře šlo jen těžko realizovat.

Dalším zajímavým a významným zjištěním je poměr splněných slibů lokálního, versus globálního či prostorově indiferentního ražení. U plánů, které se dočkaly realizace, spadajících především do environmentálního a sociálního pilíře totiž výrazným způsobem převažovaly právě cíle lokálního charakteru, zatímco plány směřující na světovou úroveň se

své realizace dočkaly méně častěji. U témat ekonomického pilíře nebyl rozdíl natolik markantní, i tam však bylo realizováno více cílů lokálního rozsahu oproti cílům globální či místně nezávislé povahy. Tento fenomén zároveň nebyl specifický pro jedny konkrétní olympijské hry, neboť byl zaznamenán napříč všemi zkoumanými olympiádami. Fakt, že se organizačním výborům olympijských her dařilo plnit především cíle lokální povahy není příliš překvapující, neboť se jedná o opatření lépe podchytitelné a realizovatelné, to nicméně neznamená, že by byly cíle globální a prostorově nespecifické povahy méně důležité.

Před tím, než vyslovíme finální odpověď na naši výzkumnou otázku, si ještě pro přehled uvedmě přehledovou statistiku plánů versus realizací. Zkoumali jsme celkově 29 témat a konceptů vypovídajících o udržitelnosti, přičemž žádný organizační výbor analyzovaných her nezpracoval do svých plánů a následně realizací všech 29. Sydney ve svých plánech pracovalo s 20 tématy, čili s 68 % z námi určených 29. Z oněch 20 témat, v rámci kterých byly naplánovány cíle bylo do realizace zahrnuto 75 %. V případě Athén byly v plánech zahrnuty cíle pouze ze 48 % všech zkoumaných témat, z čehož se alespoň částečné realizace dočkalo pouze 42 %. Peking ve svých plánech zahrnul opatření pouze ze 41 % všech námi určených oblastí, ze kterých došlo k naplnění cílů v 75 % daných oblastí. Londýnský organizační výbor ve svých plánech zohlednil 65 % z námi definovaných a hledaných indikátorů udržitelnosti, z čehož se mu podařilo naplnit cíle v 84 % oblastí. Máme-li nyní vyřknout odpověď na otázku, zda odpovídaly plány her jejich realizaci, musíme říci: ano i ne. Ne je to jednoznačně pro Athény, neboť ani polovina z oblastí zmiňovaných v plánech nezaznamenala žádný realizační úspěch, nehledě na to, že i v plánování kroků v oblastech indikujících udržitelnost byly Athény velmi skoupé. Zvučné ano je to naopak pro Sydney a Londýn, které nejen že do svých plánů adaptovaly značnou část námi zkoumaných oblastí, ale dokázaly též realizovat kroky ve významné části z nich. Londýn se navíc vyznamenal v oblasti sociálního pilíře, neboť zde dokázal realizovat nejvíce kroků ze všech ostatních zkoumaných olympiád. V případě Pekingu a otázky shodoval-li se kandidátský plán s realizací olympiády, je odpověď váhavé ano. Peking sice dokázal naplnit cíle ve většině definovaných oblastí, nicméně daných oblastí do svého plánování nezahrnul mnoho a při jejich definování se držel velmi při zemi.

4.3.3. „Zelenající“ olympiády? Aneb trend vývoje udržitelnosti her

V této podkapitole si odpovíme na poslední výzkumnou otázku, kterou jsme si položili na začátku našeho výzkumu, a která zní:

4. Směřovala každá další olympiáda k větší udržitelnosti?

Abychom mohli na tuto otázku odpovědět, shrneme si výkony jednotlivých her. Udržitelnost v podání organizačního výboru Sydney v podstatě znamenala pouze ochranu životního prostředí, a na společenské, lidské a ekonomické faktory nebyl brán takový ohled. Jakožto pionýr „zelené olympiády“ však nasadilo Sydney v oblasti environmentální poměrně vysoukou laťku, zejména pak v oblasti dopravy a udržitelné energie. Tuto laťku se Athénám rozhodně nepodařilo překonat. Athény nejen, že nešly ve stopách dobře vyvedených aspektů australských her, ale nenabídly ani žádná vlastní, alternativní řešení a z hlediska udržitelnosti byly, až na pár světlých záblesků, spíše zklamáním. Zejména naprostá ignorace tématu klimatické změny byla více než zarážející. Ani od organizačního výboru v Pekingu jsme se bohužel zářného výkonu v realizaci „zelených her“ nedočkali. Mlhavé cíle, které byly v rámci plánů vysloveny, většinou zůstaly jen u slibů, reálně tak byly pekingské hry udržitelností dotčny jen pramálo. Olympijské hry v Londýně naopak zaznamenaly relativní úspěch a to nejen v transparentnosti svých postupů, ale i v propracovanějším pojetí témat všech pilířů UR, udržitelnost tak v londýnském pojetí začala nabývat komplexnějších podob. Do jaké míry byly udržitelné hry v Riu de Janeiro, z oficiálního reportu soudit nemůžeme, nicméně na základě ambiciózních před-olympijských plánů a cílů můžeme doufat, že tamní organizační výbor směřoval správným směrem.

Jak můžeme vidět, na základě analyzovaných dat jsme poskládali obraz vývoje olympijských her, který má velmi kolísavý průběh. Odpověď na naši poslední výzkumnou otázku tak zní: ne, každá další olympiáda nesměřovala k větší udržitelnosti, vývoj udržitelnosti letních olympiád tak nemá lineárně vzestupný charakter.

5. DISKUZE

První velká otázka, která na základě provedené analýzy vyvstává, je ta, je-li vůbec možné jednotlivé olympiády porovnávat. Je pravda, že se vždy jedná o událost podobného typu, nicméně pořádající země jsou velmi rozdílné, s lišícím se stupněm rozvoje, různým přístupem k materiálům a zdrojům, a často též s odlišným přístupem k metodologickým postupům. Zářným příkladem tohoto fenoménu je výpočet uhlíkové stopy, neboť jednotlivé olympiády se rozcházejí kupříkladu v otázce toho, co do daného výpočtu zahrnout. Viděli jsme, že organizační výbory některých olympiád počítaly pouze s uhlíkem vyprodukovaným během samotných her, některé naproti tomu prováděly výpočty s uhlíkovou stopou celého životního cyklu her, ovšem pouze s místní dopravou, oproti jiným hrám, které kalkulovaly i s uhlíkovou stopou vyprodukovanou mimo danou lokalitu (například transportem). Hlavní potíž ovšem spočívala v tom, že v reportech často ani nebylo přímo řečeno, s čím vším vlastně daná metodika pracuje, v případě již zmiňované uhlíkové stopy jsme se tudíž často mohli jen domnívat, jaký akční rádius daný plán na snížení emisí uhlíku má. Problematika toho, jakým způsobem naložit s porovnáváním jednotlivých olympiád je rozsáhlá a komplexní, avšak neměla by nás od naší snahy odradit, neboť podobné studie mohou pomoci příštím organizačním výborům poučit se z chyb minulých let a zároveň se inspirovat vyvedenými aspekty. Provedená studie je tudíž přes své komplikace určitě na místě.

Opodstatnění našeho výzkumu je tedy neoddiskutovatelné, přesto je ovšem stále důležité mít na paměti, že se jedná o „helicopter view“ analýzu, tedy studii shora, studii velmi obecnou a přehledovou, která přináší zobecněné výsledky pokroku, kterých (ne)bylo v rámci jednotlivých olympiád dosaženo v kontextu trvale udržitelného rozvoje. Velké časové rozpětí zkoumaných olympiád, stejně jako inkonzistentní metoda a rozsah zkoumání jednotlivých problematik napříč danými olympijskými hrami (se kterými jsme se v rámci výzkumusetkali) nedovolují podrobnou a detailní komparaci. To je objektivní překážkou, nikoli však nedostatkem výzkumu, protože široký kontext, který jsme naší prací získali, je dobrým a stabilním výchozím bodem pro další potenciální studie podobného ražení.

Co se týká samotného výzkumu, je v první řadě nasnadě vysvětlit, proč je v práci analyzován pouze plán udržitelnosti olympiády v Riu de Janeiro a proč chybí analýza

samotné realizace zmíněné olympiády. Původním záměrem výzkumu bylo v kontextu udržitelnosti pro úplnost analyzovat a porovnat všech pět dosud konaných letních olympijských her a to od roku 2000 (pro připomenutí: doba, kdy se zrodil koncept „zelených“ olympiád) do současnosti. Vzhledem k tomu, že předmětem zkoumání byly oficiální reporty z daných olympiád, bylo nutné na poslední chvíli vyřadit z části výzkumu realizace olympiád v kontextu udržitelnosti Rio de Janeiro, neboť kompletní oficiální report z této olympiády nebyl dosud vydán. Zveřejněna byla pouze jeho část, týkající se kandidátského procesu a plánování olympiády, z které byl pro náš záměr využit Pre-Games Integrated Report a to pro analýzu kandidačních plánů dané olympiády. Samotná implementace daných plánů ovšem v případě Ria – z důvodu neexistence požadovaných materiálů – být analyzována nemohla. Nabízí se námitka, že neexistenci kompletního reportu šlo snadno odhalit již před definováním výzkumu, a nebylo tedy nutné Rio de Janeiro do výzkumu vůbec zařazovat. Tato námitka je validní jen částečně, neboť tato práce byla plánována již zhruba rok dopředu, dalo se tudíž předpokládat, že do doby samotné analýzy bude oficiální report k dispozici, neboť v případě ostatních olympijských her docházelo k zveřejnění oficiálních reportů zpravidla rok, maximálně dva po ukončení her. Od uplynutí letní olympiády v Rio de Janeiro už uplynuly více než tři roky, dosavadní neexistence kompletního oficiálního reportu je tudíž překvapující a neobvyklá. Je škoda, že práce nemohla zmapovat vývoj realizace udržitelnosti všech dosavadních letních „zelených“ olympiád, nicméně tento fakt aspoň nabízí příležitost následujícím výzkumníkům.

Na místě je též diskutovat zvolenou metodu výzkumu a samotný průběh jeho uskutečnění. Výzkum byl veden formou kvantitativní obsahové analýzy, přičemž jako pomůcka pro proces kódování byla vytvořena matice, která ve sloupcích obsahuje jednotlivé koncepty a témata k analýze, a v řádcích pak vlastnosti a rysy, v rámci kterých byla daná témata zkoumána. Zopakujme si, že matice sloužila jako komparativní nástroj, který umožnil mezi sebou formou benchmarkingu porovnávat několik olympiád (a to jak ve stádiu kandidatury, tak realizace) a strategických dokumentů. Matice měla zjednodušující charakter, avšak vzhledem k určenému rozsahu práce a k velkému množství dat, které do výzkumu vstoupily, byla tato simplifikace nevyhnutelná. Pro účely analýzy bylo tudíž nutné zestručňovat a přidělovat jednotlivým tématům jednoduché znaky, což nutně vedlo k jisté míře bagatelizace jinak velmi komplexní a rozsáhlé problematiky. Přesto je však na místě

trvat na tom, že toto zjednodušení výzkumu signifikantně neuškodilo, a že zjištěné výsledky jsou validní a relevantní. Ba naopak, zmíněná – pečlivě vytvořená – matice je kvalitním a robustním materiálem, který může do zajista sloužit i budoucím výzkumníkům, jenž ji mohou pojmut jakožto vodítka pro zkoumání dalších olympiád, a případně výzkum prohloubit a rozšířit. Velkou výhodou dané matice je, že vznikala nejen na základě zevrubného studia množství materiálů a podkladů, ale též na základě konzultací s odborníky v oblasti udržitelnosti a udržitelného sportu (tedy s Ivanem Ryndou a Simonem Lewisem). Původním záměrem bylo konzultovat výzkumný nástroj i s českým olympijským výborem, s jeho zástupci se ovšem přes veškeré snahy nepodařilo spojit.

V souvislosti s úvahami nad zdařilostí aplikované metodologie je též důležité diskutovat zvolené materiály, v rámci kterých byly dané olympijské hry analyzovány. Pro analýzu plánování a realizace olympiád byly zvolené oficiální reporty jednotlivých her, které, kvůli jejich standardizovanému formátu a jednotné míře rozpracování umožnily kvalitní porovnání jednotlivých olympijských her. Jejich nedostatek nicméně spočíval v tom, že ačkoli by mělo jít o dokumenty objektivního rázu, nelze opomenout fakt, že jsou psány organizačnímu výbory států, které konkrétní olympiády pořádaly a dá se proto očekávat jejich pozitivní ladění a nízká míra kritiky. Výchozí myšlenkou nicméně bylo, že toto nemuselo nutně vadit, neboť stejný fenomén jsme předpokládali u všech vybraných reportů. Díky tomu by byla případná shovívavost hodnocení v reportech kalibrována a bylo by tudíž možné dané olympiády porovnat a dospět ke smysluplným výsledkům. Tento předpoklad se ukázal jako oprávněný, neboť jsme skutečně k vypovídajícím výsledkům dospěli.

Bylo by beze sporu zajímavé provést danou studii i na dokumentech které byly psány třetí, nezaujatou stranou. Je však třeba mít na paměti, že k solidním, hodnověrným informacím týkajících se udržitelnosti olympiád – mimo zkoumaných oficiálních reportů – je extrémně těžké získat přístup. Podrobné nezávislé přehledy k daným olympiádám existují (jsou publikovány následujícími organizacemi: Greenpeace pro Sydney 2000, WWF pro Athény 2004, olympijskými hrami v Pekingu 2008 se zabýval UNEP, v Londýně 2012 to byl The Commission for a Sustainable London 2012, a pro olympiádu v Riu de Janeiro to byl The OGI – SAGE/COPPE/UFRJ Research Team), tyto dokumenty se ovšem velmi liší kvalitou, vzájemnou konzistencí a přístupem. Zpracovávat z nich komparativní analýzu by tudíž bylo nemožné, nebo přinejmenším velmi zavádějící. Ačkoli by tedy bylo vhodné studii

uskutečnit na nezávislých materiálech, není to v současné chvíli možné, neboť takové materiály – v dostatečném rozsahu, spolehlivosti, odpovídajícím obsahu a jednotné formě pro všechny požadované olympiády – nebyly dosud vydány.

Hlavní přínos práce je bezesporu v prozkoumání oblasti, kterou se – podle rešerše provedené v úplném začátku práce – dosud nikdo nezabýval. Jedná se o porovnání strategických dokumentů udržitelného rozvoje místa pořádání zvolených olympijských her s oficiálními reporty kandidátského procesu a realizace daných olympiád. V metodologické části práce a ve výzkumných otázkách byly danými strategickým dokumenty míněny zejména místní Agendy daných měst, místo kterých byly ovšem nakonec v práci analyzovány strategické dokumenty odpovídajících zemí. Důvodem není pochybení, ale shledání, že daná města místní Agendy nemají a to kvůli své povaze. Jak bylo objasněno v teoretické části práce, místní Agendu mají – až na výjimky – zejména menší města, zhruba do 100 000 obyvatel, čemuž neodpovídá ani Sydney, ani Athény, ani Peking, ani Londýn a obdobně ani Rio de Janeiro. Analyzování strategických dokumentů udržitelného rozvoje vyššího stupně – tedy na úrovni státní – ovšem práci nikterak neuškodilo, jelikož cíle daných strategií jsou přímo aplikovatelné i na zmiňovaná města odpovídajících zemí. Jedinou drobnou nevýhodou bychom mohli spatřit v tom, že strategické dokumenty pro stát jsou pravděpodobně obecnější, než by byly místní Agendy pro konkrétní města. Tento nedostatek je ovšem zanedbatelný vzhledem k zajímavým výsledkům, které analýza přinesla.

Následně se nabízí otázka, jak by bylo možné provedení výzkum rozšířit či obohatit. Kromě již zmíněného rozpracování a dalšího prohloubení matice, popřípadě jejího doplnění o kvalitativní typ analýzy, by bylo určitě vědecky zajímavé provést podobnou studii též na zimních olympijských hrách. Vzhledem k jejich povaze a velkému nároku na led, sníh a mráz by jistě výzkumník získal zajímavé informace týkající se jejich (ne)udržitelnosti. Kapacitní důvody této práce analýzu zimních olympijských her neumožnily, což ovšem otevírá dveře dalším výzkumníkům.

6. ZÁVĚR

Práce si kladla za cíl nalézt trend ve vývoji posledních pěti letních „zelených“ olympiád, porovnat jejich kandidатурní plány s následnou realizací, a zároveň zjistit, nakolik byly jednotlivé olympiády v souladu se strategií udržitelného rozvoje pořadatelského státu. Výsledky výzkumu jsme již podrobně rozebrali v analytické kapitole, proto si nyní vystačíme pouze s krátkým shrnutím.

Porovnání plánů (jakožto lákavých slibů) organizačních výborů jednotlivých olympiád s jejich následnou implementací (jakožto tvrdou realitou), přineslo velmi zajímavé výsledky. Organizační výbory totiž většinou nebyly schopny přivést k životu plány spadající pod ekonomický a zejména pak sociální pilíř trvale udržitelného rozvoje. Pokud vůbec došlo k vyslovení závazků v těchto dvou oblastech, šlo většinou jen o velmi mlhavé výroky, pro které nebyla určena jmenovitá odpovědnost, či chybělo určení konkrétních nástrojů a postupů, jimiž mělo být cílů dosaženo. Zatímco plány environmentálního charakteru se tak většině případů více či méně zdařilé implementace dočkaly, v případě ostatních cílů už to tak slavné nebylo. Výjimku pak tvořila tematika dopravy (spadající pod ekonomický pilíř TUR), kterou se podařilo (byť s rozdílnou měrou úspěšnosti) zpracovat a realizovat všem zkoumaným olympiádám.

Máme-li zhodnotit, nakolik jednotlivé organizační výbory olympijských her reflektovaly strategie udržitelného rozvoje svých zemí, výsledek zní: nepřilíš. Nešlo o to, že by výbory formulovaly cíle jdoucí proti státním Agendám 21, ale texty připravující olympijské hry často naopak vůbec státní plány udržitelnosti nereflektovaly a neangažovaly se tak v trvale udržitelném rozvoji v rytmu svého státu. Organizační výbory her se tak rozhodly kráčet vstříc udržitelnosti svou vlastní cestou, což se dá považovat za nešťastné, neboť národní Agendy měly strategii udržitelnosti lépe a komplexněji zvládnutou. Nejvíce to bylo znát právě u již zmiňovaných témat spadajících pod sociální a ekonomická křídla udržitelnosti, neboť ta byla ve státních Agendách o poznání více rozpracována.

Postupné zlepšování implementace udržitelnosti v rámci zkoumaných letních olympiád se neprojevalo, neboť Athény a Peking nebyly schopny dorovnat, natož navýšit standardy nastavené v Sydney. Londýn sice zaznamenal inovace a vylepšení, jednalo se však

o pozvednutí úrovně pouze ve srovnání se dvěma předcházejícími, výše jmenovanými olympiádami (v Athénách a v Pekingu), ve srovnání se Sydney ovšem postup tolik markantní nebyl. Jeden důležitý pokrok však Londýnu přeci jen upřít nemůžeme, a to konkrétně zpracování témat zastřešených sociálním pilířem trvale udržitelného rozvoje. Olympiáda v Londýně byla totiž jedinými hrami, kde byly cíle v oblasti sociálního pilíře nejen naslibovány, ale též realizovány.

Lineární zlepšení v implementaci udržitelnosti se tedy nepodařilo prokázat, nicméně na jednoznačné posouzení toho, zdali se v případě Athén a Pekingu jednalo o selhání nebo jen o šokbrnutí na komplikované cestě za udržitelností je v tuto chvíli brzy, neboť jasný trend se projeví až po realizaci více ročníků olympijských her. Z našeho výzkumu ovšem vyplývá, že vývoj udržitelnosti v diskurzu olympijských her zatím prochází nelehkou a spletitou cestou s mnoha přešlapy.

Věnujme nyní část závěru úvaze nad tím, co daný výzkum odhalil v širším kontextu, a co si z něj můžeme pro budoucnost odnést. Na základě výsledků naší analýzy se totiž zdá, že ačkoli udržitelnost pro organizační výbory olympijských her není úplně cizím či snad „sprostým“ slovem, stále ještě je pro ně slovem matoucím, a výbory neví, jak s takto velmi komplexním pojmem naložit. Skoro jako by organizátoři her zapomínali, že udržitelný rozvoj má tři pilíře – environmentální, sociální a ekonomický – a nelze jej tudíž redukovat pouze na respektování environmentálních limitů. V jádru udržitelnosti jde totiž o mnohem více, a sice o nalezení důležité rovnováhy mezi všemi třemi zmíněnými rameny, což se ve většině případů zkoumaným olympiádám jednoznačně nepodařilo.

Důležitým nedostatkem byla zejména absolutní absence řešení tématu chudoby. Zatímco národní Agendy o chudobě ve valné většině případů rozsáhle hovořily, organizační výbory všech zkoumaných olympiád o ní zarytě mlčely, což je velmi frustrující nejen proto, že eradikace chudoby je základní podmínkou udržitelného rozvoje jako takového, protože tvoří naprosto klíčovou součást sociálního pilíře (a vystupuje hned jako první z rozvojových cílů tisíciletí a následně též jako první z SDG), ale především proto, že sport má schopnost pomoci lidem vymanit se z chudoby. Jak jsme zmiňovali již v teoretické kapitole, sport může být při boji s chudobou nápomocný přímo – jako tzv. „výtah“ – či nepřímo. Olympijské hry samozřejmě nemohou dospět ke konečnému rozřešení otázky chudoby, poskytují nicméně

ideální příležitost pro utilizaci sportu k nepřímému boji s chudobou, ať již například ve formě participace místních obyvatel jakožto formy závislostní terapie, vzdělávání za účelem lepšího uplatnění se na trhu práce, či přímo poskytnutí pracovních míst. Fakt, že zkoumané olympiády otázku chudoby vůbec neřešily můžeme vnímat nejenom jako promarněnou výzvu a příležitost, ale též jako známku pokrytectví. Chudoba je totiž v rámci trvale udržitelného rozvoje natolik palčivým a důležitým tématem, že nad jejím opomenutím nelze trvale přivřít oči, ačkoli se to v průběhu olympiád trvale děje.

Podíváme-li se na výsledek našeho výzkumu, uvědomíme si, že nejpovedenější hry v oblasti udržitelnosti byly doposud uskutečněny ve vyspělých státech světa, tedy v Austrálii a ve Velké Británii, zatímco v rozvíjejících se zemích¹⁹, tedy v Řecku a v Číně, se olympiády příliš „nezazelenaly“. Má-li zdařilost zapředení udržitelnosti do struktury a chodu olympijských her nějakou souvislost s vyspělostí dané země se můžeme jen domnívat, neboť tuto informaci z našeho výzkumu vyčíst nedokážeme. Otázka, nakolik ovlivňuje vyspělost země udržitelnost olympijských her by nicméně byla zajímavým námětem na další výzkum, vedený pro svou povahu nejlépe v antropologickém diskurzu. Naše práce měla synteticko-analytický charakter, a jako taková na tuto otázku odpovědět nedokáže. Zároveň nebylo plně v možnostech tohoto výzkumu odhalit, jaký byl přínos jednotlivých olympiád pro jednotlivce, tedy jaký byl přínos v lidském pilíři udržitelného rozvoje. I tuto stránku olympijských her by bylo vhodné prozkoumat v dalším výzkumu.

Na základě výstupů našeho výzkumu nicméně můžeme provést úvahu nad tím, jak by měly udržitelné olympijské hry v dnešním postmoderním světě vypadat. Bezesporu by měly lépe pracovat se všemi pilíři trvale udržitelného rozvoje, neboť přiznaně antropocentrická podstata trvalé udržitelnosti nespočívá pouze v ochraně naší planety, ale též lidí, a to s pomocí vhodně zvolených ekonomických a technologických nástrojů. Trvale udržitelné olympijské hry by tedy měly lépe reflektovat kulturní a historické zázemí hostujícího státu, stejně jako by měly využít příležitosti a svého hlasu ke spojování světa, k budování světové ekumeny a k hlubší mezinárodní spolupráci. Olympijské hry by zároveň měly být nejen

---

¹⁹ Záměrně jsme v tomto případě sáhli po termínu „rozvíjející se země“ a nepoužili jsme výraz „země třetího světa“, neboť za země třetího světa určitě ani Řecko ani Čínu považovat nelze. Klasifikace obou zemí je nicméně i tak obtížná. Řecko bylo již považováno za rozvinutou zemi, nicméně problémy v ekonomické sféře donutily MSCI Inc. snížit jeho status na zemi rozvíjející se. O tom, patří-li Čína mezi rozvinuté, či rozvíjející se země se vedou rozepře, nicméně v roce 2008, tedy v době, kdy pořádala olympijské hry, patřila pravděpodobněji mezi rozvíjející se země.

oslavou těla i ducha, ale i odkazem pro naši planetu a lidstvo, neboť to první je pomíjivé: tělo zeslábne a mysl člověka věkem ochozí, avšak naše planeta a světové společenství zde budou ještě dlouho, proto je třeba mít je na paměti.

7. ZDROJE

- **Zdroje pramenné:**

Agenda 21: report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. 1998. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky. ISBN 80-721-2039-5.

ANDREFF, Wladimir. 2006. Sport in developing countries. *Handbook on the Economics of Sport* [online]. s. 308-315 [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: goo.gl/2t2eCg

BANDA, Morris; OKADA Chiaki. 2018. Sport as a Tool to Solve Community Issues in Poverty-stricken Areas in Zimbabwe: The Homeless World Cup. *International Journal of Sport* [online]. Common Ground Research Networks, **9**(1), 39-49 [cit. 2019-01-10]. ISSN 21527857. Dostupné z: <http://doi.org/10.18848/2152-7857/CGP/v09i01/39-49>

BARKHAM, Patrick. 2000. Faster, Higher, Greener: Sydney has broken all previous records in its preparations for an eco-friendly Olympics. *The Guardian* [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2000/sep/06/sydney.sport>

BEHRENS III, William; Donella H. MEADOWS; Dennis MEADOWS; Jørgen RANDERS. 1972. *The Limits to growth: a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind.* New York: Universe Books. ISBN 08-766-3165-0.

BERIATOS, Elias. 1998. *The Local Agenda 21 as a Planning Instrument for Sustainable Development: The Case of Greece* [online]. Athens: University of Thessaly [cit. 2019-02-18].

BOCK, Matthias. 2008. *Příručka hodnocení životního prostředí: přístupy, prostředky a postupy.* Praha: CENIA. ISBN 978-80-85087-65-9.

CARSON, Rachel. *Silent spring.* 2002. 40th anniversary ed., 1st Mariner Books ed. Boston: Houghton Mifflin. ISBN 06-182-5305-X.

D'ALLANT, Josephine. 2017. How Sports Can Help the Poor. *Huffington Post* [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné z:

https://www.huffingtonpost.com/josephine-dallant/how-sports-can-help-the-p_b_2856563.html

DORAN, George T. 1981. There's a S.M.A.R.T. way to write managements' goals and objectives. *Management Review*[online]. **70**(11), 35-36 [cit. 2018-12-11]. ISSN 00251895.

GAN, Lin. 1998. *Implementing China's Agenda 21: From National Strategy to Local Actions: Working Paper 1998:4* [online]. Oslo: Center for International Climate and Environmental Research [cit. 2019-02-20]. ISBN 0804-452X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14615517.1998.10600138>

GILBERT, Keith; Geert HENDRIKS; Claude STRICKER. 2015. *Collected Insights from the Field of Sport: Volume 2: Sustainability and Legacy* [online]. Switzerland. International Academy of Sport Science and Technology [cit. 2018-11-07]. ISBN 978-2-83399-1792-6. Dostupné z: goo.gl/J2m99d

GIRGINOV, Vassil; S. J PARRY. 2005. *The Olympic Games explained: a student guide to the evolution of the modern Olympic Games* [online]. New York: Routledge [cit. 2018-11-30]. ISBN 04-153-4603-7.

GOODGER, John M; Brian C. GOODGER. 1989. Excitement and Representation: Toward a Sociological Explanation of the Significance of Sport in Modern Society. *Quest (00336297)* [online]. **41**(3), 257-272 [cit. 2018-11-08]. ISSN 00336297.

GREENPEACE. 2000. *Greenpeace Olympic Environmental Guidelines: A Guide to Sustainable Events* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/oAvt8w

GRI. 2012. Event Organizers: What is Event Organizers Supplement. *GRI: Empowering Sustainable Decisions* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://bit.ly/2NhRbjj>

GRI. 2019. About GRI. *GRI: Empowering Sustainable Decisions* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/Pages/default.aspx>

GUTHOF, Ian. 2017. CREATING A SUSTAINABLE OLYMPIC GAMES. *Syracuse Journal of International Law* [online]. **44**(2), 357-396 [cit. 2018-11-07]. ISSN 00930709.

HANLEY, Ben; Joe BUCHDAHL. 2000. *Sustainable Development: Section D: Sustainable Development in the United Kingdom* [online]. Manchester: Manchester Metropolitan University [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://bit.ly/2tuIqtd>

HARDI, Peter; Terrence ZDAN. 1997. *Assessing Sustainable Development: Principles in Practice* [online]. The International Institute for Sustainable Development [cit. 2019-01-23]. ISBN 1-895536-07-3. Dostupné z: <https://www.iisd.org/pdf/bellagio.pdf>

IOC. 1997. *Manual on Sport and the Environment* [online]. [cit. 2018-11-07]. ISBN 92-9149-031-8. Dostupné z: goo.gl/rbrpEK

IOC. 1999. *Olympic Movement's Agenda 21: Sport for sustainable development* [online]. 1-50 [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/TsYhSJ

IOC. 2006 a. *IOC Guide to Sport, Environment and Sustainable Development* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/AzLURc

IOC. 2006 b. What is the Olympic Games Global Impact Study. *Olympic Review* [online]. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: https://stillmed.olympic.org/Documents/Reports/EN/en_report_1077.pdf

IOC. 2012 a. *Guide on Establishing the Sustainability Programme* [online]. [cit. 2018-11-07].

IOC. 2012 b. *Sustainability Through Sport: Implementing the Olympic's Agenda 21* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/bN9jBi

IOC. 2014 a. *Factsheet: The Environment and sustainable development* [online]. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: goo.gl/P9qhtx

IOC. 2014 b. *Olympic Agenda 2020: 20+20 Recommendations* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/5tiheF

IOC. 2016. *Olympijská Charta* [online]. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: <https://www.olympic.cz/upload/files/OLYMPIJSKA-CHARTA-2016.pdf>

IOC. 2017. *IOC Sustainability Strategy: Executive Summary* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/vMepbZ

- IOC. 2018 a. *Introduction to Sustainability: Sustainability Essentials* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/SjcWMJ
- IOC. 2018 b. *IOC Sustainability Report: Sharing progress on our 2020 objectives* [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: goo.gl/cktvDX
- IOC. 2018 c. Welcome to the Olympic Terminology. *IOC Extranet: The Olympic Collaboration and Resource Platform* [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: goo.gl/GAUywg
- ISO. 2012. Event sustainability management systems — Requirements with guidance for use. *ISO* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui#iso:std:iso:20121:ed-1:v1:en>
- ISO. 2019. ISO 14000 family - Environmental management: ISO 14001:2015. *International Organization for Standardization: When the world agrees* [online]. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.iso.org/iso-14001-environmental-management.html>
- JOSOOR INSTITUTE. 2019. Simon Lewis. *Josoor Institute* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://josoorinstitute.qa/education-development/speakers/simon-lewis>
- KELLER, Jan; Lubor TVRDÝ. 2008. *Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-86429-78-6.
- KRIPPENDORFF, Klaus. 2004. *Content analysis: an introduction to its methodology*. 2nd ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage. ISBN -isbn0-7619-1545-1.
- LENARTOWICZ, Michal; Emanuele ISIDORI; Barbara MAUSSIÉ. 2016. Sport and Tourism Between Modernity and Postmodernity. *Polish Journal of Sport* [online]. **23**(2), 65-69 [cit. 2018-11-08].
- LEOVEANU, Andy Constantin. 2014. Local Agenda 21 and the Systematic Valences in view of sustainable development. *Studia Universitatis Vasile Goldis Arad, Seria Stiinte Economice, Vol 24, Iss 3, Pp 53-61 (2014)* [online]. 2014, **24**(3), 53-61 [cit. 2018-11-08]. ISSN 15842339.

MINCHEW, Sue S. 2002. Teaching Character through Sports Literature. *The Clearing House* [online]. **75**(3), 137 [cit. 2018-11-08]. ISSN 00098655.

OECD. 2018. *Best Available Techniques for Preventing and Controlling Industrial Pollution* [online]. Environment Directorate. [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Dv381W>

PANDEV, A. 2010 The Champions of Earth Award: The UN, the IOC, and Sport for Development. BARNEY, R. *Rethinking Matters Olympic: Investigations into the Socio-Cultural Study of the Modern Olympic Movement*. The University of Western Ontario: International Centre for Olympic Studies.

RAMIREZ, Anthony. 2018. LIST OF THE NATIONS WHO ATTENDED AND AGREED TO THE 1992 RIO DECLARATION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT (AGENDA 21). *The Post Sustainability Institute* [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://www.postsustainabilityinstitute.org/which-nations-signed-agenda-21.html>

ROSE, Susan; Nigel SPINKS; Ana Isabel CANHOTO. 2015. Quantitative Content Analysis. *Management Research: Applying the Principles* [online]. New York: Routledge. s. 1-9 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: goo.gl/Bi665N

RUDD, Andy. 2005. Which "Character" Should Sport Develop?. *Physical Educator* [online]. **62**(4), 205-211 [cit. 2018-11-08]. ISSN 00318981.

RYNDA, Ivan. 2000. Trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání. *Univerzita Karlova: Centrum pro otázky životního prostředí* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: goo.gl/htjxHu

RYNDA, Ivan. 2005. *Principy (trvale) udržitelného rozvoje*. Braunwald.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024735689.

SRINIVAS, Hari. 2019. Local Agenda 21. *The Global Development Research Center* [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.gdrc.org/sustdev/concepts/18-la21.html>

SVĚTOVÁ KOMISE PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A ROZVOJ. 1991. *Naše Společná Budoucnost*. Praha: Academia. ISBN 80-85368-07-02.

SWEENEY, Gareth, ed. 2016. *Global corruption report: sport*. New York: Earthscan, Routledge, Taylor & Francis Group. 2016. ISBN 978-1-138-90589-4.

TAKEPART TEAM. 2019. What is Extreme Poverty?. *Takepart* [online]. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <http://www.takepart.com/flashcards/what-is-extreme-poverty/index.html>

TARRADELLAS, Joseph. 2010. *The Olympic Movement and the Environment* [online]. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics (UAB), [cit. 2018-11-07]. ISSN 978-84-693-6934-0. Dostupné z: goo.gl/XyjDX9

THE CLUB OF ROME. 2018. About Us. *The Club of Rome* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <http://www.clubofrome.org/about-us/>

UNITED NATIONS. 1972. Declaration of the United Nations Conference of the Human Environment. *Report of the United Nations Conference on the Human Environment* [online]. s. 3-6 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf>

UNITED NATIONS. 2018. Greece: Voluntary National Review 2018. *Sustainable Development Goals Knowledge platform* [online]. United Nations [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/greece>

UNIVERSITY OF EAST LONDON. 2015. *Olympic Games Impact Study: London 2012 Post-Games Report* [online]. Economic and Social Research Council. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: goo.gl/pdhZkb

- **Zdroje analyzované:**
  - **strategické dokumenty TUR**

COUNCIL OF AUSTRALIAN GOVERNMENTS. 1992. *National strategy for ecologically sustainable development* [online]. Canberra: AGPS Press [cit. 2019-02-25]. ISBN 06-442-7253-8. Dostupné z: <http://www.environment.gov.au/about-us/esd/publications/national-esd-strategy-part1#WIESD>

INFORMATION OFFICE OF THE STATE COUNCIL OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. 1996. *Environmental Protection in China* [online]. Beijing, [cit. 2019-02-26].

Dostupné z: <http://www.china.org.cn/e-white/environment/index.htm>

MINISTER OF ENVIRONMENT. 2002. *Brazilian Agenda 21* [online]. Brazil [cit.

2019-02-18]. Dostupné z:

http://www.mma.gov.br/estruturas/agenda21/_arquivos/revingles.pdf

SECRETARY OF STATE FOR ENVIRONMENT, FOOD AND RURAL AFFAIRS. 2005.

The UK government sustainable development strategy [online]. Great Britain: Stationery

Office [cit. 2019-02-18]. Cm (Series) (Great Britain. Parliament), 6467. ISBN

01-016-4672-0.

STATE DEVELOPMENT PLANNING COMMISSION. 2000. *China's agenda 21: White*

Paper on China's Population, Environment and Development in the 21st Century [online].

China [cit. 2019-02-18]. Dostupné z:

http://www.gov.cn/english/official/2005-07/27/content_17640.htm

- **oficiální reporty olympijských her**

ATHENS 2004 ORGANISING COMMITTEE FOR THE OLYMPIC GAMES. 2005.

Official Report of the XXVIII Olympiad [online]. Athens: Liberis Publications Group [cit.

2019-02-18]. ISBN 960-88101-7-5. Dostupné z:

<https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/40889/rec/80>

BEIJING ORGANISING COMMITTEE FOR THE GAMES OF THE XXIX OLYMPIAD.

2010. *Official Report of the Beijing 2008 Olympic Games* [online]. Beijing [cit. 2019-02-18].

ISBN 960-88101-7-5. Dostupné z:

<https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/44344/rec/90>

LONDON ORGANISING COMMITTEE OF THE OLYMPIC GAMES AND

PARALYMPIC GAMES LIMITED. 2011. *Sustainability report: A blueprint for change*

[online]. London [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://bit.ly/2UnJgb1>

LONDON ORGANISING COMMITTEE OF THE OLYMPIC GAMES AND PARALYMPIC GAMES LIMITED. 2012. *London 2012 Olympic Games Official Report* [online]. London [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <https://bit.ly/2TrY5Fk>

LONDON ORGANISING COMMITTEE OF THE OLYMPIC GAMES AND PARALYMPIC GAMES LIMITED. 2012. *London 2012 Post-Games Sustainability Report: A legacy of change* [online]. London [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://bit.ly/2U5CfGS>

RIO 2016 ORGANISING COMMITTEE FOR THE OLYMPIC AND PARALYMPIC GAMES. *Sustainability Management Plan: Rio 2016 Olympic and Paralympic Games* [online]. Rio de Janeiro, 2013 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://bit.ly/2KdhwRI>

RIO 2016 ORGANISING COMMITTEE FOR THE OLYMPIC AND PARALYMPIC GAMES. 2016. *Pre-Games Integrated Report: Rio 2016* [online]. Rio de Janeiro [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Hxzexn>

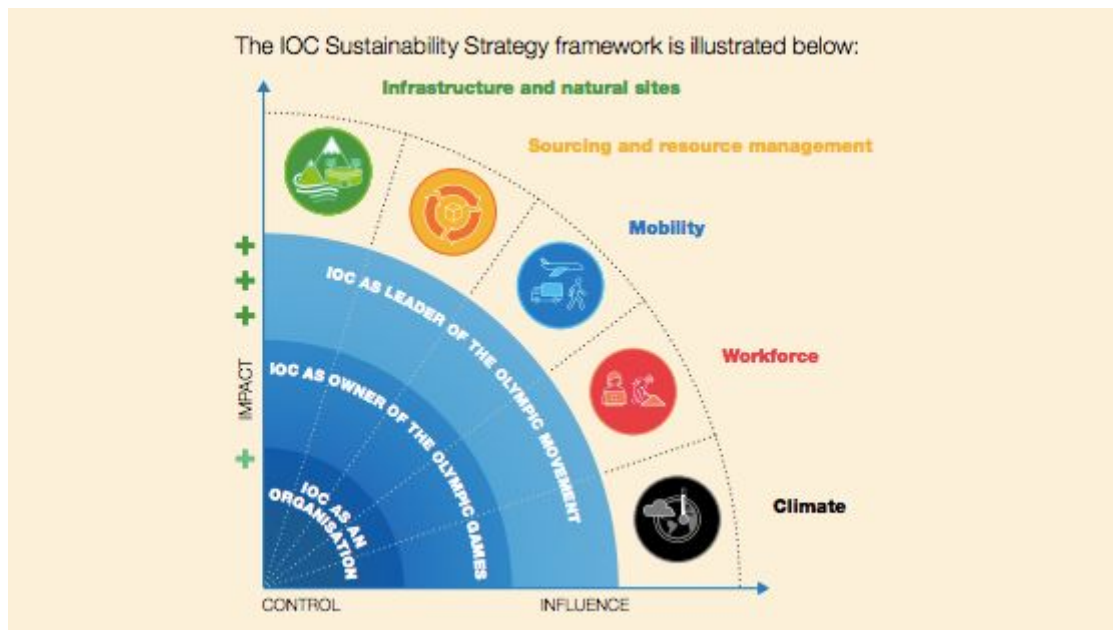
SYDNEY ORGANISING COMMITTEE FOR THE OLYMPIC GAMES. 2001. *Official report of the XXVII Olympiad* [online]. Sydney [cit. 2019-02-18]. ISBN 09-579-6161-8. Dostupné z: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/40889/rec/80>

8. SEZNAM ZKRATEK

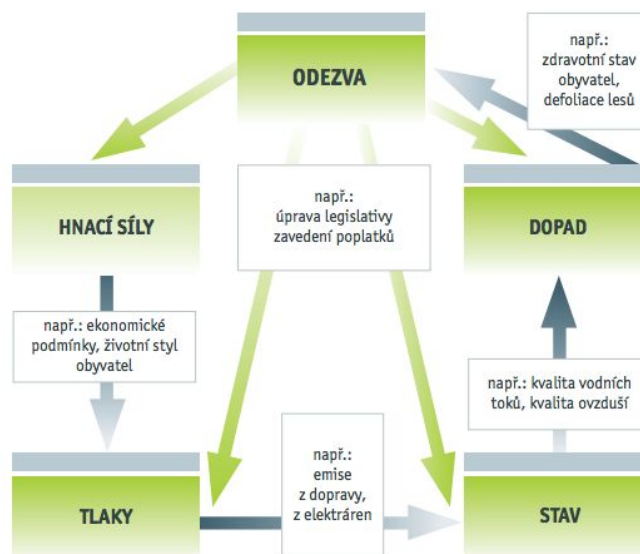
GRI	Global Reporting Initiative; Globální reportingová iniciativa
GRI EOSS	Global Reporting Initiative: Event Organizer's Sector Supplement; Globální reportingová iniciativa - dodatek sektoru organizace událostí
IOC	International Olympic Committee; Mezinárodní olympijský výbor (MOV) International Olympic Committee
NOC	National Olympic Committee; Národní olympijský výbor
OG	Olympic Games; Olympijské hry (OH)
OGGI	Olympic Games Global Impact; Globální dopad olympijských her
OM	Olympic Movement; Olympijské hnutí (OH)
SD	Sustainable development; Trvale udržitelný rozvoj (TUR)
SDG	Sustainable development Goals; Cíle udržitelného rozvoje
STAMP	Sustainability Assessment and Measurement Principles; Principy hodnocení a měření udržitelnosti
UNEP	United Nations Environmental Programme; Program OSN pro životní prostředí
WWF	World Wide Fund for Nature; Světový fond na ochranu přírody
YOLO	You only live once; Žiješ pouze jednou

9. SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Graf 1.: Jak funguje Strategie udržitelného rozvoje IOC

Graf 2.: DPSIR rámeček: CENIA 2008

Tabulka 1.: Témata analyzovaná v rámci jednotlivých dokumentů.

	Analyzované olympijské hry														
	Sydney 2000			Athény 2004			Peking 2008			Londýn 2012			Rio de Jan. 2016		
Zkoumaná témata	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.	S.	P.	R.
Nerostné zdroje	✓	✓	0	/		0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	0	/
Půda / zemědělství	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	0	✓	0	0	✓	0	/
Biodiverzita	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	✓	/
Chráněná území	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	0	0	✓	0	0	✓	0	/
Lesy / Těžba dřeva	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Řešení plastů	0	✓	0	/	✓	0	0	0	0	0	0	0	✓	0	/
Management hluku	0	0	0	/	✓	0	0	0	0	✓	0	0	0	✓	/
Správa odpadu	✓	✓	✓	/	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Klima / ovzduší	0	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Vodní zdroje	✓	✓	✓	/	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Udržitelná energie	✓	✓	✓	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Kultur. / Hist. kontext	-	0	0	/	0	0	-	0	0	-	0	0	-	✓	/
Major groups	✓	✓	✓	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	/
Osoby s handicapem	-	✓	✓	/	✓	✓	-	0	0	-	✓	✓	-	✓	/
Veřejné služby	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	0	0	/
Vzdělání v TUR	✓	✓	✓	/	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	/
Udržitelná spotřeba	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	✓	✓	0	/
Chudoba	0	0	0	/	0	0	✓	0	0	✓	0	0	✓	0	/
Inkluze	✓	0	0	/	0	0	0	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	/
Mezinár. spolupráce	✓	✓	0	/	0	0	✓	0	0	✓	✓	0	✓	0	/
Zdraví	✓	✓	0	/	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	/
Dostupné ubytování	0	✓	✓	/	✓	✓	0	0	0	✓	0	0	0	0	/
Prac. místa pro OH	-	✓	0	/	✓	✓	-	0	0	-	✓	✓	-	0	/
Využití zařízení	-	0	0	/	✓	0	-	0	0	-	0	0	-	0	/

Příloha č. 2: Indikátory OGGI

Environmental Indicators (15)

Code	Indicator Name	Event/ Context
En03	Water Quality	C
En04	Greenhouse Gas Emissions	C
En05	Air Quality	C
En06	Land-Use Changes	C
En07	Protected Areas	C
En10	Public Open-Air Leisure Centres	C
En11	Transport Networks	C
En18	Solid Waste Treatment	C
En20	Greenhouse Gas Emissions of Olympic Games	E
En21	Olympic-Induced Land Use Changes	E
En22	Olympic Venues in Protected Sites	E
En24	Olympic Induced Housing	E
En26	Capacity of Olympic and Paralympic Venues	E
En29	Olympic Induced Transport Infrastructure	E
En33	New Waste and Wastewater Treatment Facilities	C

Socio-Cultural Indicators (27)

Code	Indicator Name	Event/ Context
So06	Poverty and Social Exclusion	C
So07	Educational Level	C
So08	Crime Rates	C
So09	Health	C
So10	Nutrition	C
So12	Sport and Physical Activities	C
So13	School Sports	C
So14	Available Sports Facilities	C
So16	Top-Level Sportsmen and Women	C
So18	World and Continental Championships	C
So19	Results at Olympics and World Championships	C
So20	National Anti-Doping Controls	C
So25	Political Involvement in the Organisation of the Games	E
So27	Votes Connected with the Olympic Games	E
So28	Consultation with Specific Groups	E
So29	Opinion Polls	E
So30	Participation of Minorities in Olympic Games and Paralympic Games	E
So31	Homelessness, Low Rent Market and Affordable Housing	C
So32	Olympic Educational Activities	E
So34	Cultural Programme	E
So37	National Sport Development	E
So38	Volunteers	E
So39	Spectators	E
So40	Attending events – affordable Games	E
So44	Perceptions about People with Disabilities in Society	C
So45	Support Network for People With Disabilities	C
So48	Accessibility of Public Services	C

Economic Indicators (25)

Code	Indicator Name	Event/ Context
Ec01	Employment by Economic Activity	C
Ec02	Employment Indicators	C
Ec03	Size of Companies	C
Ec06	Public Transport	C
Ec07	Accommodation Infrastructure	C
Ec08	Accommodation Occupancy Rate	C
Ec09	Tourist Nights	C
Ec10	Airport Traffic	C
Ec12	Hosting International Events	C
Ec17	Hotel Price Index	C
Ec18	Real Estate Market	C
Ec22	Foreign Direct Investment	C
Ec24	Structure of Public Spending	C
Ec26	Public Debt	C
Ec27	Jobs Created in Olympic and Context Activities	E
Ec30	Size and Quality Management of Contracted Companies	E
Ec33	Structure of OCOG Revenues	E
Ec34	Structure of OCOG Expenditure	E
Ec35	Total Operating Expenditure (Olympic activities)	E
Ec36	Total Capital Expenditure (Olympic activities)	E
Ec37	Total Capital Expenditure (context activities)	E
Ec38	Total Wages Paid (Olympic activities)	E
Ec41	Public Share of Expenditure (Olympic activities)	E
Ec42	Public Share of Expenditure (context activities)	E
Ec44	Employability of People with Disabilities	C

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru
sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Bc. Miroslava Uhlířová
2. Osobní číslo (UKČO): 27569655
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2017
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): září 2017
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Mediální reprezentace přesídlování v České republice a USA
6. Předběžný název DP (česky): Komparativní analýza vývoje, implementace a odkazů konceptu „zelených“ letních olympijských her od Sydney 2000 po Rio de Janeiro 2016
7. Předběžný název DP (anglicky): Comparative analysis of the bidding process, implementation and legacies of the „green“ summer olympic games from Sydney 2000 to Rio de Janeiro 2016
8. Klíčová slova (česky): ekologická modernizace, zelená olympiáda, mezinárodní olympijský výbor (MOV), místní Agenda 21, uchazeči o pořádání olympijských her, odkaz olympijských her, olympijské hry, participace, udržitelná organizace událostí, udržitelná infrastruktura olympijských her, udržitelnost
9. Klíčová slova (anglicky): ecological modernization, green olympics, international olympic committee (IOC), local Agenda 21, olympic bids, olympic legacy, olympic games, residential support, sustainable event management, sustainable infrastructure – olympics, sustainability
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):
Sport je v současné společnosti významným fenoménem, který má schopnost ovlivňovat celý svět, a to zejména prostřednictvím akcí globálního charakteru, jakými jsou například olympijské hry. Právě kvůli značnému vlivu, který má, by si měl svět sportu přiznat odpovědnost a vyvinout snahu za zlepšení stavu světa, například směrem k trvalé udržitelnosti. Obří akce typu olympijských her je zářným příkladem, kde by se tato pozitivní iniciativa mohla projevit. Téma udržitelnosti v souvislosti s olympijským sportem se proto nabízí jako zajímavý aktuální předmět výzkumu.
11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]): Práce se bude zabývat analýzou a následným porovnáním kandidátského procesu, implementace a provedení 5 LOH (Sydney, Atény, Londýn, Peking a Rio de Janeiro), a to v rámci konceptu „zelených olympiád“, což je snaha o zudržitelnění olympijských her. Na základě důkladné rešerše zvolených materiálů budu porovnávat, nakolik byly dané olympiády v souladu s místními strategickými dokumenty, případně přímo s místními Agendami 21 (existují-li), do jaké

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

míry byly olympiády ve svém provedení reálně udržitelné oproti plánovaným postupům (jaký je jejich odkaz), a zda je každá další olympiáda udržitelnější než ta předchozí.

Téma tedy spadá do následujících vědeckých (sub)disciplín: sociologie sportu, sociální a kulturní ekologie, ekologie sportu.

12. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr); pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:
Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například místní Agenda 21, existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s kandidátským plánem olympijských her?
Shodovaly se strategické dokumenty místa konání dané olympiády (například místní Agenda 21, existuje-li, nebo strategie trvale udržitelného rozvoje daného státu) s realizací olympijských her?
Shodoval se kandidátský plán jednotlivých olympijských her s jejich realizací?
Směřovala každá další olympiáda k větší udržitelnosti?
13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity: Metodou zkoumání bude obsahová analýza textu a následně komparativní analýza jednotlivých případů.
Pro analýzu budou podle potřeby vytvořeny pomocné podklady, např. přehledná matice.
14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.): Práce si klade za cíl porovnat kandidátský proces, implementaci a provedení daných olympijských her, k čemuž bude v rámci metodologické kapitoly vypracován podrobný rastr pro analýzu a porovnání jednotlivých aspektů udržitelnosti. Daný rastr bude možné dále využít pro analýzu udržitelnosti jiných velkých sportovních akcí včetně dalších olympiád.
15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“): Dosavadní znalosti budou rozšířeny zejména o poznatky týkající se porovnání strategických dokumentů daných lokalit s kandidátskými dokumenty jejich olympijských her a s jejich realizací. To, jestli místní strategický plán (popř. přímo místní Agenda) nebyly v rozporu s olympijskou kandidaturou daného města je oblast, jíž se doposud nikdo nezabýval. Dalším přínosem bude zjištění trendu vývoje udržitelnosti každé další letní olympiády.
16. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos: Teoretický přínos se nepředpokládá. Analýzu však lze zobecnit úvahou, směřují-li každé další letní olympijské hry k větší udržitelnosti nebo je-li koncept zelené olympiády spíše jen greenwashing, popřípadě dobře míněný, ale nerealizovatelný záměr.
17. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):
  - Úvod:
    - uvedení do tématu, obecně proč zkoumat, provázanost sportu s udržitelností kvůli globální povaze sportu
  - Teoretická část
    - TUR
      - TUR obecně
        - Důležité milníky a konference
          - Místní Agenda 21
    - Sport a TUR
      - Role sportu ve společnosti
      - Udržitelnost, sport a olympismus
        - historie a vývoj
  - Metodologická část

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

- Design výzkumu
- Metoda výzkumu
- Analytická část
- Závěr

18. Předběžná bibliografie k tématu:

- Oficiální dokumenty IOC související s danou tematikou.
- Odborná literatura pojednávající o trvale udržitelném rozvoji
- Odborná literatura pojednávající o udržitelnosti sportu
- Metodologická literatura

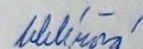
19. Předpokládaný vedoucí DP:

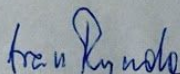
PhDr. Ivan Rynda

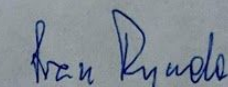
20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):¹

Sport patří mezi mé koníčky, a udržitelnost je též oblast mého zájmu, studovat udržitelnost sportu tedy bylo nasnadě.

Jinonice 6. prosince 2018

diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE

---

¹ nepovinné